VANDAAG

* Politieman verwondt drie inzittenden auto p.2
* Leider UWWGE verliest greep op leden p.3
* Vraagtekens bij carnaval p.5
* Cruyff uit kritiek op bondscoach Advocaat p.7
* De mythe van het 'gesloten Japan' p.11

JOHAN CRUIJFF ...lachen...

110E JAARGANG — NO.: 222 ZATERDAG 9 OKTOBER 1993

AMIGOE

Prekè

Rijzende reiskosten

Protest in Haitiaanse hoofdstad

■ *PORT AU PRINCE - Een groep mannen demonstreert in de straten van de Haitiaanse hoofdstad omdat het vertrek van een Amerikaans schip was vertraagd dat troepen was komen brengen die deel gaan uitmaken van een kleine internationale vredesmacht. Deze moet toezien op de terugkeer van gekozen maar door het leger verdreven president Jean-Bertrand Aristide. Een en ander is uitgewerkt in een 'democratische agenda' onder leiding van de Verenigde Naties.*

(AFP-satellietfoto)

Regering zou media onder druk zetten

Bouterse: NDP gaat binnenland mobiliseren

PARAMARIBO - De voorzitter van de Nationale democratische partij (NDP), ex-legerleider Desi Bouterse, heeft vrijdagavond in Paramaribo gepleit voor een forum om de strijd tegen de Surinaamse regering te coördineren.

De NDP trekt binnenkort de districten in om daar burgers te mobiliseren, aldus de partijleider. Bouterse vindt dat de regering-Venetiaan druk uitoefent op particuliere radiostations om door de NDP aangeboden programma's te weigeren. De overheidsvoorlichting maakt misbruik van de media "om de strijd te breken", aldus Bouterse tijdens een partijvergadering.

Ook in het inwilligen van eisen van vakbonden ziet de NDP een poging tot het doen afnemen van verzet. Bouterse en de NDP-fractieleider in het parlement, Jules Wijdenbosch, benadrukken echter dat hun partij de moed niet opgeeft. "Met de grondwet in de hand zullen wij de regering wegjagen", aldus Wijdenbosch. "Ondanks de steun van internationale organisaties zal de regering, die uit waardeloze mensen bestaat, toch naar huis worden gestuurd."

De NDP-vergadering van vrijdagavond was de eerste gelegenheid sinds woensdag waarbij de partij weer van zich liet horen. Woensdag kondigde de NDP een "verscherping van acties" aan, indien parlementsvoorzitter Jagernath Lachmon de eisen tot ontslag van de president en zijn regering en het uitschrijven van verkiezingen naast zich neerlegde. De NDP wil dat voor 25 mei volgend jaar nieuwe verkiezingen worden gehouden.

Lachmon liet kort voordat het ultimatum verstreek aan de NDP weten dat hij niet aan het "verzoek" kon voldoen, omdat de grondwet en andere wetgeving dat niet toelaten. President Ronald Venetiaan zei kort daarna dat de regering haar beleid normaal zal voortzetten. De NDP riep in de afgelopen week tweemaal op tot protestbetogingen. Maandag waren naar schatting tweeduizend mensen op de been, twee dagen later ongeveer de helft. Bij beide acties deden zich geen ongeregeldheden voor.

Op de bres voor meer humanitaire hulp

EG en ACS aan Suriname: Zet aanpassingen door

BRUSSEL - De parlementaire vergadering van EG- en ACS- landen heeft deze week de Surinaamse regering in een unaniem aanvaarde resolutie opgeroepen ernst te maken met structurele aanpassingen in de Surinaamse economie.

De parlementariers van de twaalf EG-landen en 69 ontwikkelingslanden in Afrika, de Cariben en de Stille Oceaan (ACS) hebben de Europese Commissie gevraagd haar diensten aan te bieden in samenwerking met internationale organisaties als het Internationaal Monetair Fonds en de Wereldbank . De EG/ACS-assemblee wees tevens eventueel geweld van anti-democratische krachten van de hand en noemde daarbij de NDP van exlegerleider Desi Bouterse met name.

De politici drongen verder bij de Europese Commissie aan op meer voedsel- en medische hulp voor de voormalige Nederlandse kolonie. Ook plaatsten zij vraagtekens bij de massale kap van tropisch hardhout, waarvoor de Surinaamse autoriteiten vergunning hebben verleend.

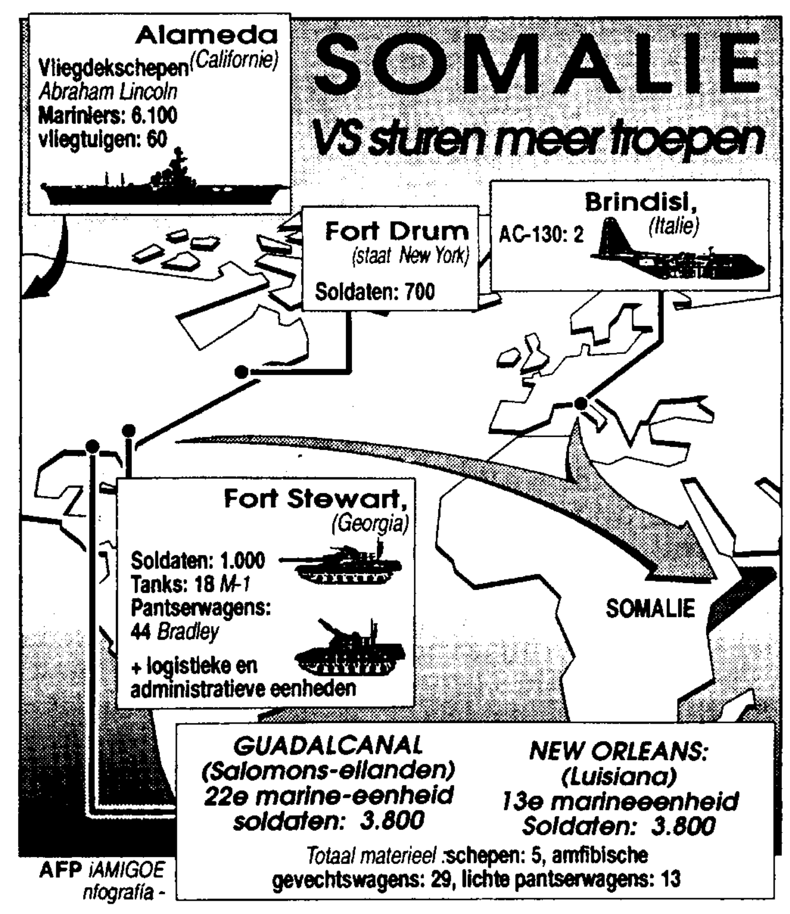
Oproep Aidid voor bestand

MOGADISHU - De Somalische krijgsheer Mohamed Farah Aidid heeft zaterdag opgeroepen tot een bestand, zo heeft een woordvoerder van Aidids organisatie SNA (Somalische nationale alliantie) verklaard. Een bestand moet mogelijk maken dat er een dialoog komt over het beëindigen van de oorlog.

VS sluiten rol Aidid in Somalië niet uit

WASHINGTON - De Verenigde Staten (VS) proberen in Somalië een bestand te bereiken in ruil voor de Amerikaanse belofte voorlopig geen jacht te maken op de krijgsheer Mohamed Farah Aidid. Dat hebben Amerikaanse functionarissen vrijdag verklaard. Ondertussen zijn Amerikaanse AC-130 vliegtuigen in actie gekomen tegen de Somalische hoofdstad, waar de bevolking met spanning afwacht wat de Amerikanen van plan zijn te gaan doen.

De speciale Amerikaanse afgezant Robert Oakley zou in Somalië een vergelijk rond de figuur van Aidid willen bereiken, aldus deze zegslieden die anoniem wilden blijven. Naar hun zeggen zijn discussies gaande, maar zou het onjuist zijn om te zeggen dat er een akkoord is gesloten. Zij denken dat zoiets pas vanaf zaterdag mogelijk is. President Bill Clinton heeft Oakley, die eerder in Somalië pogingen ondernam om een politieke oplossing tot stand te brengen, gevraagd dat opnieuw te proberen. Strijders van Aidid worden verantwoordelijk gehouden voor de dood van zeker vijftien Amerikanen gedurende deze week.

AFP iAMIGOE nfografía -

Amerikaanse AC-130 vliegtuigen kwamen gisteravond weer in actie in Mogadishu. De toestellen waren sinds juni niet meer gebruik bij militaire operaties in de hoofdstad. Getuigen die hen hoorden overkomen zeiden dat ze schoten op de Weg van de 21e oktober, niet ver van het industrieterrein. Twee AC-130 toestellen, die zijn voorzien van de modernste wapens en techniek, maken ook deel uit van de versterkingen die Washington stuurt na de gevechten zondag in Mogadishu.

Eerder op de avond schrok Mogadishu al op door geluid van mortiersalvo's in het zuiden van de stad. Onduidelijk was wie er schoot: De VN-troepen of de gewapende militie van de krijgsheer Mohammed Farah Aidid. Niemand gaat nog 's avonds de straat op. Zeker is dat ook helikopters van de Amerikaanse troepenmacht in actie kwamen en over Mogadishu vlogen.

Tientallen explosies klonken vrijdagnacht op in de Somalische hoofdstad. Oranje flitsen verlichtten het gebied dat, naar verluidt, een bolwerk van clanleider Aidid zou zijn. Rode lichtspoor munitie die klaarblijkelijk was gericht tegen laagvliegende helikopters, was zichtbaar tegen de avondhemel. Volgens onbevestigde berichten waren de VN-acties gericht tegen een deel van de Weg van de 21e oktober, een berucht gebied waar aanhan-

vervolg op pag. 10

Als vrijwilliger en reservist VS-leger

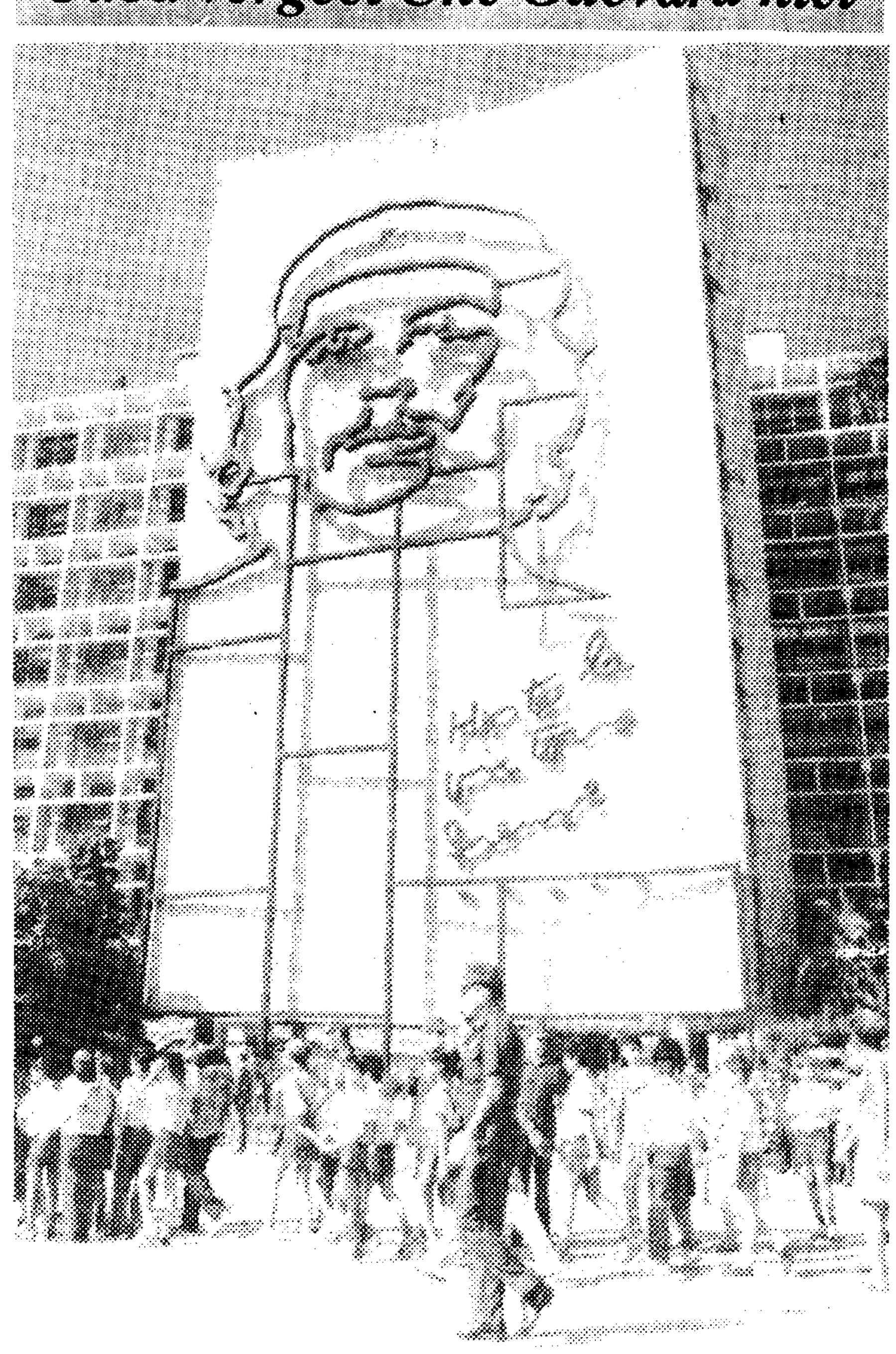
Zoon Aidid rond jaarwisseling in Somalië

WASHINGTON - Een zoon van de Somalische krijgsheer Mohamed Farah Aidid heeft als reservist in het Amerikaanse leger in Somalië gediend. Dat heeft vrijdag een woordvoerder van de Amerikaanse mariniers in Washington meegedeeld.

Reserve-korporaal Hussen Farah is aan het begin van de operatie "Herstel hoop" van 18 december 1992 tot 5 januari in 1993 in Somalië geweest. Hussen Farah had zich vrijwillig voor de actie gemeld, aldus de woordvoerder. "Wij hebben heel weinig mariniers die Somalisch spreken... Tijdens de operatie hebben wij hem als tolkvertaler ingezet. Volgens de woordvoerder volgt hij op dit moment per maand een weekeinde in de omgeving van Los Angeles in Californië een militaire training.

De korporaal die tot artillerist is opgeleid, is sinds 1987 reserve-militair. Als reservist moet hij ieder jaar twee weken in actieve dienst bij zijn onderdeel opkomen.

Cuba vergeet Che Guevara niet

■ *HAVANA - Een vernieuwde afbeelding van de guerrillastrijder Che Guevara is onthuld in Havana hetgeen gepaard ging met een parade van de jeugdbeweging onder leiding van functionarissen van Binnenlandse zaken. Duizenden mensen woonden de plechtigheid bij bij de zetel van het Cubaanse leger, voornamelijk soldaten. Guevara heeft samen met Fidel Castro gestreden voor de Cubaanse revolutie en ging zich daarna elders in Latijns Amerika voor de revolutie inzetten. Een kwart eeuw geleden kwam hij om in Bolivia.*

Noodweer in Italie en Franrijk houdt aan: 25 doden

MILAAN - De extreme regenval in Noord-Italië, in het zuiden van Zwitserland en het zuidoosten van Frankrijk heeft vrijdag weer een mensenleven geëist.

In Piemonte werd een Italiaanse automobilist in zijn auto door een plotselinge waterstroom meegesleept en verdronk. Zijn broer slaagde erin uit de wagen te komen. Hij overleefde het ongeluk. De regenstormen die nu al twee weken duren hebben in Italië al aan zeker twaalf mensen het leven gekost. In Frankrijk zijn er eveneens twaalf doden te betreuren, zo maakt minister van Binnenlandse zaken Charles Pasqua bekend. De schade is enorm.

Noodtoestand in Moskou week verlengd

MOSKOU - President Boris Jeltsin heeft de noodtoestand in Moskou met een week verlengd. Ook het nachtelijk uitgaansverbod blijft nog een week van kracht, maar wordt wel iets versoepeld, zo hebben de Russische autoriteiten laten weten.

De noodtoestand werd op 3 oktober aanvankelijk voor een week afgekondigd. Zaterdag besloot Jeltsin die termijn te verlengen tot 18 oktober. Ook de avondklok blijft tot de 18e gelden. Maar in plaats van om 23.00 uur (plaatselijke tijd) gaat hij om middernacht in. Nu de noodtoestand nog een week van kracht blijft, gelden de beperkende maatregelen, zoals het verbod op demonstraties, ook tijdens het bezoek dat Jeltsin van 11 tot 13 oktober aan Japan brengt.

ÑAPA

DEZE WEEK

* LUCHTVAART en toerisme gaan hand in hand. Over allerlei zaken die te maken hebben met de ALM en het toerisme in de Nederlandse Antillen en op Aruba sprak Norbert Hendrikse met ALM-directeur Kitland Chong en luchtvaartdeskundige Arturo 'Tula' Jesurun. pag. 1.

* NIEUWE belastingregels in Nederland en in de Verenigde Staten bemoeilijken de positie van de offshore op Curaçao. In een interview met Hennie Harinck zegt de voorzitter van de Vereniging Offshore Belangen, Gregory Elias, dat het weliswaar lastig wordt, maar dat de offshore zich niet zomaar naar de slachtbank zal laten leiden. pag. 3

* ARUBA heeft sinds kort een modern centrum voor alcohol- en drugrehabilitatie: de 'Clinica zr. Mimi Ecury'. Eef Hermers sprak met de mensen van deze kliniek over dit unieke project van Meiveld. pag. 4

* KAAPVERDIAANS lijkt verdraaid veel op het papiamentu. En de bekende Curaçaose auteur Frank Martinus is dan ook al geruime tijd bezig te bewijzen dat de twee talen een gemeenschappelijke oorsprong hebben. Nel Casimiri doet verslag van zijn bevindingen. pag. 5

* Verder in Ñapa de rubrieken Buitenland, de Kinderpagina, Wetenschap, Natuurlijk beter worden, Liever Heimwee dan Holland, en de wekelijkse kruiswoordpuzzel.

ÑAPA wordt wekelijks gratis bezorgd aan Amigoe-abonnees en is in de losse verkoop verkrijgbaar met de zaterdagkrant voor het totaalbedrag van één gulden.

Justitie van VS:

Fatale Waco-brand door Davids-sekte

WASHINGTON - De brand bij de sekte van de Davidians (de aanhangers van David Koresh) waarbij op 19 april in Waco, Texas, 85 mensen om het leven kwamen, is door de leden van de sekte zelf gesticht. Dat blijkt uit een onafhankelijk onderzoek dat het Amerikaanse ministerie van Justitie vrijdag in Washington heeft gepubliceerd.

Naar aanleiding van getuigeverklaringen van overlevenden werd eerder vermoed dat de politie mogelijk de brand veroorzaakt had door het gebruik van traangas bij de bestorming. De chef van de speciale politie van het Bureau voor de Bestrijding van alcohol, vuurwapens en drugs, Stephen Higgings, trad vanwege het politieoptreden af. Een slechtvoorbereide bestorming van het hoofdkwartier van de sekte leidde tot een wekenlange belegering en daarna een nieuwe bestorming.

Tienduizend Palestijnen in Israëlische cellen

Rabin: Met PLO overleg over gevangenenkwestie

JERUZALEM - De Israëlische premier, Yirzhak Rabin, heeft vrijdag voor het eerst gezegd dat Israël in het kader van het akkoord met de PLO gevangen Palestijnen zal vrijlaten.

Rabin zei dat voor de televisie in een reactie op de vraag wanneer Israël de duizenden Palestijnen vrijlaat die in de bezette gebieden achter slot en grendel zitten. Het akkoord dat Israël en de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie (PLO) sloten over beperkt zelfbestuur in de Gazastrook en Jericho op de Westoever, bevat geen bijzonderheden over de meer dan tienduizend Palestijnen die Israël vasthoudt.

De Israëlische media hebben gemeld dat de joodse staat overweegt een deel van de gevangenen te laten gaan, maar dat Palestijnen die aanslagen tegen burgers of militairen hebben uitgevoerd, niet zullen vrijkomen. Rabin zei vrijdagavond dat details van de vrijlating van gevangenen met de PLO zal worden besproken. Israeli's en Palestijnen praten woensdag in Caïro over de invulling van het vorige maand gesloten akkoord.

Voorlopig geen plaats voor Caribische landen

Carla Hills: 'Zonder NAFTA raakt wereldhandel in impasse'

WILLEMSTAD—Alspresident Clinton zich niet even kan losmaken van zijn 'prachtige plannen voor de gezondheidszorg', zo hield Carla Hills haar gehoor in het ITC gisteravond niet zonder ironie voor, dan loopt de Uruguay-ronde van het wereldhandelsoverleg zeker spaak.

Carla Hills, de voormalige handelsvertegenwoordiger van de VS hield gisteravond in het ITC een korte rede onder de titel: *US Trade Policies: The Challenges Ahead* op uitnodiging van het Curaçaose maandblad *The Business Journal*.

Daarin brak zij vooral een lans voor het bekende Amerikaanse idee van de vrije handel. Hills is zelf een van de stuwende krachten achter het idee van de North American Free Trade Agreement (NAFTA) waarover de Amerikaanse Senaat in januari het laatste woord heeft. Hills toonde zich niet bezorgd dat door de recente wisseling van de wacht in zowel het Witte Huis als in Canada de beoogde vrijhandelszone van de NAFTA op de tocht zal komen te staan. "Maar Clinton moet nog wel even een paar Democraten in de Senaat over de streep trekken. De Republikeinen heeft hij al", waarschuwde de voormalige adviseur van ex-president Bush.

Hills gaat ervan uit dat het wegnemen van handelsbarrières gunstig is voor alle betrokken partners. Als Mexico bij voorbeeld door een makkelijker toegang tot de Amerikaanse markt zijn export ziet groeien en daardoor een beetje minder arm wordt, kan het zich vanzelf meer produkten permitteren uit de VS.

Mocht de NAFTA niet van de grond komen, dan voorziet Hills het mislukken van de lopende Uruguay Ronde van de GATT, de al zeven jaar durende onderhandelingen over het liberaliseren van de wereldhandel. Op de vraag of er op de duur plaats zal zijn voor Caribische landen in de NAFTA gaf Hills geen rechtstreeks antwoord. Zij gaf aan dat aan toekomstige partners wel een paar eisen zullen worden gesteld op macro- en microeconomisch niveau (inflatie, schuldenlast etc). Vooralsnog zou in de Latijns-Amerikaanse wereld alleen Chili uitzicht hebben op het lidmaatschap van de NAFTA.

En als de NAFTA van de grond komt, wordt dat een 'model voor de rest van de wereld', aldus Hills, daarbij gemakshalve voorbijgaand aan de al enige tijd opererende EG en vrijhandelszones in het Verre Oosten.

Uitgever Norwin Nivillac van *The Business Journal* reikte voorafgaand aan de voordracht van Hills de *Business Journal Award* uit. Die viel dit jaar ten deel aan drs. Rutsel Martha, de vertegenwoordiger van de Nederlandse Antillen bij de EG in Brussel. De onderscheiding werd namens Martha in ontvangst genomen door diens vriend, rector magnificus van de UNA, Elmer Joubert.

Eregasten onder de enige honderden belangstellenden waren gisteravond onder anderen gouverneur Saleh, Staten-voorzitter Lucia, gezaghebber Wilsoe en gedeputeerde Mendes de Gouveia.

Carla Hills achter het spreekgestoelte in de Exhibition Hall van het ITC. Achter haar gouverneur Saleh, rechts op de voorgrond organisator Norwin Nivillac.

Strafzitting aangehouden vanwege zoekgeraakte dossier verdachte

WILLEMSTAD — Een zoekgeraakt dossier respectievelijk de noodzaak voor een reconstructie waren debet aan de aanhouding van twee strafzittingen op vrijdag. In de eerste door rechter mr. F.W. Stüger aangehouden zaak, stond de zeventienjarige verdachte R.H. terecht voor het schieten op een man. De beklaagden M.D. en M.d.S. werden in de tweede aangehouden strafzaak door officier van justitie mr. D.C.I. van Delft onder andere beschuldigd van het doodschieten van Mayvis Manuela.

In de eerste strafzaak begon advocaat E. Hernandez met een exceptief verweer, waar hij voor nietigheid pleitte. Uit de betekening van de dagvaarding viel op te maken dat de deurwaarder de minderjarige beklaagde, zoals wettelijk voorgeschreven, liet oproepen via de ouders en persoonlijk. Het bleek echter dat de moeder van de verdachte zestien jaar geleden is komen te overlijden, terwijl de vader onbekend is.

Enkele minuten daarna bleek dat een broer van verdachte R.H. zich in de rechtszaal bevond. Hij werd naar voren geroepen en gevraagd naar de voogdij van zijn terechtstaande broer. De broer bleek jaren geleden die voogdij te hebben verkregen, waardoor besloten werd dat de zaak vooralsnog doorgang kon vinden. Die gang van zaken werd gehekeld door raadsman Hernandez, die liet weten dat het geduld van raadslieden aan het opraken is.

De verdachte heeft in de maand maart geschoten op een man en deze in het been geraakt. Dit nadat er een ruzie ontstond tussen het slachtoffer en de verdachte. Het ging over de fiets van de beklaagde, die zegt dat die door het slachtoffer werd gestolen.

Bij het voorlezen van de feiten bleek dat rechter Stüger niet over een dik dossier beschikte, die onder andere informatie bevatte over een eerder strafbare feit begaan door R.H. Dat allemaal terwijl Van Delft met klem erop bleef staan dat hijzelf persoonlijk alle stukken had bijgevoegd na het nodige zoekwerk in zijn *files*.

In de tweede strafzaak waar de beklaagden M.D. en M.d.S. terecht stonden, stelde advocaat mr. Lieuw Kie Song dat hij zich geen beeld kan vormen van wat er zich rond zijn cliënt (M.d.S.) afspeelde. Dat in tegenstelling tot Van Delft, die vond dat de puzzel precies in elkaar paste. De officier van justitie heeft, alle verklaringen, door de TOD-ambtenaren gemaakte foto's en bovenal de getuigenissen van de twee verdachten grondig onder de loep genomen.

Desondanks wilde rechter Stüger, die vrijdagmiddag nog naar het buitenland moest en vandaar 's middags vroeger wilde beginnen met de behandeling, een reconstructie van wat er zich op die bewuste dag in juni afspeelde. Toen werd nummerverkoopster Mayvis Manuela dodelijk getroffen door een kogel, vermoedelijk afgeschoten door de zeventienjarige M.D, die juridisch wordt bijgestaan door advocate mr. M. Bennett. De verdachten wilden de geldloper van het nummerkantoor van Robby's Lottery, gelegen aan de Sint Luciaweg overvallen.

Tijdens het voorlezen van de feiten bleef de 28-jarige verdachte M.d.S. hardnekkig ontkennen en alle schuld op de minderjarige beklaagde afwentelen. Op de genomen foto's door de TOD-ambtenaren konden M.d.S. en zijn raadsman niet de plaatsen herkennen waar M.d.S. zich tijdens en na de overigens mislukte overval bevond. Om een goed oordeel te kunnen vellen en om de verdediging ook in de gelegenheid te stellen het een en ander te kunnen bewijzen, werd de strafzaak aangehouden.

Carrilho en Vrede: Quo Vadis?

-door Nel Casimiri-

AAN DE TITELS is de weg niet herkenbaar. De bewegwijzering moet van het werk zelf komen. Nelson Carrilho en Anton Vrede hebben nieuw werk tentoongesteld in Gallery 86 in de Trompstraat in Punda. Beide zijn, hoewel ze al lang in Nederland wonen en werken, welbekend op Curaçao, hun geboorteeiland. Anton Vrede exposeerde in het Plaza Hotel, het Curaçaosch Museum en in Gallery 86, en ook Nelson Carillho heeft de laatste jaren meermalen van zijn werk op Curaçao laten zien.

Nelson Carrilho is beeldhouwer en toont tien bronzen sculpturen op deze expositie. Carrilho heeft in Nederland vooral bekendheid gekregen met zijn Mama Baranka. Later kwam daar het beeld in het Westerpark (Amsterdam) bij: Dragers van Verre, dat een beeld geeft van de vele immigranten, die daar, vreedzaam, samenleven in die buurt.

Verschillende van de voorstudies van 'Dragers van Verre' heeft Nelson Carrilho bij vorige exposities op Curaçao laten zien. De sculpturen die hij deze keer tentoonstelt, zijn in dezelfde stijl ontwikkeld, hoewel het dragende element afgenomen is. De reis echter is gebleven. Volgens Carrilho zelf is zijn nieuwe werk meer Afrikaans, is hij nu meer onderhevig aan andere invloeden. Carrilho is, evenals Vrede, al heel jong van Curaçao naar Nederland gegaan en heeft zijn opleiding helemaal daar gevolgd. Nederland is ook de plaats waar hij werkt. Maar zijn afkomst blijft meespelen. Hij is nog steeds op zoek, op zoek naar een eigen identiteit.

De laatste jaren reist hij veel. Vorig jaar heeft hij een tocht gemaakt naar verschillende eilanden van het Caribisch Gebied, waarover de *Amigoe* berichtte. Het afgelopen jaar is hij in Europa rondgetrokken, waarbij vooral Spanje indruk op hem maakte. In Spanje heeft hij veel kerken bezocht en pas toen begreep hij de grote invloed van het Christendom op Curaçao. Nu maakt hij plannen voor een reis naar Portugal om daar de oorsprong van de invloed van de (Portugese) joden op Curaçao terug te vinden.

Die reizen weerspiegelen zich in zijn nieuwe beelden. Ze geven de dwang weer, op reis met een boot, vliegtuig of te voet. De vissen geven de tochten overzee weer, maar zijn natuurlijk tevens het Christussymbool. Daarbovenop balanceert de mens. Hij kijkt naar boven en tracht een evenwicht te vinden, Wie is hij? Waar gaat hij naar toe?

Nelson Carrilho kan zijn beelden met prachtige verhalen omringen. De symboliek is duidelijk uitgedacht, beredeneerd. Soms stapelt hij alles op elkaar, en de voeten, en de boot, het vliegtuig, de kar, vissen en vogels met daarbovenop in wankel evenwicht de mens. Soms ook is hij soberder, worden slechts enkele van de symbolen gebruikt. Het lijkt wel of ze in dat geval een duidelijker taal spreken, meer indruk maken. Vooral de stroeve kar, getrokken door een snelle vis, is prachtig, evenals het grote middenbeeld, waar een mens en een vogel een evenwicht uitwisselen.

Anton Vrede werkt veel intuïtiever. Hij heeft geen verhaal klaar. Hij vertelt zelfs dat zijn schilderijen die uitnodigen om het verhaal na te vertellen, of om zelf een verhaal van te maken, niet vertellend zijn. Het gaat om de kleur, om de beweging, en ja, ook om de dieren. Daarmee logenstraft hij de inleiding van Irene van Herksen die juist op het verhalen element de nadruk legt. Toch denk ik dat beiden gelijk hebben. Voor de kunstenaar is het verhaal niet belangrijk, het verhaal vertelt zichzelf, of hij wil of niet. Net als dat gebeurde met de symbolen van vele oude en nieuwe culturen en religies.

Overal worden dieren als symbool gebruikt. Daarna gaan die dieren een eigen leven leiden. De toeschouwers, of de gelovigen, leven met die dieren, kennen ze ook uit andere situaties en bouwen een, nieuw, verhaal op, een verhaal dat doorverteld wordt en later weer door andere kunstenaars gebruikt kan worden.

Voor Anton Vrede zijn zijn beesten in de eerste plaats beweging en kleur. De vorm van de dieren, of liever, zijn vorm van zijn dieren, geven vaart aan het schilderij. De rode flamingo's aan weerszijden van de genietende, spinnende poes, kunnen met hun kronkelende elke beweging mogelijk maken. De compositie is in evenwicht af is er geen moment zonder beweging. Vogels, vissen, hazen, ze springen en dansen over zijn doeken. Alles is mogelijk, er is geen ruzie, iedereen geniet, een koe zweeft met vier poten naar voor en achteren gestrekt door de lucht. En vindt het heerlijk. Een dolfijn, een luipaard en twee flamingo's leven in vrede samen, olifanten en vissen in één woonomgeving. Het is een kleurrijke en vrolijke wereld.

Mensen worden niet vergeten, al zijn ze wat overtollig. Op de twee gouaches 17 en 18, is de mens de toeschouwer, is de mens het enige wezen zonder beweging. De mens mediteert, ziet toe, is slechts zijdelings betrokken.

Anton Vrede exposeert olieverfschilderijen en gouaches vol kleur en beweging, er hangen wat zeefdrukken en ook twee tekeningen op Japans papier. Die twee vallen buiten de rest van de serie. Allereerst door het materiaal. Japans papier is fragiel, en de structuur speelt mee in de tekening. Op de achtergrond van de groen en bruinrode vissenwarreling is een gezicht waarneembaar, een sigaret in de mond, kijkend, betrokken, maar slechts waarnemer. Hij zwemt niet mee, maar geniet wel van zijn wereld.

Anton Vrede woont ook al heel lang in Nederland. De zoektocht naar zijn eigen identiteit is voor hem voorbij. Hij is die hij is, vertelde hij en hij voelt zich daar goed bij. Dat welbevinden is terug te vinden in zijn schilderijen.

De expositie van Nelson Carrilho en Anton Vrede is te bezichtigen in Gallery 86 tot en met 25 oktober 1993.

Fiets-oefendag met een prijsje te Cas Cora

WILLEMSTAD — Laat je kind niet zomaar op de fiets het verkeer inrijden, adviseert de Vereniging voor Veilig Verkeer die zondag 10 oktober een fiets-oefendag houdt in het verkeerspark te Cas Cora. Verkeersregels en andere wettelijke voorschriften voor deelnemers aan het verkeer gelden ook voor minderjarigen aldus de VVV. Voor een gulden als entreeprijs kan men van 10.00 tot 17.30 uur binnen komen. Wiens meegebrachte fiets beschikt over een goed stuur, met minstens één rem, twee goede pedalen en een bel krijgt een prijsje, aldus J. Smith van het verkeerspark.

Overheidsmensen beticht van fraude

Wie betaalde er vierduiz[end] gulden aan wie voor wat?

WILLEMSTAD — De gezaghebber was niet aanwezig bij de vergadering van de centrale commissie van de eilandsraad toen volksvertegenwoordiger George Hueck aangaf dat er vermoedens bestaan dat er geld onder tafel is betaald en aangenomen voor werkvergunningen voor buitenlandse arbeidskrachten.

Wilsoe: "Mocht de heer Hueck over aanwijzingen beschikken dan doet hij er goed aan contact op te nemen met het Openbaar Ministerie. Ik heb mij laten vertellen dat hij het had over een 'hoge ambtenaar'. Geld aannemen of betalen voor een dergelijk document mag niet. Dus zoals het elke burger vrijstaat kan ook dit eilandsraadslid zich wenden tot justitie.

De politicus Hueck zegt met nadruk dat hij heeft gesproken over een 'vermoeden'. Het is dus nog niet duidelijk of er geld is aangenomen door bestuurders, de immigratiedienst of door anderen. Hij heeft nog geen enkel bewijs in handen, geeft hij aan. Hij zegt dat hij bezig is met een onderzoek [...] juistheid van de bew[...]

Hueck erkent dat h[...] over de eilandsraad[...] erover heeft gesprok[en] iemand hem verteld[...] duizend gulden te [...] betaald. Of het le[...] waarheid is moet no[g] zocht worden. Aan [...] betaald is moet ook [...] delijk worden. De [...] voorzitter van de SI [...] vervelend te vinden d[...] hij achter gesloten [...] heeft gezegd, een hal[...] gekomen. Hij vindt h[...] bezwaarlijk dat hij zi[...] spraken deed zonder [...] ijzen te verstrekken."

Ruziemakers rijden in op agenten

Politie schiet twee personen in de rug bij Hòfi Biesheuv[el]

WILLEMSTAD — Een politie-agent heeft door gerichte schoten op een wegrijdende auto drie personen ernstig gewond bij een incident omstreeks 03.15 uur vanochtend op kruispunt Biesheuvel. Volgens de dienstdoende officier van justitie mr. Oscar Kraal "is nog niet gebleken dat er een dringende reden was" om het dienstvuurwapen gericht te gebruiken. Geen van de vier inzittenden van de auto had een wapen. De schietende agent en de andere betrokkenen worden gehoord. Gezaghebber Wilsoe is op de hoogte gebracht.

Onder de gewonden is de bestuurder die kort daarvoor inreed op een politieman. De bestuurder werd van achteren dwars door zijn linkerschouderblad geschoten. Op dezelfde wijze werd een inzittend meisje in het linkerschouderblad getroffen, alleen bleef bij haar de kogel steken. Een derde inzittende liep een schot in zijn rechterarm op ter hoogte van zijn oksel. Alle drie werden overgebracht naar het ziekenhuis. Ook de aangereden politieman werd daar behandeld. Volgens de officier van justitie moet de vrouw opgenomen worden in het ziekenhuis.

Aanleiding voor de schietpartij was een woedeuitbarsting onder bezoekers van Hòfi Biesheuvel. Zij maakten problemen met een barkeeper over teruggave van geld voor de ongebruikte consumptiebonnen van het juist afgelopen feest. De bewakingsdienst schakelde de politie in die omstreeks kwart over twee arriveerde. De politie assisteerde bij het kalmeren van de ruziemakers waaronder de 22-jarige S.B.

Tegelijkertijd bleef een politieman buiten het hofje om de verkeerschaos van dat moment te regelen. Drie politiemannen werkten B. en zijn broer G.B. (21) naar buiten. De twee stapten in een auto waarin al een man en de vrouw N.G. (25) zaten. Toen de auto met gierende banden wegreed waren patrouilleleden genoodzaakt om aan de kant te springen. Eén man die verderop stond te praten reageerde te laat en werd aangereden. Vanaf dit punt lopen verklaringen uiteen.

De politievoorlichtingsdienst meldt dat er een achtervolging was en dat er na een waarschuwingsschot gericht geschoten is. Nadat de auto stopte, gingen de vier er lopend vandoor, maar zij werden toch aangehouden. De bestuurder G.B. was aan de linkerzijde door zijn borst geschoten. Zijn broer liep het schot in de arm op. Hij en het meisje met het schot in de rug werden per ambulance afgevoerd. Volgens de politievoorlichting werd G.B. ingesloten en mochten de twee andere slachtoffers naar huis.

Volgens het verhaal van officier van justitie Kraal zijn er vijf hulzen en een patroon op straat gevonden. De patroon schiet automatisch ongebruikt uit de 'kamer' bij het 'doorladen' van een pistool. Kraal zag "ongeveer drie" kogelgaten in de achterzijde van de auto. De achterruit was verbrijzeld. Een nader onderzoek van de technische dienst is nodig.

Kraal was geïnformeerd dat de auto richting Snipweg reed, over het trottoir linksaf draaide en daarbij een politieagent raakte. Volgens omstanders was dat een agent in burger. Gezaghebber Wilsoe - plaatselijk hoofd van politie - beschikte over dezelfde informatie. Geen van beiden spreekt over een achtervolging. Volgens de eerste indruk van Kraal valt de automobilist poging tot doodslag te verwijten.

Kraal antwoordt bevestigend op de vraag of er overeenkomsten zijn met de schietpartij maanden geleden een kruispunt te Santa [...] waarbij een verkeers[...] een wegrijdende auto[...] list in de rug schoot [...] deze had geprobeerd he[...] het voorbijgaan aa[n] rijden. Die automob[ilist] stierf op straat aan zijn [ver]wonding. De agent moet [...] bij het gerecht ver[ant]woorden. Eerder dit [...] stierf een inbreker toen [...] in een vluchtauto van [...] [...] werd neergeschoten door een achtervolgende [pa]tiepatrouille.

Een feestganger zegt [...] de ruzie van gisteravond [...] ontstaan werd door dro[nken] geworden bezoekers van Biesheuvel. Door het [inci]dent was de rijbaan richt[ing] Nieuwe Haven enige tijd [ge]remd. Nogal wat pol[itie] agenten waren aanwezi[g] het onderzoek ter ple[kke]. Onder de omstanders w[erd] gezocht naar ooggetui[gen]. Eén man die journali[sten] van twee dagbladen voo[r] gulden "het hele verh[aal]" aanbood, loog van niets [...] weten toen de politie hem [om] medewerking verzocht.

FIAC wil nieuwe projecte[n] toetsen op 'gevoeligheid'

WILLEMSTAD — De Foreign Investment Agency Curaçao (FIAC) wil gevoeligheidsanalyses gaan maken voor zich mogelijk op het eiland te vestigen bedrijven. Zo blijkt uit de eilandsbegroting '94. Mede daardoor stijgt de begroting van de FIAC met 237 duizend gulden naar meer dan een miljoen.

De post advieskosten van de FIAC ten behoeve van onderzoek verdubbelt van 50 duizend naar 100 duizend gulden. "Een grotere bijdrage uit eigen middelen voor het doen van acquisitie is noodzakelijk geworden, daar de bijdrage door middel van KabNA-fondsen niet gegarandeerd is," zo staat in de memorie van toelichting bij de begroting. Het KabNA heeft in het verleden vraagtekens gezet bij de doelmatigheid van de FIAC en bij de eveneens door KabNA medegesubsidieerde concurrent van FIAC, de CurInc. De laatste wordt door het eilandgebied gesubsidieerd voor 310 duizend gulden.

De toelichting bij de FIAC-begroting vervolgt: "Ten behoeve van de acquisitiewerkzaamheden zullen diverse werkzaamheden voorbereid moeten worden [...] de specifieke investering[s]mogelijkheden in de ond[er]scheiden sectoren van de [eco]nomie. Voor de acquisitie [...] tevens marktgericht docum[en]tatiemateriaal ontwik[keld] worden en dienen er gev[oe]ligheidsanalyses [...] behoeve van de vestiging [...] bedrijven gemaakt [...] Een van de 'gevoelighe[den]' waarop mogelijk wo[rdt] gedoeld was de reactie [...] de gemeenschap op het [...] FIAC ondersteunde plan [...] tot de bouw van een ex[plo]sievenfabriek te komen [...] meer daar er onduidel[ijk]heden waren over de best[em]ming van het uit te [...] explosieve product.

De FIAC is een van [...] relatief dure diensten [...] de eilandelijke overheid [...] uit uit zeven man bestaan[de] afdeling kost in 1994 [...] dan 1 miljoen guld[en] waarvan 419 duizend [...] salarissen, ruim 34 duiz[end] gulden aan autokosten [...] goedingen, ruim 22 duiz[end] gulden aan vergader- en [re]sentatiekosten en 140 [dui]zend gulden aan reizen. [...] stelling van de FIAC is [...] aantrekken van investe[r]ders en daartoe moet [...] worden gereisd. In het [Busi]ness Plan FIAC zijn de doe[l]gebieden nader omschreven[...]

Vakbond vreest escalatie

Volgens UWWGE dragen ook staf- en directieleden van Kodela wapens

WILLEMSTAD — Het incident dat gisteren plaatsvond -een bewaker van Kodela richtte zijn wapen op vakbondsleider Emerenciana- wordt door de vakbond van Kodela-werknemers UWWGE hoog opgenomen. Volgens de bond zijn er bovendien verschillende staf- en directieleden die wapens dragen tijdens werktijd. Mede in het licht van de vastgelopen cao-onderhandelingen en het ultimatum dat de bond heeft gesteld (morgenavond twaalf uur), neemt de spanning toe.

Het UWWGE-bestuur heeft twee protestbrieven gestuurd aan de gezaghebber, president-commissaris Arrindell, general-manager Ben Statia en de eilandsraadleden. Een derde schrijven ging alleen naar de gezaghebber.

Volgens de bond werd het incident geprovoceerd door de secretaresse van directielid Hubert Lopez en bestaat er geen enkele twijfel over dat de bewaker het wapen ook van plan was te gebruiken. Een directielid van de Kodela heeft dat nog eens bevestigd. Er is door de Kodela-directie inmiddels een onderzoek naar het gebeurde ingesteld.

"Voor de veiligheid van de Kodela-directie, die van de Kodela-werknemers en speciaal die van betrokken persoon, verzoeken wij dat deze persoon het Kodela-terrein niet meer betreedt," schrijft de bond, die geen enkele vorm van intimidatie zal accepteren. De bond beschouwt het incident als de zoveelste indicatie dat er sprake is van anti-vakbondstrategie van de directie en hun superieuren. De bond doet een beroep op de aangeschreven personen om escalatie te voorkomen.

In een tweede schrijven aan de gezaghebber verzoekt de UWWGE hem om op te treden tegen het dragen van wapens op het Kodela-terrein. "Verschillende directie- en stafleden dragen tijdens werktijd wapens," aldus vakbondsleider Valdo Emerenciana. "En met de wetenschap dat in het verleden een staflid al eens een wapen heeft gericht op een werknemer, is onze bezorgdheid na het incident van vrijdagochtend nog reëeler geworden."

Gezaghebber Wilsoe zegt desgevraagd dat hij zal informeren wat er waar is van de beschuldiging. Hij wil niet alleen afgaan op hetgeen 'een van de partijen in een zeer vijandige sfeer over de ander zegt.'

De bond rekent er op dat er iets wordt gedaan om bloedvergieten en verdere problemen in de komende week te voorkomen. **De UWWGE** wil uiterlijk zondagavond 24 uur antwoord hebben van de overheid over de vastgelopen cao-onderhandelingen. Eerder deze week werd aangekondigd dat anders een stakingsaktie niet is uitgesloten.

CAO-PROBLEMATIEK

De directie en de raad van commissarissen hebben gistermiddag vergaderd over de cao-problematiek. Wat daaruit is gekomen, wil president-commissaris gedeputeerde Abel Arrindell niet zeggen. Het is daarom niet duidelijk of er nog enigszins verder aan de looneisen van de bond tegemoet kan worden gekomen. "Eerst moet worden gepraat met de aandeelhouder." De aandeelhouder wordt vertegenwoordigd door de gezaghebber. "Het gesprek tussen de raad van commissarissen en de gezaghebber vindt vandaag plaats," aldus Arrindell. Maar gezaghebber Wilsoe was daarvan vanmorgen vroeg nog niet op de hoogte.

Pas na het gesprek tussen de RVC en de gezaghebber zal er een uitnodiging naar de bond gaan om te praten, aldus Arrindell. "Die uitnodiging zal waarschijnlijk nog vandaag de deur uit gaan. Maar we zullen dan alleen willen praten over het verzoek dat de bond op 5 oktober heeft gedaan," voegt Arrindell daar aan toe.

UWWGE-leider: na morgen geen greep meer op werknemers

WILLEMSTAD — Vakbondsleider Valdo Emerenciana weet niet hoe lang hij de werknemers van Kodela nog in de hand kan houden. Als de bond niet voor morgenavond twaalf uur van de directie en/of de aandeelhouder heeft vernomen of er nog financiële ruimte zit in de cao-onderhandelingen "dan doe ik een stap terug met mijn armen over elkaar," aldus Emerenciana.

Naar aanleiding van het incident met een bewaker, die met de ene hand -en de vinger aan de trekker- een geladen pistool gereed hield, terwijl hij met de andere hand een aantal opgewonden werknemers probeerde tegen te houden, heeft de vakbondsleider gistermiddag getracht de werknemers tot kalmte te manen. "Maar de directie moet nu wel meehelpen," aldus de vakbondsleider, want ook de druk op hem 'wordt anders te groot'.

"Ik ben voorstander van onderhandeling en wil graag een oplossing. Ik streef niet naar conflicten. Maar het ontstaan van wilde acties als er geen oplossing komt, sluit ik niet uit." Volgens Emerenciana zouden een aantal mensen een aktiegroep gevormd hebben, maar wie dat zijn zegt hij niet te weten. "Ik wil het ook niet weten. Als er acties komen, dan zijn ze ook niet door mij gecoördineerd."

Nieuw douanegebouw bij Vrije Zone

■ *WILLEMSTAD — De douane krijgt in de Vrije Zone een nieuw onderkomen. De bouw van het twee verdiepingen hoge pand met een oppervlakte van 380 vierkante meter start in januari en moet in november 1994 klaar zijn. Ook de entree van de Vrije Zone zal worden aangepast. De nieuwbouwplannen werden donderdag gepresenteerd aan de toekomstige gebruikers, douaniers en de bewakingsdienst. Ook staatssecretaris Tilly Pikerie was aanwezig. De bouw geschiedt in opdracht van Curinde, de beheersmaatschappij van de Vrije Zone. Al in 1988 werd de huisvesting van de douane uitgebreid, maar het gaat zo goed met de handelsactiviteiten, dat de ruimte alweer te klein is. Hoeveel geld gemoeid is met de investering, meldt Curinde niet. Foto: architekt Broes van Hesteren overhandigt de bouwplannen aan staatssecretaris Pikerie. Curinde-directeur Eric Smeulders kijkt toe.*

Rechter Ter Berg onderschrijft 'vluchtgevaar'

Gevangenis-directeur Miedema moet met periodieke dienstorder komen

WILLEMSTAD — Rechter mr. W.P.M. Ter Berg vindt dat er voldoende redenen van veiligheid zijn om bepaalde beperkende maatregelen jegens Kenny Rampenburg te treffen. Die beperkingen moeten echter periodiek, telkens na zes weken, worden herzien en heroverwogen door de directie van de strafinrichting Koraal Specht. Dat blijkt uit het vonnis van Ter Berg, dat vrijdag in de directiekamer van de gevangenis werd uitgesproken.

Op 30 september diende in de directiekamer van de strafinrichting een kort geding dat aangespannen werd door advocaat mr. A. Moenir-Alam. Hij voerde aan dat Kenny Rampenburg door de getroffen beperkende maatregelen gediscrimineerd werd door de directie. Hij baseerde zich daarbij op de verdragen van Rome en New York.

De directiekamer van de gevangenis te Koraal Specht werd vrijdag wederom gereserveerd, nu voor het uitspreken van het vonnis. Het belangrijkste gegeven uit het vonnis was, dat de strafinrichting zich elke zes weken moet beraden over de aan Rampenburg opgelegde beperkingen. De gevangene moet dan ook een kopie van het besluit van die herziene danwel heroverwogen maatregelen oftewel dienstorder, ontvangen.

De beperkingen staan namelijk weergegeven in een dienstorder die gevangenisdirecteur Miedema op 2 augustus heeft doen uitgaan. Tijdens de behandeling van het kort geding oordeelde advocaat mr. Eichhorn die de Landsregering vertegenwoordigde, dat gevangenisdirecteur Miedema genoodzaakt was die beperkende maatregelen te treffen. Het Bureau Narcotica Informatiedienst (BNI) en de Centrale Recherche Inlichtingendienst (CRI), beschikten namelijk over informatie uit zeer betrouwbare bronnen dat een tweede ontsnappingspoging van Rampenburg niet kon worden uitgesloten.

Rechter Ter Berg vindt dat de Landsregering het inderdaad aannemelijk heeft gemaakt tijdens behandeling van het kort geding. In de bewijsvoering van de landsregering bracht directeur Miedema namelijk naar voren dat Rampenburg zelf bepaalde dreigementen had geuit richting de gevangenisbewaarders en derden. Ook las de gevangenis-directeur rapport voor waarin de gevangene zijn frustraties kenbaar maakte.

Volgens artikel 12 juncto 16 van het Wetboek van Strafrecht van de Nederlandse Antillen en artikel 57 van het Gevangenbesluit, moeten niet-veroordeelden hun detentie in beginsel ondergaan in gemeenschap (ook beperkt) maar zeker niet in afzondering. Rampenburg bevindt zich desondanks, in tegenstelling tot die wettelijke regelingen, in afzondering in cel nummer 70. De gevangene lucht alleen, mag geen contact hebben met medegedetineerden, mag niet sporten en kan geen bezoek ontvangen anders dan van zijn advocaat.

Ter Berg oordeelde echter dat een regime van volledige afzondering als dat van Rampenburg, niet in strijd is met de wet. De rechter baseert zijn oordeel op de artikelen 43 en 54 van het Gevangenisbesluit en op artikel 10 Verordening Beginselen Gevangeniswezen. Het wordt namelijk niet uitgesloten dat volledige afzondering plaats vindt bij mensen in preventiev hechtenis, zoals Rampenburg. Toepassing van die afzondering anders dan op eigen verzoek is best mogelijk.

Omdat de gevangenisdirecteur verantwoordelijk is voor een 'behoorlijke bewaking' van de gedetineerden (artikel 27 Gevangnisbesluit, red.), is het nemen van beperkende maatregelen niet in strijd met de wet. Die beperkingen moeten echter berusten op veiligheidsoverwegingen. Het is dan geen wonder dat Miedema beperkingen jegens Rampenburg doorvoerde, volgens Ter Berg, die min of meer gebaseerd waren op die overwegingen van veiligheid.

In zijn toetsing hield de rechter rekening met de beleidsvrijheid die de directeur van de gevangenis toekomt. Echter moet Miedema telkenmale de belangen van veiligheid en bewaking afwegen tegen de belangen van de gevangene.

Verder hield hij bij de toetsing rekening met de duur, de omvang en de strengheid van de getroffen maatregelen. Dat allemaal moet in samenhang zijn met de veiligheidsbelangen. Daarbij speelt artikel 3 van het Europees verdrag tot bescherming van de rechten van de mens een belangrijke rol.

Vandaar dat rechter Ter Berg naast de periodieke nerziening danwel overweging van de dienstorder, ook nog uitspraak: dat de directie de mogelijkheden moet nagaan voor het kunnen beoefenen van sport door Rampenburg en de gevangene in de gelegenheid moet stellen regelmatig zijn kleren buiten zijn cel te wassen. Alles tot het moment waarop de voorlopige hechtenis van Rampenburg wordt beëindigd.

Twee gewonden bij auto-ongeluk

WILLEMSTAD — Een automobilist die de macht over het stuur verloor is gisteren rond 15 uur ter hoogte van de voormalige Windmill tegen een muur gereden. De bestuurder liep een rechterbovenbeenfractuur op en had pijn in de borst. De bijrijder liep een kapwond aan de mond op en klaagde over inwendige pijn. De twee werden met de ambulance overgebracht naar de poliklinieк van de SEHOS voor medisch onderzoek.

Zondag verhalen

WILLEMSTAD — Zondag is verhaaltjesdag, tipt de openbare bibliotheek. Dit vanwege de Europese dag van het verhalen vertellen.

In de openbare bibliotheek wordt door Nydia Ecury, Maud van der Groen, Estela Bettencourt en Nisha Daryanani een verhaal gelezen van Annie M.G. Schmidt vertaald in respectievelijk Papiaments, Nederlands, Portugees en Hindu. Enrique Muller heeft ook wat stukken voorhanden en er is een opvoering van een hindustaanse dansgroep. Het programma duurt van 10.00 tot 12.30 uur.

Te Plasa Himno i Bandera vertelt Minerva Lauffer vanaf 11.00 uur.

In de proeftuin Cas Cora verhaalt Roosje Juliette in het Papiaments om 15.00 uur en vanaf 16.30 uur te Miradó bij luchthaven Hato.

Op de Koredó op het Rif is Minerva Lauffer in het Papiaments vanaf 18.00 uur

BC weer koploper

Reiskosten overheid stijgen naar 1,3 miljoen

WILLEMSTAD — Het bedrag dat op de eilandsbegroting '93/'94 staat vermeldt aan reis- en verblijfsvergoedingen voor het BC, de eilandsraad en de ambtenaren bedraagt bijna 1,3 miljoen gulden. Dit is bijna 350 duizend gulden meer dan vorig jaar.

Al een aantal jaren is het aan de hand van de begroting heel moeilijk vast te stellen of de genoemde bedragen kloppen. Zo stond in de begroting voor 1992 een reisbedrag van 850 duizend gulden genoteerd. Volgens de terugblik in de nieuwe begroting kostte 'het overheidsreizen' in '92 echter 718 duizend gulden. In de begroting van 1993 werd een bedrag van ruim een miljoen gulden opgenomen, maar in de begroting '94 wordt reizen in '93 *geraamd* op 933 duizend gulden. In onderstaand overzicht wordt uitgegaan van de cijfers die zijn genoemd in de begroting van '94.

De voor 1994 geraamde topvijf van reislustigen wordt voor het derde achtereenvolgende jaar aangevoerd door het BC. Evenals vorig jaar zal dat 327.740 gulden verreizen.

Met stip gestegen van 3000 gulden in 1993 naar de tweede plaats in'94. is de afdeling personeelszaken van de huishoudelijke dienst, die voor 172.564 gulden op stap gaat. Uit de toelichting op de begroting blijkt het te gaan om dienstreizen ten behoeve van de projecten opleidingsbeleidsplan, functiewaardering, personeelsregistratie en informatiesysteem.

Nieuw is ook het BureauStaatkundigeStructuur, nu nummer drie, die dit jaar voor nul gulden en volgend jaar voor 150 duizend gulden verreist. De FIAC (dit jaar nog op de tweede plaats met ruim 176 duizend gulden) wordt daardoor verdrongen naar de vierde plaats met 140 duizend gulden.

Als vijfde staat volksgezondheid genoteerd met 132 duizend gulden, tegen een kleine 70 duizend in dit jaar.

Roger's Windsurf Place

NEEDS A

WINDSURF INSTRUCTOR

Requirements:
- Certified windsurf instructor
- Speak fluently English
- Great interactive personality
- Ability to work with people
- Dependable.

For information and appointment, call 61918, between 10:00 a.m. and 5:00 p.m.

SETAR

SERVICIO DI TELECOMMUNICACION DI ARUBA
SEROE BLANCO
P.O. BOX 13 - ORANJESTAD,
ARUBA

PARTICIPACION

Servicio di Telecommunicacion di Aruba, SETAR ta participa tur su abonadonan cu e fecha di 11 di Oktober 1993 a keda anula y cu ultimo dia pa paga e cuenta di luna di September 1993 ta:

14 di Oktober 1993

Pa evita inconvenencia paga bo recibo prome cu e dia aki.

OPENBARE VERKOOP op 14 oktober 1993

's middags om 2 uur zal ten overstaan van Notaris Mr. J.R. Croes of diens waarnemer in het Hotel Talk of the Town (Monsieur Louis Room), aan de L.G. Smith Boulevard 2, Oranjestad Aruba in het openbaar bij opbod aan de meestbiedende worden verkocht:

Krachtens onherroepelijke machtiging ex-artikel 1203 lid 2 van het Burgerlijk Wetboek van Aruba:
14 percelen eigendomsgrond ter gezamenlijke grootte van 23.613 m², gelegen te Ponton, kadastraal bekend als Land Aruba Eerste Afdeling Sectie K nummers:
1861 groot 183 m², 1862 groot 203 m², 1940 groot 214 m²
1941 groot 214 m², 1947 groot 185 m², 1950 groot 219 m²
1952 groot 219 m², 1953 groot 224 m², 1954 groot 203 m²
1955 groot 204 m², 1959 groot 73 m², 1961 groot 204 m²
1962 groot 212 m² en 1963 groot 21.056 m², met de daarop gebouwde opstallen van 8 woonhuizen en 1 zakenpand.

De Veilingsvoorwaarden zijn gedeponeerd ter Griffie van het Gerecht in Eerste Aanleg, Zittingsplaats Aruba en liggen voorts ter inzage ten kantore van notaris mr. J.R. Croes, aan de L.G. Smith Boulevard 64 te Oranjestad op Aruba.

Mr. J.R. Croes, notaris.

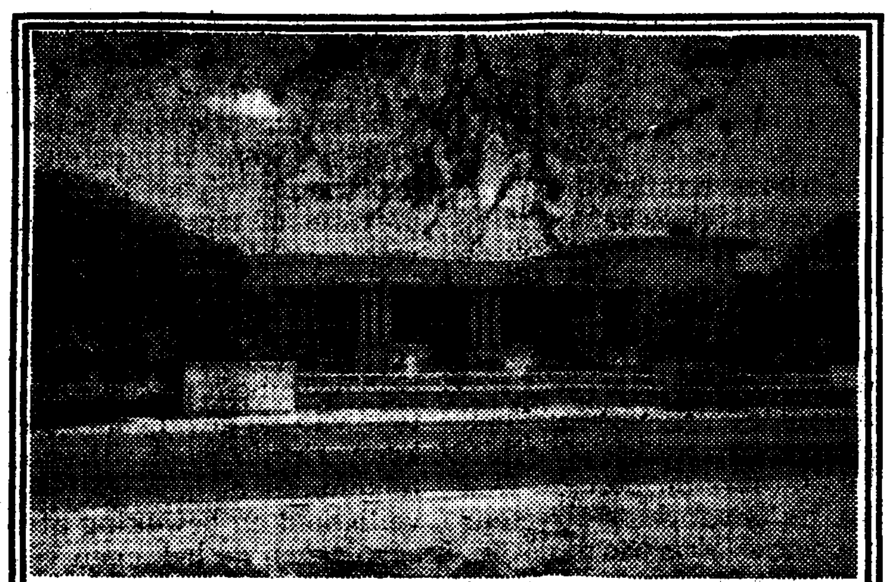
OPENBARE VERKOOP

Op dinsdag 26 oktober 1993 des voormiddags om 10:00 uur zal in de vergaderzaal van de Kamer van Koophandel van Aruba, aan de Zoutmanstraat # 21, te Oranjestad, Aruba, ten overstaan van notaris mr F.E.E. Tjon Ajong, of haar plaatsvervanger krachtens artikel 1203 van het Burgerlijk Wetboek van Aruba in het openbaar, bij opbod, aan de meest biedende worden verkocht:

* **een perceel eigendomsgrond, groot 1.379 m², gelegen aan de John G. Emanstraat/Miraflorweg te Oranjestad op Aruba, kadastraal bekend als Eerste Afdeling Sectie E no. 905, met de zich daarop bevindende betonstenen opstal van een kantoorgebouw met opslagruimte, p.b.a. 'J.G. Emanstraat no. 71'.**

De veilingsvoorwaarden liggen ter inzage ten kantore van voormelde notaris vanaf 8 dagen vóór de veiling en houden ondermeer in dat iedere bieder gehouden is terstond een bankgarantie of andere vorm van zekerheid te stellen tot nakoming van zijn bod en de bijkomende kosten.

mr F.E.E. Tjon Ajong, notaris
Spinozastraat 3, Oranjestad, Aruba
Tel.: 22947/22611/37973 Fax.: 21303.

TE KOOP
Recent geheel gerenoveerd KANTOORGEBOUW

zeer gunstig gelegen aan de L.G. Smith Boulevard no. 14 te Oranjestad, uitzicht op zee, terrein 898 m2, bebouwde opp. 300 m2 met luxueus twee slaapkamerappartement (85 m2), zeer geschikt voor financiële instelling of offshore vennootschap.

Nadere informatie via **tel. 32183 of fax. 32179.**

TE HUUR
HUIS MET GARAGE

tuin, groot erf, etc., in rustige buurt.

Isaac
Wagemakerstraat 75, S.N.
Tel.: 30355 of 45276

hubo

BBS

Carib InFoServ
Messages send World-Wide
AFL 35,-- per month
BBS 08-78787
Voice 08-70008

WAARSCHUWING

De marinierskazerne Savaneta maakt bekend dat op **DONDERDAG 14 OKTOBER 1993 van 07.00 uur tot 22.00 uur** schietoefening wordt gehouden te **VADER PIET.** Er wordt geschoten met scherpe munitie. Het onveilig gebied aan landzijde wordt afgebakend met rode vlaggen en waarschuwingsborden.

TE HUUR

met gesloten porch te Savaneta

Afl.800,- per mnd.

Mininmaal 2 jarige contractbasis

Zondag 10 oktober 1993
van 8.00 a.m. - 3.00 p.m.
Tanki Leendert 158 G
Voor Standhuur:
bel: 34478

3 Bedrooms fully carpeted
2 Bathrooms
Large living and dining room fully carpeted
Large kitchen including built in stove and oven
Large patio
Storage room
Laundry room

Included :
All lamps, including 2 crystal chandeliers
All curtains
2 New Airconditionings
House and garden in excellent condition
1090 m² property land in Ponton, exclusive neighourhood
House 384 m²

De Minister van Publieke Werken en Vo[...] zondheid maakt bekend, dat een verzoe[...] bijlagen voor een vergunning ingevolge de **HIN[...] VERORDENING** ter installatie **noodstroom[...] gaat Oranjestraat 28,** gedurende dertig (30) [...] na heden bij het Centraal Bureau Juridis[...] Algemene Zaken, Vondellaan 19-C, ter inzage[...] Gedurende deze termijn kan een ieder monde[...] schriftelijk bezwaren tegen bedoeld ve[...] indienen.

De Minister van Publieke Werken en Volksgezondheid [...] bekend, dat een ingekomen verzoek ter verkrijging va[...] **SLIJTVERGUNNING ter exploitatie in de levensmid[...] zaak gevestigd in het perceel PASTOOR HENDRIKSTRA[...]** ingaande 11 oktober 1993 gedurende 14 dagen op het Ce[...] Bureau Juridische en Algemene Zaken, Vondellaan 19-C[...] inzage ligt. Deze vergunning geeft recht tot verkoop in h[...] van sterke drank uitsluitend voor gebruik elders dan ter pl[...] voor welke de vergunning geldt. Gedurende genoemde [...] kan een ieder schriftelijk zijn bezwaren tegen bedoeld ve[...] indienen.

Sociale Verzekeringsba[...]

L.G. Smith Blvd. z/n **Oranjestad, A[...]**

4 october 1993

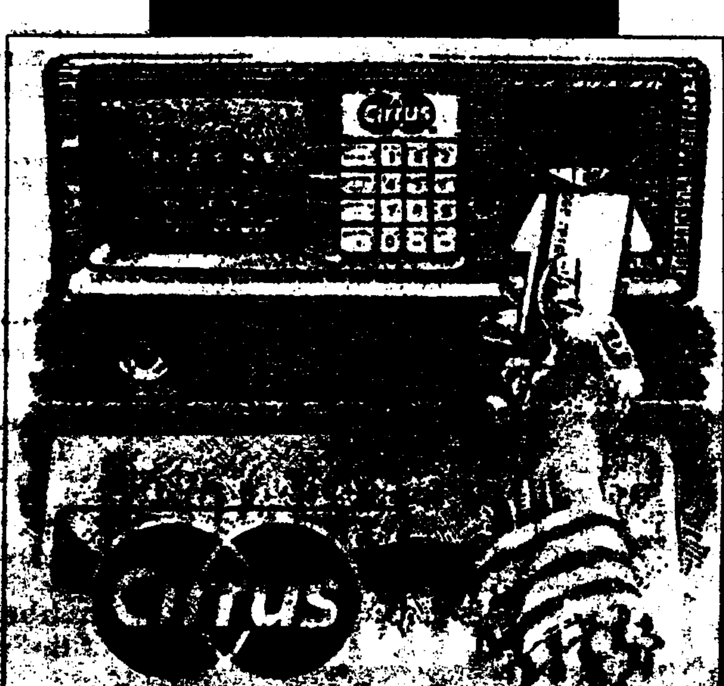
Banco di Seguro Social ta recibiendo ultimame[...] un cantidad di correspondencia tocante pag[...] atrasa pa dia di malesa.
Relaciona cu esaki nos kier a participa lo sigui[...]

Den cuadro di reorganisacion Banco[...] teniendo un accion pa elimina e retras[...] tanto e pago pa dia di malesa co[...] kobramento di prima.
Entrante 17 december 1993 tur don[...] trabao lo ricibi un "statement" di Banco[...] tur transaccionnan di 1986 te ku awe.
For di esei lo por deduci kiko e saldo p[...] Banco lo ta.
Ta e intencion cu entrante e fecha a[...] menciona, Banco di Seguro Social lo cum[...] cumpli cu tur su obligacionnan y ta[...] cobramento di e primanan atrasa.

Director di Banco Seguro Social
Drs. Mario Enrique Croes.

WERELDWIJD

Nu! Geld opnemen 24 uur per dag, met Uw ATM-kaart van de ABN AMRO Bank bij 125.000 ATM /Geldautomaten wereldwijd!

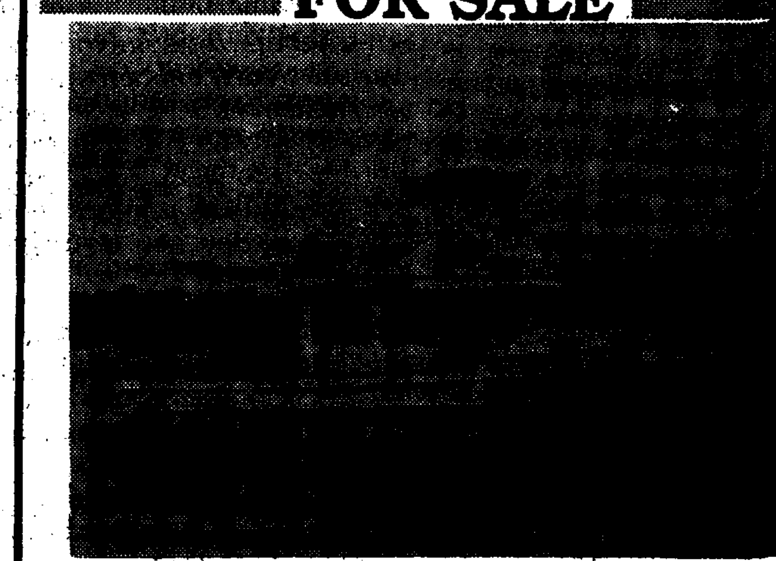
Ook toeristen, waar dan ook vandaan, kunnen met hun MasterCard of ATM-kaart met het CIRRUS-logo, 24 uur per dag geld opnemen bij de ATM/Geldautomaten van de ABN AMRO Bank in de Nederlandse Antillen en op Aruba.

ABN AMRO Bank, de eerste lokale bank die U én de toerist deze internationale service biedt!

ABN AMRO Bank

FOR SALE

HULL

MAKE	:	LITTON TRAWLER
HULL	:	FIBER GLASS
FLY BRIDGE	:	FIBERGLASS
LENGTH	:	36'
DECK	:	TEAK PLANKING
ENGINE	:	2X FORD LEHMAN 120 H.P. 6 CYL DIES[...]
GENERADTOR	:	6 KW, DIESEL

ELECTRONICS

2 COMPASSES
1 HAILOR & INTERCOM
2 VHF RADIOS
1 6" T.V. COLOUR FURUNO FISH FINDER
1 6" T.V. SI-TEX G.P.S. NAVIGATOR 7000 A
3 12 VOLT HEAVY DUTY BATTERIES

1 CERTIFIED 6 PERSON LIFE RAFT
6 LIFE VESTS
1 AIR HORN
2 ANCHORS & ROPE
2 OUT RIGGERS
DUAL HYDRAULIC STEERING SYSTEM
3 AIRCO SYSTEMS
3 BURNER ELECTRIC STOVE
1 MANUAL WIND LASH
ALL STAINLESSTEEL RAILING LOTS OF SPARE PARTS INCLUDING PRESURE HOSES, ALTERNATOR ETC.

ALL IN PERFECT RUNNING CONDITION

PRICE NEGOCIABLE

FOR INFORMATION CALL: 22316 (ARUBA) / 842129 (CURAÇAO)

Deloitte & Touche

DELOITTE & TOUCHE

Our client, a diversified Aruban company, is seeking a person for the position of:

FINANCE MANAGER

Responsibilities:
- preparation of monthly and yearly financial statements
- implementation and monitoring of internal controls
- budgeting and variance analysis
- negotiating with local banks.

Qualifications:
- university business degree
- CPA, RA, or equivalent designation
- minimum 5 years related experience
- strong interpersonal and communication skills.

Send reply in confidence to:

DELOITTE & TOUCHE
FERGUSONSTRAAT 60, P.O. BOX 1271
ORANJESTAD, ARUBA

ARUBA AGENDA

KANTOORUREN AMIGOE
open van 08.30-12.00/14.30-17.30 uur; zaterdag gesloten.

TELEFOON
24333.
Voor spoedgevallen na kantoortijd: 21639, 22316 en 24508. **Pageboy 127-0379.**

TELEFAX: 22368.

BANKREKENINGNUMMER
10.815.445 Banco di Caribe.

POLITIE
11100 (centrale) en 11141 (informatie).

ALARMCENTRALE
115.

****

ZOEKERTJES verschijnen op dinsdag en vrijdag en kunnen iedere dag tussen 08.00-12.00/14.00-17.00 uur worden opgegeven; behalve op zaterdag. Alleen zoekertjes, die op maandag en donderdag vóór 10.00 uur binnen zijn, kunnen de dag daarop (dus dinsdag en vrijdag) verschijnen.

****

WACHTREGELING DOKTOREN
(zaterdag+zondag van 09.00-10.00/17.00-18.00 uur)
Oranjestad, Madiki, Tanki Flip, Noord, Tanki Leendert, Paradera en Sta. Cruz: dokter Yagua-Fingal via Dr. Horacio Oduber Hospitaal (tel.: 24300) of via Alarmcentrum (115).
Pos Chiquito, Savaneta en San Nicolas: dokter Every via Centro Medico San Nicolas (tel.: 48833) of via Alarmcentrum (115).

****

BOTICA'S
(nachtdienst)
Beneden de brug:
Kibrahacha, Havenstraat 30 (Oranjestad). Tel.: 34908.
Boven de brug:
San Nicolas, B. v/d Veen Zeppenveldtstraat. Tel.: 45712

****

VOOR BRANDGEVALLEN, ongelukken of een of ander ongeluk gelieve Alarmcentrale (tel.: 115) op te bellen.

****

CENTRO MEDICO CARABOBO
(Engelandstraat 7, tel.: 21777)
De wacht heeft dr. Lili G. Beke-Martínez, tel.: 24696.

****

WIT GELE KRUIS ARUBA ZUIGELINGENBUREAU
(Koningstraat 22, tel.: 24444)
Dagelijks geopend van 07.30-12.00/13.50-17.00 uur; maandag te Paradera (tel.: 25543) van 08.00-11.00 uur; dinsdag: San Nicolas (45906)/Noord (23425) van 08.00-11.00 uur; woensdag: Santa Cruz 28288) van 08.00-11.00 uur; donderdag: Dakota (29008), Oranjestad (23168), Savaneta (47020) en Brazil (48301) van 08.00-11.00 uur.

****

ZWANGER? STICHTING CIZKA geeft informatie en brengt u in contact met leden die zwangerschapsbegeleiding, verloskundige hulp en kraamzorg bieden. Bel 37687.

****

INFORMATIECENTRUM KONINGIN WILHELMINA FONDS (voor de kankerbestrijding op Aruba)
Geopend van maandag t/m vrijdag van 08.30-11.30 uur - J.E. Irausquinplein 3 (juist achter de pastorie van Oranjestad).

****

NARCOTICS ANONYMOUS HELPLINE
Tel.: 38989 (24 uur per dag).

****

AIDS-HOTLINE
Vragen? Bel dan 23040/27352 tussen 07.30-12.00/13.00-16.30 uur.

****

FADA/PRIDE
(Van Walbeeckstraat 25, tel.: 32999)
Open van maandag tot en met vrijdag van 08.00-16.00 uur voor inlichtingen omtrent preventie alcohol/drugsmisbruik.

****

FUNDACION RESPETA MI
Stichting tegen seksuele misbruik van minderjarigen)
Tel.: 24433.

****

AMNESTY INTERNATIONAL ARUBA
P.O. Box 1029, tel.: 27808/48124.

****

DIERENARTSEN
P. Barendsen en T.J.M. Wools, tel.: 21720.
Voor spoedgevallen buiten kantooruren tel.: 115.

****

BRIDGECLUB ARUBA ARIBA
(Tivoliclub, Wilhelminastraat 16)
Dinsdagavond om 19.30 uur speelavond. Voor opgave/informatie tel.: 24953.

****

PARKE TIRAKOCHI
(Kinderpark te Savaneta, achter kleuterschool Promé Paso)
geopend van maandag t/m zaterdag van 16.00-18.30 uur en op zondag van 11.00-18.00 uur voor kinderen van 1-13 jaar.

****

TELEARUBA
ZATERDAG: 18.00 Special: **De Kleine Prins**; 18.45 The A-Team; 19.30 Musical: **Tino Ruiz**; 19.45 Panel Baseball; 20.00 Major League Baseball American League Championship; 23.00 CNN News; 23.20 Sports Tonight; 24.00 Sluiting.

ZONDAG: 12.00 Cartoons; 12.45 Daktari; 13.35 Boksen; 14.25 Studio Sport; 15.40 Panel Baseball; 16.00 Major League Baseball; 19.00 Show-Time; 20.00 Panel Baseball: 20.30 Major League Baseball National League Championship; 23.30 Sports Tonight; 24.00 Sluiting.

****

ZATERDAG
DIVERSEN
SPORT
VOETBAL **(Lifida)**: 20.00 uur Dakota vs Estrella - San Nicolas Sportpark.

****

ZONDAG
DIVERSEN
SPORT
VOETBAL **(Lifida)**: 18.00 uur RCA vs Riverplate - RCA-terrein.

****

MAANDAG
DIVERSEN
BIJBELMUSEUM: geopend op elke werkdag van 10.00-12.00 uur en zondag van 11.00-12.00 uur in de protestantse kerk.

MUSEO HISTORIKO ARUBANO: openingstijden maandag t/m vrijdag van 09.00-12.00/16.00-19.00 uur; zaterdag van 09.00-12.00 uur.

****

KERKDIENSTEN
BRAZIL: zon.: 09.00 en 19.00 uur.
DAKOTA: zat. 19.00 uur; zon.: 08.00 en 18.00 uur.
EMANUELKAPEL: zat.: 19.00 uur.
NOORD: zat.: 19.00 uur; zon.: 07.30 en 18.00 uur.
ORANJESTAD: zat.: 19.00 uur; zon.: 06.30, 10.00 en 19.00 uur.
PARADERA: zat.: 19.00 uur; zon.: 10.00 en 17.30 uur.
POS CHIQUITO: zon.: 08.00 uur.
SAN NICOLAS: zon.: 08.30 en 18.30 uur.
SANTA CRUZ: zat.: 19.00 uur; zon.: 06.30, 09.00 en 18.30 uur.
SAVANETA: zat.: 19.00 uur; zon.: 17.30 uur.
TANKI LEENDERT: zon.: 09.00 uur.

****

PROTESTANTSE KERKDIENSTEN
ORANJESTAD: 10.00 uur ds A. van den Doel (crèche en zondagsschool).
SEROE COLORADO: 08.30 uur ds A. van den Doel.
SAN NICOLAS: 09.00 uur ds. G.J. Dekker.
PIEDRA PLAT: 10.30 uur zondagsschool; 17.30 uur ds. G.J. Dekker.

'Carnaval beter organiseren'

Carnavalscommissie overhandigt minister aanbevelingsrapport

ORANJESTAD — De 'Comision di Bon Boluntad' heeft aan minister Rudy Croes van Justitie en voorzitter Milo Croes van de Stichting Arubaans Carnaval (SAC) een rapport overhandigd met daarin aanbevelingen voor 'een beter georganiseerd carnaval'. Zo wordt voorgesteld het veertigste carnaval vroeg in te luiden en wel op de bekende elfde van de elfde maand, 11 november om 11uur, met de nodige tamtam en bekendmaking van het complete programma.

Zo wordt aanbevolen een commissie te benoemen om het carnaval in San Nicolas te verbeteren en de Jouvert Morning Pyama Parade uit te breiden. Ook moet de route van de grote parade in Oranjestad veranderd worden, zodat de stoet alleen door de Vondellaan en Smith Boulevard trekt. Nadat de stoet vanuit de Vondellaan bij *Talk of The Town* de Smith Boulevard is ingegaan, gaat het in een rechte lijn en met de wind in de rug tot de nieuwe finish bij Licores Aruba of Club Visage.

"Men trekt niet meer door de Weststraat, Prof.Lorentzstraat, de La Sallestraat, van Leeuwenhoekstraat, Nassaustraat en Verbindingsweg omdat de groepen hun jump-animo verliezen, de bands niet veel zin meer hebben om te blazen en slaan en het geheel een saai gedoe wordt," aldus de commissie.

Langs de nieuwe route kunnen ook veel kavels voor het plaatsen van trailers worden verkocht. De commissie wil verder dat de kavelprijzen verhoogd worden en dat de opbrengst hiervan niet naar de gouvernement of SAC gaat, maar deze geschonken wordt aan de groepen en bands die hoge prijzen vragen voor tijdens de parades. Ook moet de verkoop van eten en drank tijdens carnavalsactiviteiten als een soort fundraising aan de groepen en bands worden overhandigd.

Wat betreft de extra carnavals-activiteiten geeft de commissie in overweging, een lichtparade in San Nicolas of anders de lichtparade in Oranjestad open te stellen voor het publiek in het algemeen. In september moet al gestart worden met het vervaardigen van een jingle op de radiostations en het carnavallogo. Voorgesteld wordt de verkiezing van een 'Mrs. Carnaval' uit dames van 35 jaar en ouder.

In de maand juli moet een tweede carnaval georganiseerd worden met daarin opgenomen een 'Calypsonian & Reggae Music Festival', dat volgens de commissie het best gehouden kan worden te Seroe Colorado, in het gebied omgeven door Rodger's Beach, Nanki Club, Lone Palm Stadium en Baby Beach. Het festival kan in het weekeinde plaatsvinden met muziek 'around the clock' vanaf vier podiums.

De commissie is tegen het organiseren van verkiezingen van districts-koninginnen met verschillende kandidaten. In plaats daarvan moet in elk district een activiteit worden gehouden waarop drie districts-koninginnen worden gekozen om het betreffende district te vertegenwoordigen. Verder moet ervoor gezorgd worden dat de afsluiting van carnaval, de verbranding van Momo, weer een parade wordt en niet langer een ongeorganiseerde jump-up.

De commissie bestaat uit Milo Croes (SAC), Shon Pé Krozendijk (politie), John Jeandor (ASOMA), John Flemming, Alvin Koolman en Marcia Stamper (carnavalsgroepen), Ruben Garcia (pers), Jubi Naar (pers), Reimundo Barros (sponsor) en Shereen de Cuba (secretaresse).

OLA zet vraagtekens bij belastingheffing op tips

ORANJESTAD — De aankondiging van de regering dat belasting zal worden geheven op tips van horecapersoneel, houdt volgens oppositiepartij OLA tevens in dat mensen die steekpenningen hebben ontvangen, daar ook belasting over moeten betalen. OLA noemt dit het absolute toppunt. "Hoe kan de regering belasting heffen op illegaal corruptiegeld?" zo vraagt OLA-leider Glenbert Croes zich af.

"Het lijkt wel alsof de MEP, ADN en PPA corruptie als iets alledaags beschouwen. De coalitiepartijen zijn daar misschien aan gewend geraakt maar OLA noemt het onaanvaardbaar. Aanvaarding van deze regeling zou immers betekenen dat het hele Arubaanse volk zich schuldig maakt aan corruptie," aldus Croes. Hij noemt belastingheffing op tips dan ook 'onacceptabel'. De regering Oduber zal door deze regeling alle horecawerknemers benadelen.

De regering moet consequent zijn: als zij belasting gaat heffen op tips, moeten de ministers en parlementariërs ook belasting gaan betalen op de vergoedingen die zij ontvangen. OLA noemt de huidige situatie zorgelijk. Deze zal niet verbeteren totdat er weer voldoende geld beschikbaar komt die de financiële crisis het hoofd kan bieden.

"Het volk mag daar echter niet de dupe van worden en hoeft geen cent te betalen voor de fouten die de regering heeft gemaakt. De bevolking is al meer dan genoeg geraakt door de verhoging van de invoerrechten en prijsverhogingen van water en stroom, benzine, autobelasting en huisafval," aldus de oppositiepartij.

Bond van gepensioneerden

■ *ORANJESTAD — Onlangs verbleven op de Nederlandse Antillen en Aruba voorzitter mr. L. van Gool en secretaris mr. A. van Hesteren, van de Bond van Antilliaanse- en Arubaanse Gepensioneerden in Nederland. Tijdens het bezoek werd gesproken over diverse zaken die de leden van de bond aangaan. Zo werd op Aruba gesproken met minister Ella Tromp van Financiën, met wie de bond in het verleden al diverse malen overleg voerde toen zij nog gevolmachtigd minister was. Bij het bezoek van de heren van Gool en van Hesteren was ook ex-waarnemend directeur van Financiën, de heer Roose, aanwezig. De berichten dat het algemeen pensioenfonds van Aruba beslag wil leggen op de regering van Aruba, konden niet bevestigd worden. Wel noemt voorzitter Van Gool de toestand op Aruba 'zorgwekkend'.*

Alice Farley verzorgt unieke opening derde dansfestival

ORANJESTAD — Het Alice Farley Dance Theater verzorgt de opening van het derde internationale dansfestival op Aruba, van 20 tot 31 oktober. In opdracht van het organiserend comité heeft het Alice Dance Theather een speciaal stuk gemaakt met de titel 'Ghosts of Ayo' ('De geesten van Ayo') dat in première gaat op Aruba.

De wereldberoemde Alice Farley heeft *Ghosts of Ayo* speciaal ontworpen voor het Arubaanse Dansfestival. Het is gebaseerd op de Indianentekeningen van Arikok en Ayo en op de onbekende wereld vol legendes, magie en mythologie waar deze tekeningen vandaan komen. Deze componenten uit de Arubaanse en Caribische oudheid heeft zij gecombineerd met moderne expressievormen en ideeën, om zodoende een prachtstuk te presenteren.

De voorstelling is een schitterende promotie voor Aruba omdat, als het in de toekomst internationaal wordt gepresenteerd, er altijd bij vermeld zal worden dat de première op Aruba plaats vond en dat het stuk speciaal voor Aruba werd geschreven.

Het Alice Farley Dance Theater is een danstheather onder leiding van Alice Farley. Deze dans- en theater artieste is de directrice, choreografe en ontwerpster van de groep. Zij krijgt momenteel ontzettend veel aandacht en publiciteit in de Verenigde Staten omdat zij unieke schouwspelen weet te brengen, zowel in openbare gelegenheden als in de natuur.

In haar schouwspelen combineert ze dans, theater, prachtige kostuums, bewegingen op stelten, moderne en folkloristische muziek, magie en legende. Hiernaast werkt ze samen met lokale artiesten en kinderen en betrekt ze het aanwezige publiek bij haar voorstelling. Farley studeerde in New York en Californië en heeft met dansgezelschappen, zoals het San Francisco Opera Ballet, Iripe Vision Magic Company en Cirque du Soleil gewerkt, voordat ze haar eigen groep vormde.

Een deel van de voorstelling is in handen van Arubaanse professionele artiesten in de vorm van een internationale samenwerking. De lokale Wilma Kuiperi, met veel internationale ervaring, neemt een belangrijk deel van de choreografie voor haar rekening, namelijk het gedeelte met de kinderen en de Arubaanse dansgroep. Ivan Jansen maakte een onderdeel van de muziek. Hij heeft al verschillende balletcomposities op zijn naam staan.

De voorstelling *Ghosts of Ayo* is op woensdag 20 oktober en donderdag 21 om 20.00 uur te bewonderen in Cas di Cultura.

SEPA hoopt op goede afloop luchthaven-kwestie

ORANJESTAD — Volgens SEPA-voorzitter Gregorio Wolff worden de onderhandelingen met de actievoerende werknemers van de Veiligheidsdienst op de luchthaven maandag weer voortgezet. Zoals bekend ging het personeel donderdagavond tot actie over, waardoor de vlucht van minister Nisbet naar Nederland werd vertraagd. Overheidsvakbond SEPA heeft tot nu toe alle acties begeleid en hoopt dat deze kwestie snel zal worden opgelost.

Nederlandse nationaliteit

■ *ORANJESTAD — Deze week hebben 109 inwoners van Aruba de Nederlandse nationaliteit gekregen. Zij wonen al tien jaar of langer op Aruba. Het desbetreffende koninklijk besluit werd hen uitgereikt door minister Rudy Croes van Justitie. De nieuwe Nederlanders zijn personen afkomstig uit Colombia, India, de Dominicaanse Republiek, Haïti, Guyana, Indonesië, Jamaica, Suriname, China, Hong Kong, Sint Vincent, Dominica, St.Kitts-Nevis en Venezuela.*

Muzikale avond in Sociedad la Bolivariana

ORANJESTAD — Sociedad la Bolivariana houdt zaterdag 16 oktober om 20.30 uur een muzikale avond. Het koor 'Laus Deo et Mariae' onder leiding van Ruben Pietersz is door het Arubaans Gemengd Koor uitgenodigd om deel te nemen aan dit concert.

Bovendien verlenen enkele solisten hun muzikale medewerking op onder meer dwarsfluit, gitaar, harp, saxofoon en drums. Op het programma staan volksliederen, jazzmuziek, klassieke en moderne stukken. De zang wordt afgewisseld door de klanken van het Orquesta Harmonico Arubano onder leiding van Rosemarie Provence, die tevens de leiding heeft van het Arubaans Gemengd Koor. Op de piano en orgel wordt 'Laus Deo et Mariae' begeleid door Diana Pietersz. Irwin Provence begeleidt het Arubaans Gemengd Koor.

Programma schermbond

ORANJESTAD — De Scherm Amateur Bond Aruba (SABA) heeft met medewerking van Lotto pa Deporte een jeugdtrainingsprogramma georganiseerd. De eerste groep kinderen heeft deze basistraining achter de rug en krijgt hiervoor een certificaat op 12 oktober om 18 uur in Centro di Barrio Brazil.

Koffiemorgen bij MEP-dames

ORANJESTAD — Het nationale damescomité van de MEP houdt op zondag 10 oktober een koffiemorgen van 10 tot 12 uur in Cede Libertador Betico Croes, te Santa Cruz. Naast de verschillende hapjes, zal er ook volop muziek zijn, verzorgd door Tipico Peruano, cah'i orgel en disco. Kaarten voor deze koffiemorgen zijn verkrijgbaar bij de comité-dames en bij Cede Betico Croes.

■ *ORANJESTAD — Bij Erenchie's zijn vijf werknemers gehuldigd die tezamen 95 dienstjaren achter de rug hebben. Op de foto biedt directeur Tico Arends de gelukwensen aan: schoonmaakster Aura Schwengle (tien dienstjaren), manager Samuel Kelly (25 jaar), supervisor Diana Figaroa (10 jaar), supervisor Deta Maduro (20 jaar) en directeur Ebby Arends (30 dienstjaren).*

Samen 95 dienstjaren

Sportacular 93 in Marketplace

ORANJESTAD — In Café the Plaza werd gistermiddag toelichting gegeven op de voorbereidingen die in volle gang zijn voor 'Sportacular 93' in Seaport Marketplace op 31 oktober, georganiseerd door de Aruba Wieler Bond (AWB) en Idefre met medewerking van Seaport Village en Café the Plaza.

Doel van het evenement is om fondsen in te zamelen voor de wielrengroep van de AWB die deelneemt aan het Cyclismo International na Ponce, Puerto Rico. Tevens wordt het tweejarig bestaan van Café the Plaza gevierd.

Dit keer wordt het complete gebied rondom de Marketplace gebruikt, inclusief de boulevard en het gedeelte achter het Seaport Casino. 'Sportacular 93' start 's morgens om 10 uur met een internationale wielrenrace. Vervolgens worden gedurende de gehele dag sportieve activiteiten gehouden zoals schermen, rollerblades, taekwondo, fietsen, judo, karate, windsurfen, carnaval- en modeshows, de verkiezing van Miss Seaport Village en een optreden van de band Quasi.

De commissie van Sportacular 93 bestaat uit: G. Kock, R. Leysner, T. Lammers, H. Koeman en H. Erasmus. Café the Plaza verzorgt tijdens de activiteitendag de hapjes en Licores Aruba zorgt voor de drankjes. De toegang is gratis. Geïnteresseerden voor deelname aan de Miss-verkiezing kunnen zich inschrijven bij Jario Erasmus (tel. 22913).

Rechter Minnaar doet uitspraak in zedenzaken

ORANJESTAD — In de rechtszaak tegen een 53-jarige man, die onzedelijke handelingen verrichtte met een zesjarige, heeft Officier van Justitie mr. Lugo anderhalf jaar geëist. De man, die bevriend was met de moeder van het slachtoffertje, zou het kind naar een afgelegen plek te Noord hebben vervoerd en het daar hebben misbruikt.

Rechter Minnaar gaf meteen zijn vonnis conform de eis, daar de bewijzen wettelijk en overtuigend de schuld van de man vaststelden, ook al hield de beklaagde vol dat hij niet wist waarom hij precies beschuldigd werd. Hij kreeg 1 jaar onvoorwaarlijke gevangenisstraf en heeft twee weken om in hoger beroep te gaan.

In de tweede zaak eiste Officier van Justitie Lugo drie jaar tegen een 31-jarige oom, die een zes- en een zevenjarige had misbruikt. De man had de moeder en vader van de twee kinderen laten weten dat hij een ijsje met ze ging kopen. Daarna bracht hij ze echter niet naar huis maar naar een hotel, waar hij de kinderen misbruikte. De man zou de slachtoffertjes nog een keer vaker naar een hotel hebben gelokt. Op 22 oktober doet rechter mr. Minnaar uitspraak.

Boekpresentatie in bibliotheek

ORANJESTAD — In de Biblioteca Nacional wordt donderdag 7 oktober om 20 uur het boek 'Antologia di Cariño' officieel gepresenteerd. Het is een gedichtenbundel met als thema de liefde. Verschillende aspecten van liefde komen aan de orde, waarbij liefde voor de vrouw de hoofdmoot vormt.

Schrijver Frank Williams heeft inspiratie geput uit herinneringen aan romantische tijden, waarin op lyrische wijze uiting werd gegeven aan gevoelens van genegenheid en hoffelijkheid. De Engelse versies van de meeste gedichten staan gedrukt naast de originele teksten in het Papiamento. Degenen die het Papiamento niet beheersen, kunnen daardoor toch kennis nemen van de inhoud van de gedichten.

Williams heeft ook andere publicaties op zijn naam staan zoals 'Regalo di Fantasia' en 'Dakota 1947-1959'. Hij hoopt volgend jaar een verzameling van zestien korte verhalen te publiceren met de titel 'Alma Tran[illegible]rente' en eind volgend j[illegible] zijn eerste volledige ro[illegible] genaamd 'E Yamada'. Va[illegible] 8 oktober is de gedicht[illegible]bundel verkrijgbaar bij [illegible]pital Deli en de boekhan[illegible] Van Dorp en De Wit.

[illegible]

Toronto Blue Jays met 6-1 verslagen

Werper Wilson Alvarez leidt Chicago White Sox naar eerste overwinning

TORONTO — De Venezolaan Wilson Alvarez leidde Chicago White Sox vrijdag naar de eerste overwinning op de huidige kampioen van de Major league Toronto Blue Jays. Hij stond de slagmannen van Toronto in Sydome slechts zeven honkslagen en een punt toe, terwijl zijn teamgenoten hem ondersteunden met twaalf honkslagen en zes punten (6-1). Na drie afgewerkte wedstrijden in de playoffs van de American league staat Toronto Blue Jays met 2-1 voor.

De 23-jarige Alvarez was de plaaggeest van de slagmannen van de Canadese club. De Venezolaan werd uitgeroepen tot de meest waardevolle speler van de partij. Naast de geïncasseerde zeven hits en punt van Toronto Blue Jays, stuurde hij zes tegenstanders met een drie slag terug naar de dugout. Alvarez gaf verder twee vierwijds. Op een bepaald moment registreerde hij negen opeenvolgende nullen. In de zevende inning stond hij de zevende en laatste honkslag van Toronto toe.

OFFENSIEF

Het slag-offensief van Chicago White Sox startte in de derde slagbeurt, nadat het team in de eerste twee wedstrijden slechts zeven punten scoorde tegen de Blue Jays. Met twee nullen in de derde inning explodeerde Chicago met vijf punten op eveneens vijf honkslagen. Startende werper Pat Hentgen zag al zijn ballen na de eerste twee nullen in het buitenveld belanden als *singles*.

Hentgen werd echter pas in de vierde slagbeurt van Chicago vervangen nadat Oswaldo Guillén en Tim Raines die inning openden met honkslagen tegen hem. In de derde inning was het hem gelukt Ron Karkovice nog met drie slag de baas te blijven voor de eerste nul. Na een tweede uit, volgde Raines met een honkslag naar het rechter buitenveld. Joey Cora sloeg daarop zijn tweede hit van de avond en Frank Thomas loodste het eerste punt (Tim Raines) binnen met een harde tik op het derde honk voor de derde honkslag van de inning.

Met twee honken bezet ontving Robin Ventura vierwijd, waardoor alle honken bezet raakten voor Chicago White Sox. De daarop volgende honkslag van Ellis Burks was verantwoordelijk voor nog eens twee punten. Na een vierwijd van aangewezen slagman Bo Jackson, die voor de eerste keer uitkwam in de playoffs voor Chicago White Sox, sloeg Lance Johnson de twee andere punten met een honkslag binnen. De inning werd afgesloten met wederom Karkovice die voor de tweede keer in dezelfde slagbeurt een drie slag kreeg.

De eerste vier slagmannen van Toronto werden makkelijke nullen voor Alvarez, alvorens John Olerud en Roberto Alomar hem hadden begroet met *singles*. De werper van Chicago had echter geluk, want een grondbal van slagman Fernandez werd door Oswaldo Guillén omgetoverd in een *double play*.

BESTOLEN

In de derde inning had Raines op grote wijze een bal gevangen en op die manier Ed Sprague van een homerun bestolen. Ricky Henderson tekende later voor de enige extra honkslag, en tevens voor zijn eerste hit in de playoffs, die Alvarez toestond. Het was een tweehonkslag die in het linker buitenveld belandde. Henderson stal het tweede honk en scoorde het enige punt voor Toronto op een honkslag van Devon White. Deze laatste honkballer trachtte ook een extra honk er bij te pakken, maar werd uitgetikt door Guillén nadat achtervanger Karkovice naar het tweede honk gooide.

Dezelfde Guillén, evenals Alvarez van Venezolaanse afkomst, bereikte in de vierde inning het eerste honk na een honkslag. Het tweede honk was binnen bereik na een hit van Raines. De twee honklopers werden daarop met een offerbal van Cora naar respectievelijk het derde en tweede honk geholpen. Na een vierwijd aan Frank Thomas, sloeg Robin Ventura een vangbal in het buitenveld waarop Guillén het zesde punt van Chicago kon scoren.

In totaal heeft manager Cito Gaston van Toronto Blue Jays vier werpers de heuvel opgestuurd om de slagmannen van Chicago te bedwingen. Overigens met weinig succes. De nederlaag kwam op naam van Hentgen. Voor de vierde wedstrijd die vanavond in de Skydome wordt verspeeld, toonde de manager vertrouwen in Todd Stottlemyre. In de reguliere competitie registreerde Stottlemyre elf overwinningen en twaalf verliezen.

Voor Chicago zal pitcher Jason Bere de wedstrijd openen. Hij had in de reguliere competitie een record van twaalf gewonnen en vijf verloren partijen.

De *line-score* van de derde wedstrijd:

Chicago	005 100 000 - 6 12 0
Toronto	001 000 000 - 1 07 1

■ *TORONTO — Bo Jackson (zie foto) kwam voor de eerste keer uit in de playoffs van de American league tussen Toronto Blue Jays en Chicago White Sox. Chicago won dan ook voor de eerste keer in de serie en staat nu met 1-2 achter. De Blue Jays werden met 1-6 verslagen. Met name de Venezolaanse werper Wilson Alvarez resulteerde in de plaaggeest voor de slagmannen van Toronto. De vierde wedstrijd vindt vanavond plaats in de Skydome.*

AUTOSPORT / PARIJS — Eddie Irvine rijdt in de Formule 1-klasse de laatste twee grote prijzen van het seizoen voor het Jordan-team. De 27-jarige Ier kwam dit seizoen uit in de formule 3000. Hij debuteert op 24 oktober tijdens de grote prijs van Japan op het circuit van Suzuka. Daarna volgt nog de wedstrijd in Adelaide (Aus).

In aanloop naar Nederland - Engeland

Dick Advocaat doet alsof zijn neus bloedt na kritiek van Johan Cruijff

NOORDWIJK — Op de eerste dag van de voorbereiding van Oranje op de kwalificatiewedstrijd tegen Engeland, komende woensdag in het stadion van Feyenoord, is weer eens een uitgebreide discussie gaande. Over de belangrijkste man die het Nederlands voetbal ooit heeft voortgebracht: Johan Cruijff. De trainer van Barcelona, beoogd bondscoach van het Nederlands elftal bij de wereldtitelstrijd in de Verenigde Staten, schijnt het maar niets te vinden wat zijn voorganger Dick Advocaat aan het doen is. De getergde bondscoach doet echter alsof zijn neus bloedt.

Ingewijden wisten onlangs zelfs te melden, dat de legendarische nummer veertien van weleer lachend voor de buis zit als hij de taktiek van Oranje aan zich voorbij ziet gaan. De kritiek uit Barcelona, alsmede het offensief van Ruud Gullit uit Genua, verhogen aan de vooravond van de doorslaggevende ontmoeting met de Engelsen de druk op Advocaat.

De 'kleine generaal' (Rinus Michels is dé generaal) zegt er niet onder gebukt te gaan. "Sinds het puntverlies thuis tegen Polen is elk duel van ons een finale geweest. Steeds moesten we winnen en nu weer. De druk hoort erbij. De spanning, dat is waar we het allemaal voor doen." Hoewel het tegengestelde waarschijnlijk waar is, doet Advocaat alsof de kritiek hem niet deert. "Ik zou me pas zorgen gaan maken als Cruijff geen op of aanmerkingen meer heeft. Hij voorziet ons voetbal al vijftien jaar van kritiek. Misschien zou het beter zijn als hij zegt waar het precies om gaat."

Advocaat gaf al eerder aan achter zijn tot nu toe gevoerde taktiek te blijven staan. "Ik weet dat Gullit vindt dat we het verkeerd doen. Voor elk duel neem ik de aanpak echter door met de belangrijkste spelers. Bijvoorbeeld die uit Barcelona, of die uit München. Steeds weer blijkt dat de dominante voetballers in de groep er achter staan. Dat sterkt mij in de opvatting dat we op een behoorlijke wijze bezig zijn.'

Over zijn opvattingen van de confrontatie met de Engelsen wilde Advocaat nog niet veel kwijt. Hooguit dat de stijl van Oranje niet veel zal afwijken van die van de voorgaande wedstrijden. Dat betekent aanvallen, waarbij hij de verhoudingen in het elftal iets zal aanpassen. Wellicht betekent dat een aanvaller minder, een robuuste verdediger meer. Wie speelt is volgens de bondscoach niet belangrijk. "Hoe ze spelen, daar gaat het om."

In de traditionele verzamelplaats van Huis ter Duin kwamen vrijdag zeventien spelers bijeen. Officieel is dat er een te veel. Gillhaus werd echter als extra man bij de groep geroepen, omdat Ronald de Boer (liesblessure) niet geheel fit is. Wouters maakte de eerste training eveneens niet mee. De middenvelder, die aangaf te zullen stoppen als international indien Oranje verliest, heeft een beetje pijn in de kuit.

Advocaat nam de gelegenheid te baat uit te leggen waarom hij twee min of meer vaste waarden buiten de selectie had gelaten. "Kieft speelt bij PSV momenteel een wat andere rol dan we van hem gewend zijn. Meer de spelverdeler op het middenveld dan de man in de spits. Ik zocht een ander type. Witschge van Feyenoord is niet in vorm. Daarom heb ik Erwin Koeman teruggehaald voor een positie op het middenveld. Zijn leeftijd zegt me niets. Het gaat om de vorm."

Ronald Koeman werd bij de eerste oefeningen in Noordwijk eveneens gespaard. Hij kreeg rust, omdat hij afgelopen woensdag nog met Barcelona had gespeeld. Zaterdag zal hij bij de testpartij tegen Jong Oranje wel van de partij zijn. Ronald de Boer en Wouters zullen bij die oefening nog aan de kant blijven.

Monica Seles traint weer

SARASOTA — Monica Seles heeft een voorzichtig begin gemaakt met haar rentree in het tenniscircuit. In haar woonplaats Sarasota in Florida werkte de 19-jarige Servische met haar vader Karolyi een licht trainingsprogramma af.

Seles had voor het eerst sinds 30 april weer een tennisracket in handen. Op die dag werd ze tijdens een partij voor het toernooi van Hamburg in de rug gestoken door een gestoorde Duitse fan van Steffi Graf. Sindsdien heeft Seles aan haar herstel gewerkt.

"Het was een heerlijk gevoel om het racket weer vast te houden", zei Seles na de oefensessie. "Waarschijnlijk zal ik nu overal blaren krijgen." Zij is inmiddels gezakt naar de vierde plaats op de wereldranglijst, achter Graf, Sanchez-Vicario en Navratilova.

"Ik weet dat ik helemaal opnieuw moet beginnen", zei Seles. "Maar ik weet ook dat ik terug wil komen aan de top. Elke tegenslag maakt me sterker." Het is nog niet bekend in welk toernooi Monica Seles haar rentree zal maken.

In tennistoernooi van Zürich

Stephanie Rottier door naar halve finalerondes

ZÜRICH — Hugo Ekker heeft een speelster bij de laatste vier van het tennistoernooi in Zürich. Stephanie Rottier plaatste zich vrijdag voor de halve finales, terwijl de andere pupil Miriam Oremans werd uitgeschakeld. Rottier won vrijdag van de in de Verenigde Staten levende Kroatische Sandra Cacic. De 19-jarige Zeeuwse zegevierde met 6-3 en 6-4.

Stephanie Rottier, die eerder Medvedeva uit Oekraïne en de Amerikaanse Fendick versloeg, heeft in Zürich nog geen set afgestaan. Ze speelt in de halve eindstrijd tegen de als derde geplaatste Zwitserse Manuela Malejeva-Fragniere, die in twee sets (6-2 en 7-5) Natalja Zvereva uit Wit-Rusland bedwong.

De 21-jarige Miriam Oremans had onvoldoende verweer tegen Martina Navratilova, twee keer 2-6. In juni snoepte de speelster uit Berlicum de veterane in de finale van het toernooi in Eastbourne nog een derde set af: 6-2, 2-6 en 3-6. Tijdens het met 1,4 miljoen gulden gedoteerde toernooi in Zürich was Oremans ten koste van landgenote Kristie Boogert en de Oostenrijkse Wiesner in de kwartfinales gekomen. Navratilova treft zaterdag de Bulgaarse Magdalena Malejeva, die de Française Tauziat versloeg.

In Sydney, dat een prijzengeld kent van 1,6 miljoen gulden, werd Jim Courier in de kwartfinales uitgeschakeld. De als eerste geplaatste Amerikaan verloor met 4-6, 6-2 en 4-6 van Jaime Yzaga uit Peru. Ruim een week geleden verloor Courier in de tweede ronde van het toernooi in Kuala Lumpur van Jacco Eltingh. De andere spelers bij de laatste vier zijn: Ivanisevic (Kro), Korda (Tsj)en Ferreira (Z-Af).

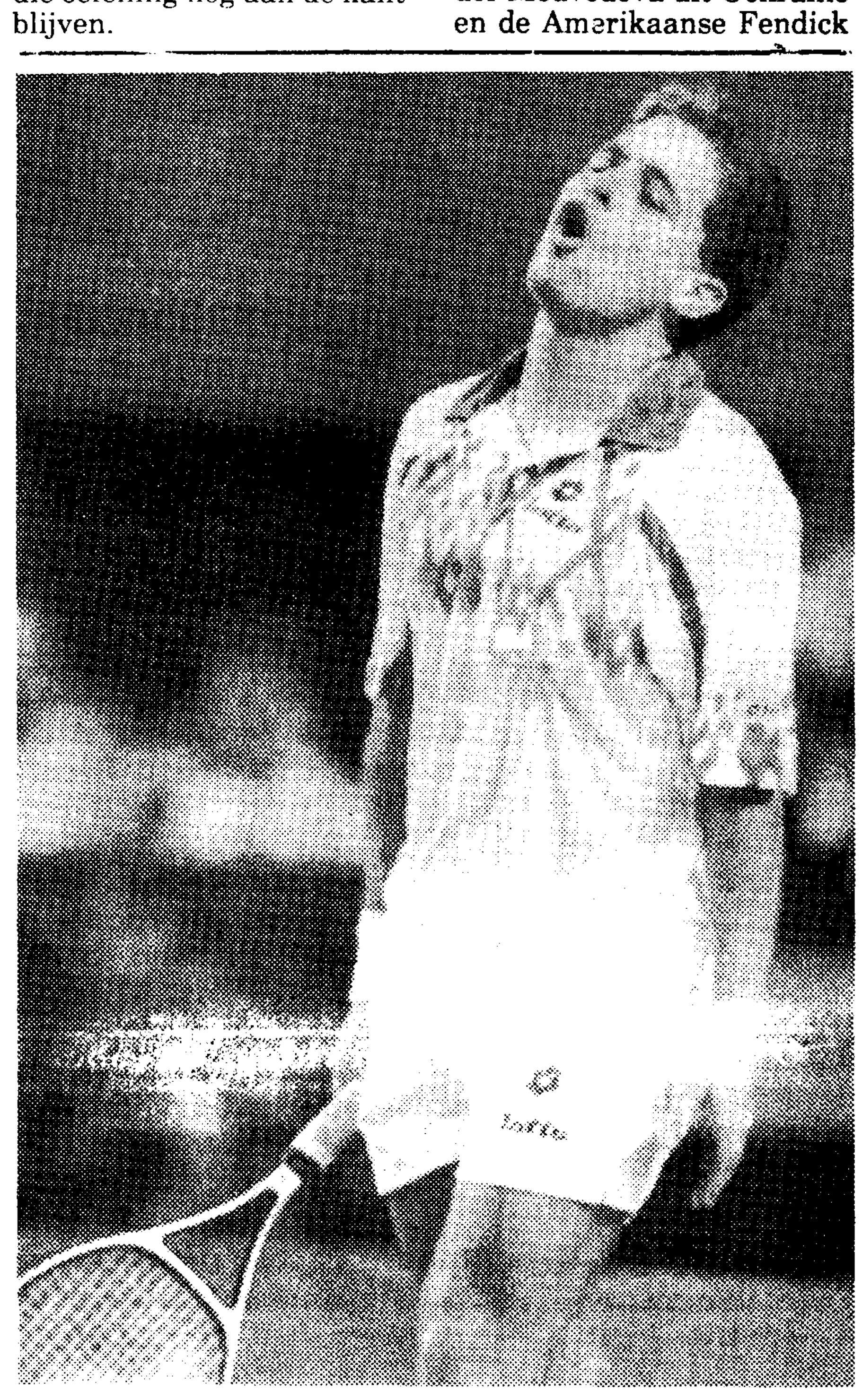
In de tweede ronde van het toernooi in Toulouse leed Sergi Bruguera een verrassende nederlaag. De als eerste gerangschikte Spanjaard ging in drie sets ten onder tegen [illegible] El Aynaoui: 4-6, 6-3 en 6-7. Bruguera verzuimde de partij op 6-5 in de derde set uit te serveren.

UITSLAGEN

In Sydney werden in het met 1,6 miljoen gulden gedoteerde toernooi voor mannen de volgende uitslagen geregistreerd in de kwartfinales: Korda (Tsj/6)-Woodforde (Aus) 6-4 en 6-1; Ferreira (Z-Af)-Canter (VS) 5-7, 6-4 en 6-2; Ivanisevic (Kro/4)-Pernfors (Zwe) 6-3 en 6-2; Yzaga (Per)-Courier (VS/1) 6-4, 2-6 en 6-4.

De tweede ronde van het toernooi in Toulouse: El Aynaoui (Mar)-Bruguera (Spa/1) 6-4, 3-6 en 7-6. Kwartfinales: Tsjesnokov (Rus/6)-Rosset (Zwi/4) 6-4 en 7-6; Boetsch (Fra/5)-Gustafsson (Zwe/3) 6-2 en 6-3 en Pioline (Fra/2)-Gilbert (Fra) 5-7, 7-5 en 6-2.

De kwartfinales in Zürich: Rottier (Ned)-Cacic (VS) 6-3 en 6-4; Navratilova (VS/1)-Oremans (Ned) 6-2 en 6-2; Magdalena Malejeva (Bul/4)-Tauziat [illegible]

■ *SYDNEY — De Peruaan Jaime Yzaga (zie foto) verraste vriend en vijand in Australië door de Amerikaan Jim Courier te verslaan. Dat geschiedde in drie sets in de Australian Open Indoor kampioenschappen. De nummer twee van de wereld werd in de kwartfinales met de setstanden van 6-4, 2-6 en 6-4 teruggewezen door Yzaga.*

Op Open Dutch Badminton in Den Bosch

Comeback van Monique Hoogland en Jeroen van Dijk van korte duur

DEN BOSCH — Monique Hoogland en Jeroen van Dijk, de enige twee uit een totaal van negentien, die door de schifting van de eerste dag waren gekomen, konden naar huis. Jeroen van Dijk sleepte er tegen de Britse nummer een Darren Hall nog wel een derde game uit, maar was toen volstrekt kansloos: 9-15, 15-2 en 7-15. "Die jongen is op het moment veel sterker", erkende Van Dijk, terwijl bij het pakken van zijn tas diep door de knieen ging om zijn pijnlijke rug niet te belasten.

Monique Hoogland ging tenonder tegen de Chinese: Liu Yuhong (10-12 en 3-11). De Haarlemse was de inspanningen van de dag tevoren tegen Lim Xiao Qing nog niet te boven en had last van geïrriteerde achillespezen. De enige overgebleven Nederlandse deelnemers zijn Quinten van Dalm en Ron Michels. In het mannendubbel versloegen zij het geplaatste duo Yong Hock Kin/Razif Sidek met 15-3 en 18-17.

De 27-jarige Erica van den Heuvel geldt als een expert in de dubbels. Vorige week won ze met Thomas Lund de Open Duitse titel in de mixed. Bij de Dutch Open deze week in Den Bosch had de Zweedse Maria Bengtsson graag met haar samen willen spelen. 'Meester' Huub Franssen was er falikant op tegen, dat Van den Heuvel aan een buitenlander werd gekoppeld. "Ik heb het haar ten sterkste ontraden", zegt de bondscoach zijn woorden zorgvuldig kiezend. "Zo niet dan zou dat consequenties hebben."

Van den Heuvel wordt met Susi Susanti, de populairste sportvrouw van Indonesië, vergeleken. De Olympischtevens wereldkampioene wordt vaak de Steffi Graf van het badminton genoemd. De vergelijking loopt al snel scheef.

Susanti heeft een huis, een stuk grond en geld op de bank, maar aan trouwen komt ze voorlopig niet toe. De 22-jarige badmintonster geldt in het badmintongekke Indonesië als een absoluut fenomeen. Vorig jaar bij de Olympische Spelen van Barcelona werd ze verliefd op Allan Budi Kusuma, die bij de mannen goud pakte.

Het was de idylle van het jaar, maar daar blijft het voorlopig bij. Indonesië heeft wel tien Kusuma's, maar er is maar een Susanti. En die is nodig voor de Olympische Spelen van Atlanta. De speelster in kwestie beseft dat: "Als we zouden trouwen, zou de training van vijf uur per dag erbij inschieten en om te stoppen voel ik me nog veel te jong."

Erica van den Heuvel doet het op een wat lager niveau in de dubbels heel leuk, maar zij mag niet haar eigen partner kiezen. De twee hebben weinig gemeen behalve het besef dat in de badmintonsport tegenwoordig ook offers moeten [illegible]

Toen bondscoach Franssen het had over 'consequenties hebben', doelde hij uiteraard op Van den Heuvels kansen op uitzending naar de Olympische Spelen van Atlanta 1996. De bondscoach besteedt elke cent van zijn beperkte budget (nog geen twee ton per jaar) aan het streven daar zo sterk mogelijk aan de start te komen. Dat kan alleen met dubbels van dezelfde nationaliteit.

Nu Eline Coene assistent-bondscoach is geworden en Sonja Mellink onvoldoende trainingsuren maakt, is Nicole van Hooren uit Rosmalen, de enige die in aanmerking komt om Erica van den Heuvel te assisteren in het vrouwendubbel. De twee verloren donderdag in de achtste finales van de als eerste geplaatste Christine Magnusson/Lim Xioa Qing (9-15 en 16-17).

"Het heeft me echt moeite gekost me zo hard op te stellen," wil Franssen wel kwijt. "Met een partner van topniveau kan Erica toernooien winnen. Misschien wel Europees kampioene worden en een aardig centje verdienen. Maar ik denk toch [illegible]

BASKETBAL / EAST RUTHERFORD — De Amerikaanse profclub New Jersey Nets zal het shirt met nummer 3 niet meer gebruiken. De clubleiding wil daarmee de Kroatische superster Drazen Petrovic eren, die in juni bij een auto-ongeluk in Duitsland om het leven kwam. De topspeler was bij de Nets de vaste drager van nummer 3.

SPORT AGENDA

PISINA BENNIE LEITO
(Gouverneur Van Slobbeweg z.n. Rif)
open voor publiek-zwemmen (toegang kinderen t/m 14 jaar één gulden en volwassenen twee gulden): vrijdag van 20.00-22.30 uur; zaterdag van 14.00-17.00 uur en zondag van 12.00-17.00 uur.

SENTRO DI BARRIO JANWE
Dammen:
elke donderdag van 15.00-18.00 uur damles en -training voor de jeugd vanaf acht tot achttien jaar en van 19.30-23.00 uur voor geïnteresseerden vanaf zestien jaar.
Schaakvereniging Janwé:
elke zaterdag van 09.00-12.00 uur schaakles en -training voor de jeugd vanaf zeven tot 23 jaar.

[illegible]

ZEIST — Sparta-trainer Han Berger heeft zijn beledigende opmerkingen aan het adres van scheidsrechter Jaap Uilenberg moeten bekopen met een boete van 750 gulden.

Berger kon zich op 25 september in de uitwedstrijd tegen FC Utrecht niet inhouden, nadat Uilenberg enkele spelers van Sparta van het veld had gestuurd. Berger diende na zijn opmerkingen eveneens het speelveld te verlaten.

Winston Bogarde, die in het bewuste duel rood kreeg wegens een slaande beweging naar verdediger Johan de Kock van FC Utrecht, kreeg van de Tuchtcommissie van de KNVB een schorsing van vier wedstrijden opgelegd. Twee daarvan zijn voorwaardelijk, met een proeftijd van een jaar.

BONAIRE AGENDA

POLITIE.	8000/
alarmnr.:	11
BRANDWEER:	8222/
alarmnr.:	11
TAXICENTRALE:	8845
HOSPITAAL:	8900/
fax	7446/
alarmnr.	14
BEJAARDENTEHUIS:	8350

****

OPENBARE BIBLIOTHEEK
Openingstijden voor het publiek:
Kralendijk:
maandag van 14.00-18.00 uur; dinsdag, woensdag en donderdag van 08.00-12.00/ 14.00-18.00 uur; vrijdag van 08.00-12.00/ 14.00-17.30 uur.
Rincon:
woensdag van 14.00-18.00 uur en vrijdag van 14.00-17.30 uur.

****

POSTSLUITING
maandag t/m vrijdag aangetekende stukken om 15.30 uur; gewone stukken om 16.30 uur.

****

SERVICE CLUBS
Lions: informatie H. van Bommel, tel.: 8896.
Rotary: woensdag 12.00 uur - Restaurant Beefeater

****

SLACHTHUIS LVV
(tel.: 4393)
open van maandag t/m vrijdag van 06.00-14.30 uur. In verband met planning van te voren aantal slachtdieren bij keurmeester melden.

****

DIERENARTS
(Kaya Lagoen 24-A, Antriol)
spreekuren maandag, woensdag en vrijdag van 13.30-14.30 uur; spreekuur te Rincon elke donderdag van 17.00-17.30 uur bij Hulpbestuurskantoor.
Voor spoedgevallen gelieve tel.: 4255 te bellen of fax 7655.

STICHTING DIERENASIEL BONAIRE
Bonaire Animal Shelter Foundation
(Lagunweg 26. Tel.: 4989)
openingstijden maandag t/m zaterdag van 08.00-12.00/15.00-17.00 uur.

****

KLACHTEN(BEZORGING)
Shon Ma Carolina, Blvd. J. Abraham 15, tel.: 8204 (na 18.00 uur tel.: 8342).

****

Agenda eilandsraad

KRALENDIJK — De voorzitter van de Eilandsraad heeft de leden opgeroepen voor een openbare vergadering op dinsdag 26 oktober 1993 's morgens om 10.00 uur in de raadszaal in het Pasangrahan. Op de agenda staan: Ingekomen stukken; Ontwerp notulen van de openbare vergadering van 10 september j.l.; Beroep van de heer Franklin Winklaar tegen afwijzing van de vestigingsvergunning voor de Franklin Divers N.V.; Beleid B.C. inzake het Onderwijs. Deze vergadering is met toepassing van artikel 28 van de ERNA v.w.b. punt 4 aangevraagd door de leden R.T. Booi, N. Willem en R. Gijsbertha, deze groep is ondertekend door de voorzitter Henry Tore, wnd. gezaghebber.

Veel windsurfers uit VS van de partij op regatta

KRALENDIJK — Op woensdagavond j.l. werd de pers overladen met heel veel informatie over de komende 26ste Internationale Zeilregatta. In aanwezigheid van de voorzitter van de Regattakommissie gedeputeerde voor het Toerisme werd op toerbeurt door de leden van deze commissie informaties verstrekt. Ramoncito Booi opende de avond met de mededeling, dat er al heel vroeg informatie over de Regatta werd verstrekt aan de pers en dat nu het moment gekomen was, nadat alles uitgekristalliseerd is om de laatste en definitieve informaties te verstrekken.

Hij riep de pers op om zich zoveel mogelijk positief op te stellen op basis van een nieuw begin door hem genoemd een "New Look" en memoreerde, dat Niki Tromp, die tot vorig jaar een grote stuwkracht was geweest in de Regattaorganisatie waardig en kundig is vertegenwoordigd door zijn zoon Byron Tromp, die zijn beste krachten geeft in de Bonaire Promoting Foundation, om de beste evenementen op te zetten voor Bonaire.

KRALENDIJK — De D.O.W. heeft met man en macht gewerkt om plaatsen te vinden en kraampjes op te richten voor 32 organisaties en verenigingen, die van allerlei te bieden zullen hebben tijdens het Regatta Festival. Alle kraampjes zijn voorzien van voldoende verlichting want er wordt tot 12 uur in de avond gefeest en op zaterdag zelfs tot 2 uur in de vroege ochtend.

Er zijn in totaal maar liefst 15 kraampjes, die voedsel en drank zullen verkopen. De openingsceremonies van de 26ste Internationale Bonaireaanse Zeilregatta zal in het Wilhelminapark's avonds om 7 uur plaatsvinden waarna verder de gehele avond tot 11.45 uur door verschillende bands, Tipico Diagonales, Tipico Flamingo, DJ Ayoubi Super Sound System muziek ten gehore brengen. De kraampjes staan opgesteld langs de weg Kaya J.N.E. Craane aan weerszijden van de weg tot aan het Bestuurskantoor en in het Wilhelminapark. Voorts zijn er ook nog 2 toneelvloeren "stages" opgesteld en 3 bars ingericht gespecialiseerd in dranken.

Certificaten voor tellers honkbal

KRALENDIJK — Op dinsdagavond j.l. werd aan de deelnemers van een cursus, die 5 wegen geduurd heeft het certificaat van "Scorer" "tellers van punten" uitgereikt door Errol "Yoy" St. Jago. Deze cursus werd georganiseerd door Less Indian in samenwerking met S.E.F. sektie Indebon. Deze cursus stond onder leiding van de Cubaanse professor Jose Padilla met medewerking van Eric "Ye" Zimmerman. Padilla is in het kader van de Technische Bijstand van Cuba voor 6 maanden naar de Antillen gekomen.

Jose Padilla was zeer tevreden over de resultaten, maar ook een beetje verdrietig aangezien dit zijn laatste cursus was en hij nu weer terug moet keren naar Cuba. Zondag a.s. vertrekt hij.

Less Indian en Indebon zijn hoogst tevreden met het geen Jose Padilla heeft gedaan voor de jeugd op het gebied van tafeltennis en honkbal. Hij heeft zich ook ingezet om de sportleiders instructies te geven om beter te kunnen functioneren in de takken van sport en honkbal en softball. Het is aan Nolly Oleana te danken dat Jose Padilla naar Bonaire is gekomen door de eerste contacten met hem te leggen. Less Indian en S.E.F. zijn Nolly daar erg dankbaar voor. Op vrijdag wordt een afscheidsfeestje gevierd ter ere van Jose Padilla.

Vissersjachten: vertrek bij pier

KRALENDIJK — Elvin Martinus, die belast is met de coördinatie van de vissersjachten, gaf op woensdagavond aan de pers een uitleg van de vergaderingen, die voor deze boten plaatsvindt. In tegenstelling met andere jaren gaan de wedstrijden voor de vissersjachten van start van de vissersspier dicht bij het Regattahuis, zodat de toeschouwers er veel meer en dichter bij betrokken zullen zijn.

De wedstrijden voor deze klasse jachten, die verdeeld is in de klasse A, B, en C zullen op woensdagmorgen van start gaan om 10.00 uur en zullen tegen elkaar kampen op donderdag en vrijdag om 3 uur in de namiddag en deze wedstrijden zullen geheel los staan van de wedstrijden van de andere deelnemende boten. De coördinatie van de vissersjachten is in handen van Chibu Domacasse en krijgt assistentie van Pancho Cicilia gedurende de wedstrijden. Er worden ook een groot aantal vissersjachten uit Curaçao verwacht, zo besloot Elvin Martinus zijn informatie.

Na hem kreeg Elvin Martinus het woord, die samen met Roy Bottse belast is met de wedstrijden voor de verschillende klassen van de deelnemende boten. De kategorieën 1, 2 en 3 zullen deelnemen aan het "ronden" van Bonaire, die op maandagmorgen om 7 uur van start gaat. Er wordt dit jaar ook deelgenomen door "minivissersboten", waar kinderen van 10 jaar en ouder aan zullen deelnemen. Deze komen uit Curaçao.

De andere klassen, zoals sunfish, katamaran en windsurf zullen traditiegetrouw ook aanwezig zijn. Een nieuw evenement zal zijn de deelname van de zogenaamde "Microboat", die zeer waarschijnlijk in de baai van Kralendijk zal plaatsvinden. Vanuit Aruba zullen er 33 deelnemers komen en zij zullen kunnen bepalen vanwege hun ervaring of het mogelijk is om deze show op te voeren in de baai van Kralendijk. Curaçao komt met 6 van de Microboats en Bonaire zelf heeft er slechts 2. Deze show zal plaatsvinden op de 'rustdag' dus woensdagmiddag om 2 uur.

Guillermo Rosario signeert 'E Angel di San Kristòf' onder toeziend oog van de minister van Onderwijs, Sixto Wallé.

Engel en cacique in Banda Bou

= door Ieteke Witteveen =

HET AARDIGE van beelden uit het verleden is dat ze iets verraden van het heden. Soms is het beeld een spiegelbeeld: toen waren we (nog) zus, nu zijn we zo. Het beeld is ook vaak nostalgisch, dat van de goeie oude tijd. Hoe dan ook niemand zal de waarde ontkennen van het verleden, verbeeld of als werkelijkheid, als voorbeeld, norm, oriëntatiepunt en vooral om te weten waar je vandaan komt en wie je bent.

De meeste beelden van het verleden van de Curaçaose bevolking leven slechts voort bij gratie van de mondelinge traditie. En die wordt steeds schaarser. Soms neemt iemand de moeite om zo'n beeld vast te leggen op papier. Als een document of als eigen verhaal. Dat laatste heeft de schrijver, dichter, politicus, voormalig sportverslaggever, de 76-jarige Guillermo E. Rosario gedaan in zijn boekje 'E angel di San Kristòf' ("De Engel van Sint Christoffer"). Dit boekje werd afgelopen zondag op het plein van "Volkslied en Vlag" in Barber ten doop gehouden. Ten overstaan van de heer Sixto Wallé, minister van Onderwijs en andere illustere genodigden besprenkelden de peetouders, Bea Muzo en Lionel La Cruz, dit door de Federatie Antilliaanse Jeugdzorg (FAJ) gesponsorde boekje met cocosmelk.

Ieder die ooit de tijd nam om te luisteren naar de ouderen van Banda Bou zal veel herkennen in dit 75-pagina's tellende boekje. Het verhaal speelt zich af in Banda Bou, om precies te zijn in de jaren 1925-1930 in Savaneta, bij de Christoffelberg. Het is het verhaal van Wana Apostel, een, jongere van de kunuku. Haar familie en andere woonden in de bekende vierkante kleihuizen met rieten dak. De huisjes waren nooit te klein voor feesten als de traditionele 'poppen-doop' en evenmin om een groot gezin te herbergen.

De kunuku zorgde voor een gevarieerd, maar soms schaars menu. Naast werk op het eigen land moest er gewerkt worden in het huis en op het land van de rijke 'shon' van Savaneta. Er was verdriet om de doden door de geheimzinnige 'kabouterziekte', verdriet was er ook als je niet naar de school van de soeurs kon, omdat je schoenen versleten waren. Het was de tijd dat vrouwen thuis hoeden vervaardigden, die een Arabier uit de stad die gebroken Papiamentu sprak, opkocht.

De engel die Guillermo Rosario aan deze geschiedenis toevoegt lijkt eerst op de Heilige Maagd in Fatima: een lieve verschijning in een boom. Maar anders dan in de Europese katholieke cultuurgeschiedenis is deze engel tegelijkertijd lief én gemeen. De engel van Banda Bou verleidt de rijke onbeschaamd — met aardse goederen — om hem vervolgens wreed te straffen. Eenvoud, goed zijn voor elkaar, niet jaloers-zijn, vriendschap, samen-delen, dat wordt beloond. Die waarden moeten uitgangspunt vormen voor vooruitgang, valt op te maken uit dit boekje.

Voor Guillermo Rosario houdt dat in: meer studie, betere huizen, techniek ook in de kunuku.

Terecht vroeg bij het doopritueel de artiest Ced-Ride in zijn rol als 'yayo' — de drager van het boekje — speciale aandacht voor de schrijver zelf. "Don Guillermo is een van onze culturele en spirituele voormannen, hij is een cacique. Wanneer krijgen mensen als hij, al die ouderen die ons als voorbeeld dienen, de waardering die ze verdienen?"

Niemand wil verantwoordelijkheid dragen voor afval Rif-zwembad

WILLEMSTAD — Na drie jaar werkzaamheden werd in 1989 het vernieuwde Rif-zwembad geopend. De herinnering aan deze renovatie is nog steeds nadrukkelijk aanwezig: een berg met afval op het strand voor de zwemaccomodatie. Na vier jaar is nog steeds niet duidelijk wie verantwoordelijk is voor het opruimen ervan. Verschillende organisaties schuiven elkaar het afval in de schoenen. De reinigingsdienst SELIKOR rolt de bal richting het zwembadbestuur en deze trapt hem op haar beurt door naar de Dienst Openbare Werken. Ondertussen blijft het afval waar het ligt.

"Selikor is niet verantwoordelijk", zegt Wesley Kook, waarnemend hoofd van de reinigingsdienst. "Niet iedereen mag zomaar zijn afval op een openbare plek dumpen. De eigenaar van het zwembad moet zelf zorg dragen voor zijn afval en de verantwoordelijke stappen ondernemen". Op het moment van de restauratie werden geen afspraken gemaakt over het verwijderen van de uit het zwembad afkomstige leidingen. Kook zegt regelmatig contact te hebben opgenomen met het zwembadbestuur, maar dat heeft nog niet tot een overeenkomst geleid.

Richard Leito, daarentegen, voelt zich niet aansprakelijk voor de rommel. De Stichting die in de periode van de renovatie eigenaar was van het zwembad is inmiddels opgeheven. Het zwembad ging pas na de verbouwing in handen van Leito over. "Bovendien werd de renovatie uitgevoerd in opdracht van de overheid. Dus ligt de verantwoordelijkheid bij de Dienst Openbare Werken", meent Leito. In het verleden, zegt hij, heeft hij regelmatig aan de telefoon gehangen met de DOW, maar inmiddels heeft hij de moed opgegeven. "Het laatste jaar is er geen communicatie meer. Ik kan wel blijven bellen, maar op een gegeven moment stopt het. Er wordt een project afgeleverd en dan is het 'punt uit'. Over het opruimen van het afval maakt niemand zich druk".

Leito doelt daarmee ook op de restanten van een opslagruimte van Kodela die in de omgeving van het zwembad liggen. De opslagruimte werd enige tijd geleden, met de komst van een voetbalterrein in het vooruitzicht, afgebroken, maar het afval bleef liggen. Wie daarvoor verantwoordelijk is?

Bij de Dienst Openbare Werken was niemand bereikbaar om een reactie te geven.

Fundraising gala

WILLEMSTAD — De Jeugd Luchtvaart Brigade (JLB) heeft door de overheid een stuk grond in erfpacht toegewezen gekregen voor de bouw van een nieuw clubhuis. Vanwege de uitbreidingsplannen van de luchthaven moet de huidige huisvesting ontruimd worden. Om de 150.000 Antilliaanse guldens voor de nieuwbouw bijeen te zamelen is er op 30 oktober een fundraising gala dinner in het Penthouse van het Van der Valk Plaza Hotel.

Een kwart van de kosten betaalt de JLB uit eigen zak. Zevenduizend gulden, afkomstig van donaties en fundraising, zit al in kas. Daarnaast moet het gala dinner voor de nodige opbrengsten zorgen. Gastspreker tijdens de avond is ALM-directeur Kitland Chong. Hij zal een speech houden over de betekenis van de ALM voor de economie van Curaçao en de Antillen.

De JLB heeft het doel meer begrip te kweken bij de jeugd die belangstelling heeft voor lucht- en ruimtevaart. Ieder jaar worden tachtig jongens en meisjes voor een periode van twee jaar aangenomen. In haar 34-jarige geschiedenis heeft de JLB, volgens eigen zeggen, een bijdrage geleverd aan de vorming van jongeren die later belangrijke posities zijn gaan bekleden bij onder meer het Departement van Luchtvaart, de politie, de ALM en in het onderwijs.

Duofest op Freewinds

KRALENDIJK — Aan boord van het schip "Freewinds" zal er een promotie plaatsvinden van Bonaireaanse talenten, dit onder de naam Duofest. De bevolking wordt uitgenodigd om te komen luisteren naar de artiesten van Bonaire en ook de genodigden van Curaçao o.a. "Duo Gleva". Van Bonaire zal ook optreden het Bonaire Dans Theater. De toegangsprijs voor dit programma, dat op 25 oktober om 20.30 uur begint, bedraagt voor jong en oud f.25,- per persoon en de kaarten zijn beperkt verkrijgbaar bij Mundo Musikal, La Linda, Boekhandel Bonaire, Kiki's Home Appliances en Tusnara Rincon.

Venezuela: grote interesse voor regatta

KRALENDIJK — Misschien is het toeval maar het is opvallend dat bij gelegenheid van de 26ste Internationale Zeilregatta er dit jaar maar liefst 26 jachten uit Venezuela zullen deelnemen. De coördinator Judy Diaz verklaarde aan de pers op woensdagavond dat er grote belangstelling bestond, niet alleen uit Venezuela, maar ook vanuit andere landen om aan de wedstrijden van jachten deel te nemen. Deze jachten zullen op zaterdag uit Venezuela vertrekken en op zondagmorgen de Bonaireaanse wateren binnenlopen. Wanneer de Captain's meeting plaatsvindt kan precies meegedeeld worden hoeveel jachten in totaal aan de wedstrijden zullen deelnemen.

RICE AND AVOCADO VICHYSSOISE

- 2 cups sliced leeks (about 4 medium leeks)
- 6 cups chicken broth
- 3 / 4 cup uncooked USA rice
- 1 clove garlic, minced
- 1 / 2 teaspoon thyme
- 2 medium avocados
- 1 tablespoon fresh lemon juice
- 1 / 2 cup half-and-half

Wash, trim and quarter leeks, removing most of the green stalk. Soak in cold water 20 minutes. Rinse well and slice. Bring chicken broth to a boil in large saucepan. Add leeks, USA rice, garlic and herbs. Stir, return to a boil, reduce heat and simmer uncovered until rice is tender (about 20 minutes). With slotted spoon remove 1 cup rice and leeks. Cool remaining soup 30 minutes. Puree in two batches cooled soup with avocados (reserve 1/2 of one avocado for garnish). Stir in lemon juice and cool completely in refrigerator. Just before serving, add half-and-half. To serve, pour soup into bowls and spoon reserved rice in ring around the edge of each bowl. Top with slice of avocado.

Makes 6 to 8 servings.

Verzoek ondertekend aan Jeltsin

Helft Japanse volk wil Koerilen terug van Rusland

TOKYO - Zestig miljoen Japanners - praktisch de helft van het aantal inwoners - 125 miljoen -hebben een petitie ondertekend waarin wordt opgeroepen tot de teruggave door Rusland van de Koerileneilanden aan Japan.
Dit hebben de organisatoren van de campagne vrijdag bekendgemaakt, kort voor de Russische president Boris Jeltsin voor een officieel bezoek arriveert in Tokyo. Jeltsin komt maandag aan voor een bezoek van drie dagen aan Japan. Hij had het bezoek eerder, in het najaar 1992 en afgelopen voorjaar, afgezegd wegens de Japanse aanspraken op vier van de Koerilen-eilanden.
De eilandengroep werd aan het eind van de Tweede Wereldoorlog bezet door het Russische leger. Door de kwestie hebben beide landen sinds 1945 nooit een vredesverdrag getekend. Volgens Japanse diplomatieke bronnen zal Tokyo over de Koerilen geen harde eisen stellen tijdens het bezoek van Jeltsin. Jeltsin heeft in de zaak weinig speelruimte. In Rusland bestaan grote bezwaren tegen het afstaan van zelfs delen van de Koerilen. Zo is premier Viktor Tsjernomyrdin tegenstander van elke territoriale concessie.

VN eens over Zuid-Afrika

■NEW YORK - De secretaris generaal Boutros Boutros-Ghali (links) en de voorzitter van de Assemblee van de Verenigde Naties Samuel R.Insanally (rechts) applaudisseren na het met algemene stemmen aanvaarde ontwerpvoorstel om de apartheid af te schaffen en een democratisch non-raciaal bewind in Zuid Afrika te vestigen.

Duits bezoek bij Menem

■BUENOS AIRES - President Carlos Menem (rechts) ontving de Duitse minister van Buitenlandse zaken Klaus Kinkel (links). Deze bracht een officieel bezoek aan Argentinië.

Rode Kruis bezoekt gevangen VS-piloot

MOGADISHU - Het Internationale comité van het Rode Kruis (ICRK) heeft volgens een ICRK-woordvoerder in Geneve vrijdag een bezoek kunnen brengen aan een Amerikaanse piloot, Michael Durant, die sinds zondag door Aidids strijdgroep gevangen wordt gehouden. De piloot werd toegestaan via het Rode Kruis een boodschap aan zijn familie te sturen.

Blank en zwart tegen Ronde Tafelconferentie

Conservatief Zuid-Afrika vormt Vrijheidsalliantie

JOHANNESBURG - De donderdag opgerichte Vrijheidsalliantie, een overkoepelende organisatie van blanke en zwarte conservatieve groeperingen, zal de ronde tafelconferentie over de toekomst van Zuid-Afrika mijden.
De alliantie zal zich in plaats daarvan volledig richten op afzonderlijke besprekingen met de Zuidafrikaanse regering en het Afrikaans nationaal congres (ANC). Dit heeft Frank Mdlalose, de voorzitter van de in de alliantie opgenomen Inkatha Vrijheidspartij, vrijdag gezegd. "Het meerpartijenoverleg is een farce, waarnaar we nooit zullen terugkeren", aldus Mdlalose.
De Vrijheidsalliantie zal met één stem spreken, zei Mdlalose. De aangesloten partijen ijveren voor een federale staat van losse staten met verregaande autonomie. De Conservatieve partij van Constand Viljoen wil voorts een blank thuisland.

ENIGE WEG

De Conservatieve partij en Inkatha verlieten in juli het ronde tafeloverleg over een grondwet die Zuid-Afrika moet leiden naar een democratisch stelsel. De twee organisaties konden zich niet verenigen met de datum voor de eerste non-raciale verkiezingen, die de andere overlegpartners op 27 april hadden vastgesteld. "De huidige besprekingen zijn afgebroken, ze zijn gebaseerd op verkeerde grondslagen", zei Mdlalose. "Omdat een geschikt forum voor de onderhandelingen ontbreekt, zijn bilaterale gesprekken de enige weg".
Volgens politieke waarnemers in Zuid-Afrika is de Vrijheidsalliantie ontsproten aan het brein van Zulu-leider Buthelezi om concessies af te dwingen van de regering en het ANC. Vooraanstaande leden van de Inkatha-beweging zouden deze week zijn verrast door het nieuws van de oprichting van de conservatieve organisatie. "Dit was een belangrijk politiek besluit dat is genomen zonder onze kennis", aldus een Inkathalid.
De Vrijheidsalliantie verwant de minder officiele 'Concerned South Africans group', die dezelfde conservatieve partijen vorig jaar oprichtten uit protest tegen de plannen van de regering en het ANC voor de toekomst van Zuid-Afrika.
Het ANC liet weten dat de nieuwe Vrijheidsalliantie een poging is "om de bevrijding van de zwarte bevolking te vertragen en het land in gijzeling te houden". President De Klerk zei in Pretoria dat zijn regering snel gesprekken zou willen voeren met de nieuwe alliantie.

Amnesty:In Myanmar echt terreurbewind

LONDEN - Angst, intimidatie en schendingen van de mensenrechten kenmerken het leven in Myanmar, het voormalige Birma.
In dit land voeren de militairen een terreurbewind, waarbij honderden oppositieleden en leden van etnische minderheden zonder enige vorm van proces achter de tralies zitten en het slachtoffer zijn van marteling en standrechtelijke executies. Dit staat in een rapport van Amnesty International dat vrijdag in Londen is gepubliceerd.

BAGDAD - Bagdad heeft aan het geven van de lijst van buitenlandse nucleaire leveranciers het verzoek verbonden voor het onmiddellijk opheffen van de drie jaar geleden ingestelde boycot omdat die groot lijden voor de burgers zou veroorzaken.
"De zaak van de leveranciers is nu geregeld," zo verklaarde het Iraakse persbureau INA. "De zaak rond resolutie 678 van de Veiligheidsraad (V-raad), betreffende alle soorten Iraakse wapens, nucleaire, ballistische, biologische en chemische, kan nu worden afgesloten".

Vervolg van pag. 1

gers van Aidid vanuit hinderlagen meerdere malen VN-troepen hebben aangevallen. De militaire activiteit begon rond 21.40 uur (14.40 uur Ant.tijd) toen explosies werden gehoord bij het Sahafi hotel in het centrum van Mogadishu. Reporters telden meer dan dertig explosies.
De eerste Amerikaanse troepenversterkingen voor de VN-operatie in Somalië zijn vrijdag al in de hoofdstad Mogadishu gearriveerd. Dat gebeurde onder zeer strenge veiligheidsmaatregelen van élitetroepen. Het Amerikaanse vliegdekschip Abraham Lincoln en acht andere oorlogsbodems stomen op naar de Hoorn van Afrika en worden volgende week voor de Somalische kust verwacht.

RUSTIG HOUDEN

Zodra de versterkingen zijn gearriveerd, zullen de Amerikanen in Somalië beschikken over 7.100 militairen. Op dit moment zijn dat er 4.700 plus een militaire staf van 299. Washington besloot eerder deze week reeds 650 extra manschappen te sturen nadat Amerikaanse troepen zondag zware verliezen hadden geleden in gevechten met de strijders van de krijgsheer Mohamed Farah Aidid.
Clinton verdedigde vrijdag zijn besluit om de troepen binnen zes maanden terug te halen. Hij haalde de schouders op over suggesties dat de Somalische krijgsheer Mohammed Farah Aidid zich zes maanden rustig zal houden en na het vertrek van de Amerikanen de overwinning zal uitroepen. "Wel, dat zou kunnen gebeuren", zei de president op vragen. "Maar tegen die tijd is er een nog grotere VN-troepenmacht daar, en dat is ons doel".

ROL VOOR AIDID

De president, die Aidid niet bij naam noemde, liet doorschemeren dat voor deze krijgsheer mogelijk nog een rol is weggelegd bij de ontwikkelingen in de Afrikaanse staat. "Het is niet ons belang om iemand te ontzeggen een rol te spelen in Somalië's politieke toekomst". "Wij moeten onomwonden stellen dat het ons werk niet is te bepalen wie een rol speelt in het Somalië na de oorlog".
Het opperbevel van de Verenigde Naties (VN) bevestigde intussen dat in Mogadishu twee stoffelijke overschotten van Amerikaanse soldaten zijn aangetroffen. Daarmee is het aantal Amerikaanse slachtoffers van de gevechten op zondag opgelopen tot 15.
Frankrijk herhaalde vrijdag zijn voorstel om een nieuwe conferentie over Somalië te houden. Woordvoerder Richard Duque zei erbij dat de aankondigingen van president Clinton en andere Amerikaanse politici ook in die richting wijzen.

VS-OPPERBEVEL

De Amerikanen vergroten in Somalië tevens hun mogelijkheden om vanuit de lucht te kunnen intervenieren door het vliegdekschip Abraham Lincoln naar de Somalische kust te sturen. Het schip met aan boord zestig vliegtuigen en een bemanning van 6.100 koppen is inmiddels onderweg.
Uit cijfers die de Amerikaanse minister van defensie, les Aspin, donderdag presenteerde, blijkt dat in totaal 20.715 Amerikanen bij de operatie in Somalië zijn betrokken. De nieuwe troepen opereren niet onder het commando van de Verenigde Naties (VN), maar blijven onder Amerikaans opperbevel. 2.622 Amerikaanse militairen vallen direct onder VN-commando.

SPANNING

Veel Somaliërs, met name in de hoofdstad Mogadishu, wachten met spanning af wat de toekomst moge brengen, na de beslissing van de Amerikaanse president Bill Clinton om zijn strijdkrachten in Somalië bijna te verdubbelen. De VN hebben vrijdag alvast de bewoners van een wijk in Mogadishu aangezegd dat ze tot Mohamed Farah Aidids privelleger gerekend zullen worden, als ze de wijk niet verlaten. De VN deden dit in pamfletten die boven de wijk werden uitgeworpen. De VN menen dat vele strijders van Aidids 'Habr Gedir'-clan zich in deze wijk schuilhouden. Honderden buurtbewoners namen onmiddellijk de wijk uit vrees dat de Amerikaanse troepen een eindoffensief zouden inzetten tegen de omstreden clan-leider Aidid.

OEFENING

Het bombardement dat Amerikaanse gevechtsvliegtuigen in de nacht van vrijdag op zaterdag in Mogadishu uitvoerden, was een oefening. Dit heeft een woordvoerder van de Verenigde Naties zaterdag verklaard. Het doelwit van de beschieting was een wapenopslagplaats van guerrillastrijders die bij een aanval in juni al was verwoest. Volgens de VN-woordvoerder waren er vrijdagnacht slechts enkele sporadische schermutselingen tussen VN-militairen en guerrillastrijders. Van slachtoffers is geen melding gemaakt.

Afscheid van collega's

MOSKOU - *Honderden militie-agenten staan geduldig in de rij om een laatste groet te brengen aan hun bij de recente opstand omgekomen collega's. Bij de ongeregeldheden in het lange bloedige weekeinde zijn 108 mensen omgekomen.* (AFP-satellietfoto)

FINANCIEEL NIEUWS

Heineken flauw op rustige markt

AMSTERDAM - Op een rustige vrijdagmarkt bestond flink wat aanbod in Heineken. Dit bracht de koers uiteindelijk f 2,90 terug naar f 182,90. Voor het overige was de markt enigszins verdeeld waarbij de stemming in de loop van de dag iets omsloeg in het voordeel van de winnaars. De EOE-index wist de dag af te sluiten met een winstje van 0,28 punt op 360,76. Eerder op de dag stond deze barometer enige tijd onder 360. De aandelenomzetten reikten net even tot boven de grens van een miljard gulden. Aan obligaties werd voor f 4,5 miljard verhandeld.

Nedlloyd behoorde evenals donderdag tot de winnaars. Het transportconcern voegde f 1 toe op f 44,80. Ahold was ruim f 1 beter op f 89,80. Uitgever Wolters Kluwer lag f 1,20 hoger in de markt op f 105 en vnu sprokkelde er f 0,20 bij op f 138,40.

Van de financiële waarden lag ING goed gevraagd met een winst van f 0,80 op f 77,90. Handelaren waren blij dat het pakket van 7 procent van de staat bij PGGM is herplaatst. "Hierdoor hangt het pakket niet langer boven de markt en kan de koers stabiliseren en zich waarschijnlijk verder omhoog werken," aldus een handelaar. Aegon daalde f 0,60 tot f 90,90.

Op de lokale markt was voor Van der Giessen-de Noord bij dunne handel een forse winst weggelegd van f 20 op f 270. Het sleepbedrijf Smit werd f 1,20 duurder op f 29,20. Aardige winsten tot f 1 waren er voor Sphinx, Ubbink, De Telegraaf, Flexovit, Samas en Cindu.

Aan de andere kant raakte Wyers f 2,10 kwijt op f 19,50. Boskalis zakte f 1 tot f 39,10. De komende zware aandelenemissie van f 300 miljoen zorgde voor enige koersdruk, maar de verwachting van een hogere winst per aandeel hield de schade beperkt.

Op de optiebeurs was het eveneens heel kalm. Philips was met 4.000 opties bij de aandelen nog het meest verhandelde fonds. In totaal beliep de omzet vrijdag 42.000 stuks.

Op de beurs van Frankfurt steeg de DAX-index voor het eerst in de geschiedenis boven de grens van 2000 met een slot op 2005.

Tegenvallende banengroei VS drukt dollarkoers omlaag

AMSTERDAM - Teleurstellende cijfers over het aantal nieuwe arbeidsplaatsen in de Verenigde Staten hebben de koers van de dollar vrijdagmiddag danig onder druk gezet. Op de Amsterdamse wisselmarkt stond de Amerikaanse munteenheid aan het eind van de handel op f 1,8045. Dat was bijna twee cent lager dan de slotkoers van f 1,8240 op donderdag.

Het aantal nieuwe banen in de VS kwam in september uit op 156.000, zo maakte het ministerie van werkgelegenheid bekend. Dat was zelfs nog iets meer dan het aantal van 150.000 waarop Amerikaanse economen hadden gerekend. Een omvangrijk deel van de nieuwe arbeidsplaaten, 71.000, kwam echter voor rekening van de overheid, terwijl juist een fors aantal nieuwe banen in de particuliere sector als bewijs voor een herstel in de economie wordt beschouwd. Het aantal van 85.000 werd door analisten als 'bescheiden' bestempeld.

De dollar kreeg eveneens een knauw van de cijfers over augustus. Die waren bij hun eerste bekendmaking begin september lelijk tegengevallen en vrijdag bleef een duidelijke herziening naar boven uit.

Het pond sterling moest vrijdag ook achteruit. De Britse munteenheid sloot op f 2,7680 na een eindnotering van f 2,7785 op donderdag. De Franse frank moest ook inleveren. Deze munteenheid ging van f 32,100 per honderd naar f 32,045.

***

De roebel is dinsdag op de dagelijkse valutaveiling in MOSKOU een fractie gedaald en heeft derhalve nauwelijks gereageerd op de verwikkelingen in de Russische hoofdstad. De koers ging van 1168 naar 1173 per dollar. Twee dagen nadat president Jeltsin in september het parlement ontbond, zakte de koers naar een dieptepunt van 1299 per dollar.

Nederlander nieuwe voorzitter Europese makelaarsclub

AMSTERDAM - André Lieberom, hoofdbestuurslid van de Nederlandse Vereniging van Makelaars NVM, is gekozen tot voorzitter van de European Property Agents Group. Lieberom is de opvolger van de Italiaan Giorgio Vigano.

Het is de derde bestuursfunctie van de NVM op Europees niveau. Eerder werd Oscar Smit, voorzitter van de NVM-sectie Vastgoed Management, eerste man bij de Europese beheerdersorganisatie. Jan Diephuis, NVM-lid, is bestuurslid van de Europese Organisatie voor Taxateurs.

***

Sir Derek Birkin, voorzitter van RTZ, een groep Engelse mijnbouw- en industriële ondernemingen, is per 1 november benoemd tot adviserend lid van de Raad van Bestuur van Unilever. Andere adviserende leden bij Unilever zijn ir. Frits Fentener van Vlissingen, sir Brian Hayes, dr. Francois-Xavier Ortoli, dr. Karl Otto Pohl, dr. Onno Ruding, dr. Dieter Spethmann en sir Patrick Wright. Zij adviseren de raad in commerciële, maatschappelijke en economische zaken en maken deel uit van commissies op het gebied van beloningsbeleid, financiële rapportage en controle, en externe betrekkingen.

***

Dr. A. Batenburg is afgetreden als president-commissaris van Schiphol Area Development Company (SADC) wegens het bereiken van de leeftijdsgrens. In zijn plaats is mr. R.J. Nelissen benoemd. De aandeelhouders van SADC zijn de luchthaven Schiphol, de Nationale Investeringsbank, de provincie Noord-Holland en de gemeenten Amsterdam en Haarlemmermeer.

***

Tot statutair directeur van de Samenwerkende Elektriciteits-Produktiebedrijven SEP is benoemd drs. J.M.M. van der Ven (40). Hij is toegevoegd wegens de toenemende werkzaamheden. Van der Ven is thans directeur van Hoogovens Aluminium. Hij zal begin 1994 met zijn werk beginnen.

***

De Italiaanse fabrikant van huishoudelijke apparaten ZANUSSI gaat de komende twee jaar 1.200 a 1.300 van de 14.000 arbeidsplaatsen schrappen. Er zullen geen gedwongen ontslagen vallen. Zanussi, eigendom van het Zweedse concern Electrolux, verwacht dit jaar een stijging van de omzet met zes procent tot 9.455 miljard lire (Nf 10,9 miljard).

***

Het parlement van ECUADOR heeft zich uitgesproken voor privatisering van het grootste deel van de 176 staatsbedrijven. Linkse partijen en vakbonden zijn tegen de privatisering. Zij vrezen een groot verlies aan banen.

AFP *infografia - Fred Garet*

De gouverneur van Hongkong Chris Patten heeft gezegd dat binnen een paar weken een akkoord bereikt kan worden met China over een hervorming van het oude Britse koloniale stembussysteem. Over deze kwestie wordt al geruime tijd onderhandeld.

Hoogstraten treedt toe tot top Siemens Nixdorf

MÜNCHEN/PADERBORN - Robert Felix Hoogstraten (49) is benoemd tot nieuwe bestuurder van het noodlijdende Duitse computerbedrijf Siemens Nixdorf Informationssysteme (SNI). De Nederlander, afkomstig van Tandem Computers Europe, neemt de plaats in van Otto-Hermann Gruneberg (60) en Heinz-Dieter Wendorff (55), die op 8 november terugtreden. Door de maatregel krimpt de Raad van Bestuur van SNI van zeven naar zes personen.

Bij SNI belandt Hoogstraten niet bepaald in een gespreid bedje. In het boekjaar 1991/92 leed de onderneming een verlies van 513 miljoen mark op een omzet van 13 miljard mark. In het op 30 september geëindigde boekjaar 1992/93 zal naar verwachting een ongeveer gelijk verlies worden geleden.

Om het kostenniveau te verlagen zijn in korte tijd 4500 banen bij het bedrijf verdwenen. Momenteel heeft de onderneming nog ongeveer 44.000 medewerkers in dienst. Siemens, het moederbedrijf van SNI, wil het concern binnen drie jaar uit de rode cijfers halen. SNI is in 1990 ontstaan uit de overneming van Nixdorf door Siemens.

***

Het DUITSE autoconcern VW heeft ontkend dat zijn topman Ferdinand Piech heeft gepoogd financieel-directeur Werner Schmidt te ontslaan in verband met het grote verlies bij de Spaanse dochteronderneming SEAT. Het blad Der Spiegel meldt dat de commissarissen van VW Piech hebben tegengehouden. In Spanje willen de vakbonden dat de overheid in Madrid en de regionale overheden bijspringen om Seat overeind te houden.

Werkloosheid VS onveranderd

WASHINGTON - De werkloosheid in de Verenigde Staten is in september uitgekomen op 6,7 procent van de beroepsbevolking, evenveel als in de maand ervoor, zo heeft het Amerikaanse ministerie van werkgelegenheid vrijdag bekendgemaakt.

De werkloosheid bleef daarmee staan op het laagste peil van de afgelopen twee jaar. Het gegeven, dat het eerste is over het functioneren van de Amerikaanse economie in de afgelopen maand, kwam overeen met de verwachtingen. In september vorig jaar stond de werkloosheid op 7,5 procent.

Er kwamen in september 156.000 banen bij, waarbij de landbouwsector buiten beschouwing is gelaten. Het aantal banen dat in augustus verdwenen, werd herzien van 39.000 tot 41.000. Daarentegen blijken er in juli 237.000 arbeidsplaatsen te zijn bijgekomen in plaats van de eerder gemelde 211.000.

Het aantal nieuwe banen is hoger dan het gemiddelde van 106.000 dat uit de verwachtingen naar voren was gekomen. Desondanks ging de dollarkoers kort na de bekendmaking van de gegevens met anderhalve cent naar beneden tot ongeveer f 1,8085.

In de particuliere sector kwamen er vorige maand maar 85.000 banen bij. Dat aantal duidt in ieder geval niet op een robuuste groei van de Amerikaanse economie en dat kan de negatieve reactie van de dollar verklaren. De resterende banen werden geschapen bij de overheid, vooral bij de lokale overheden.

***

Het VS-conglomeraat ITT neemt voor 400 miljoen dollar een belang van tachtig procent in een dochteronderneming van GENERAL MOTORS. GM houdt de overige twintig procent in het bedrijf dat auto-onderdelen produceert. Het bedrijf zette vorig jaar met 5400 werknemers voor 760 miljoen dollar om.

***

EGYPTE gaat de komende drie jaar zijn olie-export met vijftig procent vergroten. Cairo zal hiervoor energiecentrales die olie als brandstof gebruiken, geschikt maken voor het gebruik van gas. De olieproduktie van Egypte zal op hetzelfde niveau blijven. Met de vergroting van de olie-export wil Cairo meer harde valuta's binnenhalen.

Aansporing aan Nederlands bedrijfsleven

Minister Andriessen prikt mythe 'gesloten Japan' door

GOUDA - De mythe van een gesloten Japanse markt moet doorbroken worden. Dat zei minister Andriessen van economische zaken donderdag in Gouda tot vertegenwoordigers van het Nederlandse bedrijfsleven. De formele import-belemmeringen zijn gering en de minder zichtbare beperkingen nemen af onder druk van de Verenigde Staten en de EG.

Gastspreker M. Kuroda, lid van de directie van Mitsubishi, zei dat Japan geen beperkingen stelt aan de omvang van de import van industriële produkten en dat de douanetarieven hiervoor behoren tot de laagste in de westerse industrielanden. Bovendien geeft de nieuwe Japanse regering belastingvoordelen aan Japanse ondernemingen die de import van bepaalde gefabriceerde produkten opvoeren. De Japanse regering verstrekt bovendien zachte leningen aan buitenlandse bedrijven die zaken willen doen in Japan.

Kuroda suggereerde dat Nederland het voorbeeld volgt van het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk en Spanje. Daar hebben bedrijven en overheid de handen ineengeslagen om in gezamenlijke campagnes de export naar Japan te bevorderen.

De Nederlandse export naar Japan, vorig jaar 2,23 miljard gulden, blijft nog steeds ver achter bij de import uit dat land (8,57 miljard gulden). Nederlandse bedrijven klagen steen en been over de Japanse handelsbelemmeringen, maar de Japanners schrijven de onevenwichtigheid in de handel toe aan de hoge kwaliteitseisen van de afnemers in hun land en aan de ondoorzichtige structuur van de distributie van goederen.

Zowel minister Andriessen als drs. J. Steenmeijer, topman van de accountantsorganisatie KPMG, wees erop dat Japan een belangrijke springplank kan zijn naar de snel groeiende markten in zuid-oost Azië. Japanse bedrijven investeren al volop in landen als China, Thailand, Vietnam, Zuid-Korea, Taiwan en India. Door samen te werken met Japanse bedrijven kunnen ook Nederlandse bedrijven van de groei profiteren.

Steenmeijer ziet vooral kansen voor innovatieve kleine en middelgrote ondernemingen. Nederlandse bedrijven die in Japan succes hadden, slaagden erin om produkten in Japan op de markt te brengen die daar nog niet bekend waren. Bovendien hadden die bedrijven al in een vroeg stadium een Japanse partner gevonden die niet alleen optrad als vertegenwoordiger, maar ook samen met de Nederlanders de produkten ontwikkelde.

C. Hoogendoorn, directeur van Koninklijke van Zanten in Hillegom, stelde dat de export van bloembollen naar Japan spectaculair groeit. Vorig jaar bedroeg de waarde daarvan 111 miljoen gulden. Daarmee staat Japan vijfde op de export-ranglijst, die wordt aangevoerd door Duitsland met 183 miljoen gulden. Japan heeft de import-belemmeringen voor veel bloembollen de afgelopen jaren weggenomen. Ze gelden nog wel voor onder meer gladioleknollen en amarylisbollen.

Peugeot komt voor het eerst sinds '85 fors in het rood

PARIJS - Het Franse autoconcern PSA, fabrikant van de merken Peugeot en Citroën, is voor het eerst sinds 1985 in de rode cijfers beland. Het bedrijf heeft in de eerste helft van dit jaar een verlies geleden van 1,2 miljard frank (f 359 miljoen). In de eerste helft van 1992 werd nog een winst behaald van 2,32 miljard frank (f 766 miljoen).

De onderneming wijt de tegenvallende resultaten aan de "onverwachte" afneming van de vraag naar auto's en de devaluatie van een aantal vooraanstaande valuta's ten opzichte van de Franse frank. Zonder deze spelbrekers zou er sprake zijn geweest van een kleine winst, aldus PSA.

Ook in het derde kwartaal staan de autoverkopen in Europa onder druk. Van een opleving is volgens het concern nog geen sprake. PSA verwacht dit jaar een daling van de autoverkopen ten opzichte van 1992 met ongeveer zestien procent.

Tegen die achtergrond wil de onderneming de produktie de komende maanden flink verminderen en een deel van de werknemers tot aan de jaarwisseling tijdelijk ontslaan. Ook zal het aantal banen worden verminderd. Details daarover verstrekte het bedrijf vooralsnog niet.

Ook de omzet daalde flink, van 82,61 tot 73,05 miljard frank (f 23,38 miljard). Voor de tweede helft van het jaar verwacht PSA veel van de introduktie van nieuwe modellen en kostenbesparende maatregelen. Een prognose voor geheel 1993 durft de directie echter niet aan.

MENSEN

'Gelukkig' in literatuur

■ *Amitha Felisidat is de winnares gebleken van de literaire prijsvraag voor verhalen en korte toneelstukken 1993 uitgeschreven door de makers van het radio-programma Echa Palabra op Radio Caribe.*

Tijdens de aflevering zondag jongstleden van het programma werd haar de haar toekomende prijs uitgereikt na een poosje met haar te hebben gesproken.

Haar verhaal Bida i Amor - Leven en Liefde - is naar het oordeel van de jury een mooi stuk proza en het is aldus de jury te hopen dat Amitha Felisidat (een pseudoniem) de ingeslagen weg zal volgen, ter verrijking van de literatuur in het papiamentu. Zondag werd in de studio bekend gemaakt dat Bida i Amor had gewonnen. Links op de foto Jules Marchena voorzitter van de jury, en rechts programmaleider Eddie Pieters Heyliger. In het midden Amitha Felisidat.

Uit Maastricht ontving de familie Dumfries van de Druivenstraat te Aruba bericht dat dochter Evy Dumfries slaagde als doctorandus in de Gezondheidswetenschappen en als specialisatie Verplegingswetenschap aan de Universiteit van Maastricht. Evy is oud-leerlinge van het Mon Plaisir college en Colegio Arubano.

Vacature in de Bijlmer: de flat-watch

Nederland heeft er een nieuw woord bij: **de flatwatch.**

Een groep van de tien langdurig werklozen begint maandag aan de eerste opleiding voor flatwacht door het politie-opleidingscentrum in Amsterdam. De flatwachten zullen toezicht gaan houden in de 28 hoogbouwflats van de Bijlmermeer. Dat moet leiden tot verbetering van het woon- en leefklimaat en een verhoogde veiligheid. De eerste groep zal worden ingezet in de te slopen flats Geinwijk en Gerenstein.

Nog dit jaar worden vijftig banenpoolers opgeleid. De belangstelling voor de functie is groot. De volgende 'klas' die in november start, zit al vol met twaalf mensen en is samengesteld uit autochtonen, allochtonen, mannen en vrouwen. De werving is niet op een speciale groep gericht.

Het doel is dat uiteindelijk alle 28 flats zestien uur per dag (tot 01.00 uur 's nachts), zeven dagen per week flatwacht hebben. Er is een optie op nog eens 150 banenpoolplaatsen. Eerst zal met de bewoners van die flats worden overlegd.

Schrijvers genomineerd

Cees Nooteboom en **Harry Mulisch** behoren tot de zes genomineerden voor de Europese literatuurprijs 1993. De prijswinnaar wordt op 26 november in de huidige culturele hoofdstad van Europa, Antwerpen, bekend gemaakt.

EG-commissaris Joao de Deus Pinheiro van Culturele Zaken heeft dit donderdag bekend gemaakt. Ook voor de Europese prijs voor de beste vertaling zijn twee Nederlanders geselecteerd op zes kandidaten.

Dat zijn René Kurpershoek met de vertaling van Nabokov's *Ada* en het vertalersduo M. Wiebes en M. Berg met de vertaling van Berberova's **Cursivering van mij.**

Van Nooteboom is het boek *Het volgende verhaal* en van Mulisch *De ontdekking van de hemel* geselecteerd. Aan zowel de Europese literatuurprijs, officieel de Prix Aristeion geheten, als de vertaalprijs is een geldbedrag van 20.000 ecu (44.000 gulden) verbonden.

De prijzen zijn in 1990 door de Europese Gemeenschap in het leven geroepen.

Manke Nelis overleden

De zanger en bassist van het Amsterdamse levenslied **Manke Nelis** (Cornelis Pieters) is vrijdag in het VU ziekenhuis in Amsterdam overleden. Hij is 73 jaar geworden. Dat is namens de familie bekend gemaakt.

Tot drie jaar geleden was Manke Nelis nog avond aan avond te zien en te horen in het café The Shorts of London aan het Rembrandtplein in Amsterdam. Om gezondheidsredenen moest hij zijn optredens staken. Ook maakte hij geen platen meer.

Landelijke bekendheid verwierf hij in 1987 met het nummer *Kleine Jodeljongen.* Andere bekende nummers die hij uitvoerde waren *Laat de boel maar waaien* en *Tante Saar.*

Manke Nelis was een natuurtalent. Nooit heeft hij zang- of muzieklessen gevolgd. Jarenlang vormde hij een duo met zijn zwager, de vorig jaar overleden accordeonist Johnny Meijer. Als trio, met een steeds wisselende derde muzikant, maakten ze na de oorlog tournees naar Engeland, Frankrijk, Duitsland en België. Daar traden ze op in nachtclubs, bars en restaurants.

Na 41 jaar kwam om onduidelijke redenen een einde aan de samenwerking tussen Meijer en Manke Nelis.

In 1987 werd in Theater Carré ter ere van zijn vijftigjarig jubileum een groot gala gehouden, waaraan onder anderen Tante Leen, André Hazes, Ronnie Tober en Koos Alberts meededen. Drie jaar geleden werd hij ter gelegenheid van zijn 70ste verjaardag ereburger van de stad Amsterdam.

Manke Nelis dankte zijn bijnaam aan een verkeersongeval in 1960, waarbij zijn linkerbeen vanaf de knie werd geamputeerd.

United King-dom

Wie het laatst lacht, lacht het best. Ieren vormen van oudsher doelwit van Britse moppentappers die hen als **dom** bestempelen. Maar uit een onderzoek van de Britse GMB-vakbond blijkt nu dat bijna vijftien procent van de Ieren in Groot-Brittannië afgestudeerd is of diploma's heeft, terwijl dit percentage voor de, zoals het bericht zegt "overige blanke", bevolking in het land 13,35 bedraagt.

■ *WILLEMSTAD — Een beetje geluk bij heel veel pech. Het leven van Crismo Martina nam op 4 oktober 1989 een andere wending toen hij als DOW-werknemer aan de kant van de weg werd geschept door een auto. Intensieve verpleging en een heel lang durend proces van genezing volgden. Met zijn vrouw ging hij naar Nederland voor behandeling in een specialistische kliniek van de orthopedisch chirurg Beens. Begeleide rehabilitatie leerde hem leven met zijn handicap. Toen hij in 1991 terugkeerde naar Curaçao werd zijn huis aangepast en bovendien zorgde DOW ervoor dat Martina weer aan de slag kon zij het in een aangepaste baan. Gedeputeerde Hendriks Abraham stond daar even bij stil, want het was jaar geleden dat Martina overkwam wat iedereen kan overkomen.*

Alternatieve Nobelprijs voor Vrede voor Israëli in Palestina

De alternatieve Nobelprijs gaat dit jaar onder meer naar de Israelische **Arna Mer-Khamis** en naar de Palestijnse kinderorganisatie, die zij in een van de door Israel bezette Palestijnse gebieden heeft opgericht. Dat heeft de organisatie van de prijs in Stockholm bekendgemaakt. Zij delen de prijs met een boerencooperatie in Zimbabwe, de Indische milieuactiviste Vandana Shiva en het Amerikaanse indianenpaar Mary en Cary Dann, die ijveren voor de rechten van hun stam. De alternatieve Nobelprijs wordt sinds 1980 elk jaar op 9 december, een dag voor de traditionele Nobelprijs-uitreiking, uitgereikt voor mensen of instellingen, die zich verdienstelijk hebben gemaakt op het gebied van de Derde Wereld, het milieu of de mensenrechten.

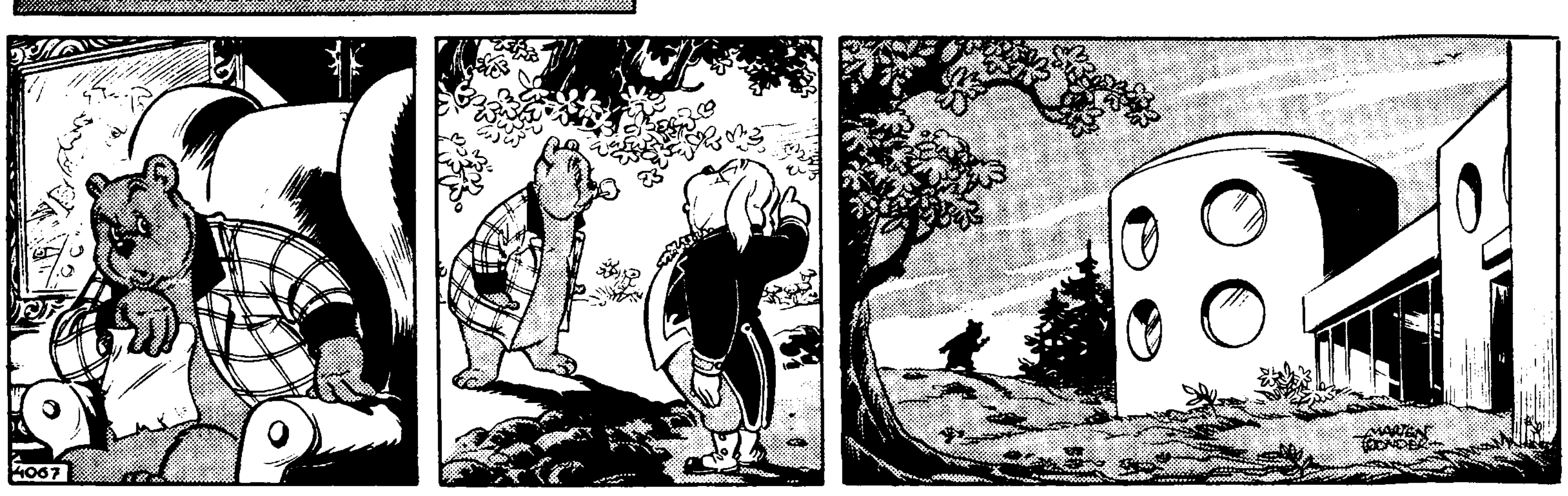
■ *Op vrijdag 1 oktober waren er twee jubilarissen bij het Centraal Bureau voor de Statistiek. Dat waren Joseline de Faria en Rene Sprock. Beiden zijn dertig jaar ambtenaar. De Faria is belast met de berekening van het consumentenindexcijfer en Sprock met de samenstelling van de nationale rekeningen. Waar ze op de foto van de regeringsvoorlichtingsdienst RVD staan, laat zich raden; de RVD verklapt het in ieder geval niet. Op de foto ook de rest van het team dat de Nederlandse Antillen statistisch zo scherp mogelijk in de gaten houdt.*

Statistisch bezien een jubileum

Tom Poes en de Bommel-legende

door Marten Toonder

4067 — Heer Bommel staarde lange tijd op het oude papier en hoe langer hij staarde hij vreemder het hem te moede werd.

"De legende kan geen onzin zijn", zei hij ten slotte tot zichzelf. "Dit is geschreven door een van mijn voorvaderen - en een Bommel schrijft geen nonsens. Nee, hier moet iets worden gedaan, dat is duidelijk! Ik heb al te veel tijd verloren laten gaan. Ach, waar is mijn snel denkvermogen en mijn spreekwoordelijke besluitvaardigheid? Waar is Tom Poes eigenlijk?"

Hij rees moeilijk uit zijn stoel en spoedde zich naar buiten waar zijn bediende onderzoekend over enige molshopen gebogen stond.

"Joost" sprak hij, "ik heb een besluit genomen. Ik moet iets aan mijn legende gaan doen, anders komt het geslacht Bommel ellendig aan zijn einde."

"Zeer wel, heer Olivier", zei de trouwe knecht, zich oprichtend. "Het doet me genoegen dat te horen."

"Ik ga dus iets doen", vervolgde heer Ollie. "De moeilijkheid is nu alleen: wat ga ik doen? Waar is Tom Poes?"

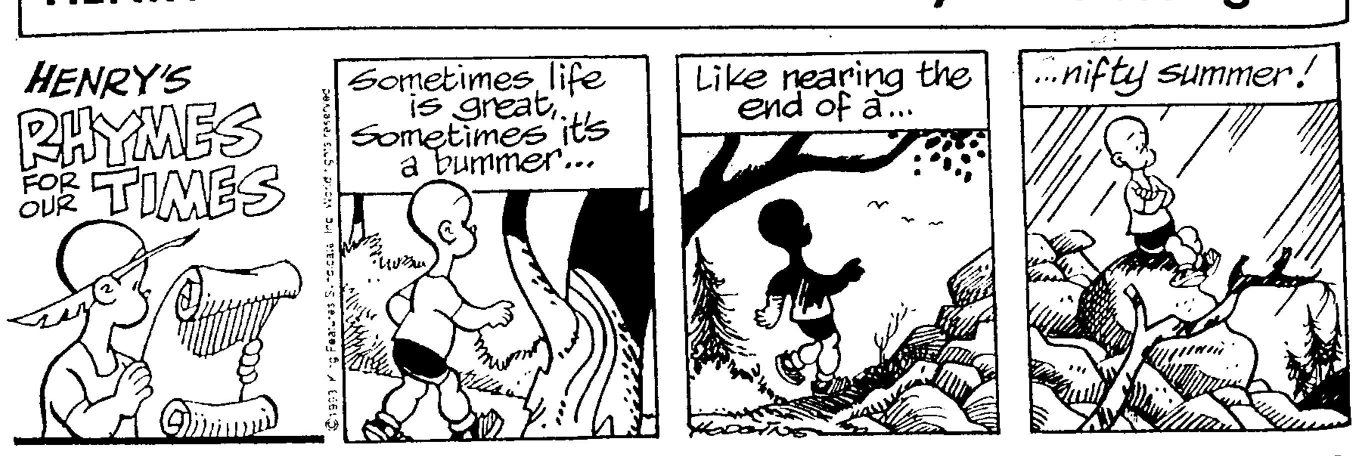
"De jonge heer is die kant opgegaan", zei Joost. "Er is hier plotseling een mollenplaag uitgebroken, met uw goedvinden - en het schijnt me toe, dat hij de molshopen heeft gevolgd. Zijn voetstappen staan duidelijk in de rulle aarde."

"Juist", zei heer Bommel, die in het geheel geen belangstelling voor mollen had.

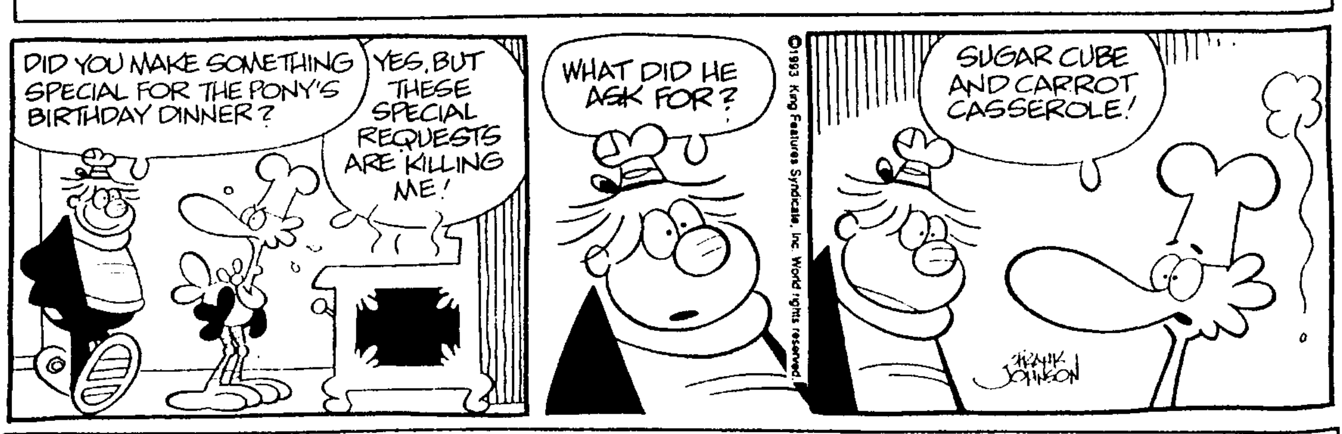
"Net iets voor Joost om over beuzelarijen te denken, terwijl men met iets belangrijks bezig is", mompelde hij, terwijl hij moeizaam door de onwoelde aarde stapte.

"Of zou het aan mij liggen? Zou ik soms het verband niet zien? Ik kan tegenwoordig zo moeilijk meekomen....."

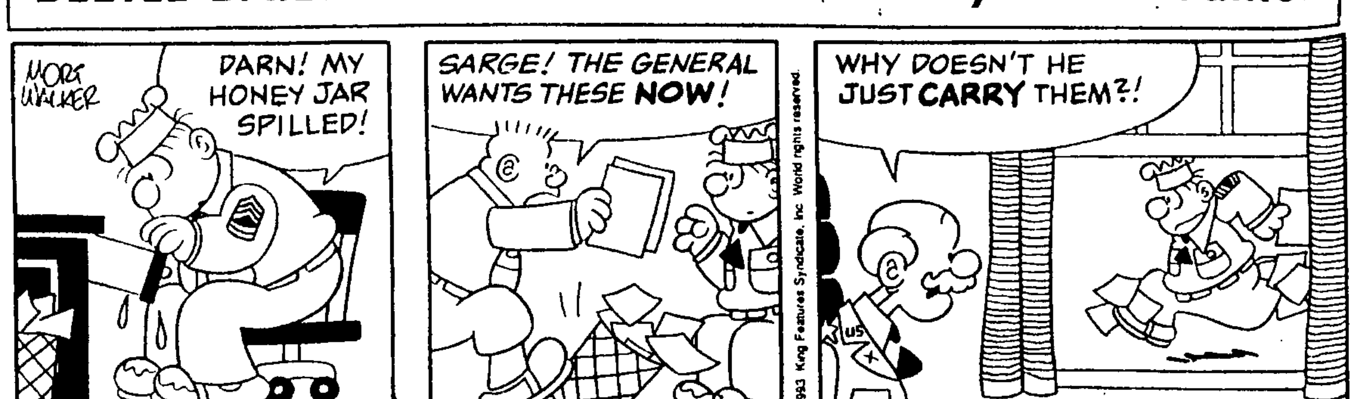
HENRY — By Dick Hodgins

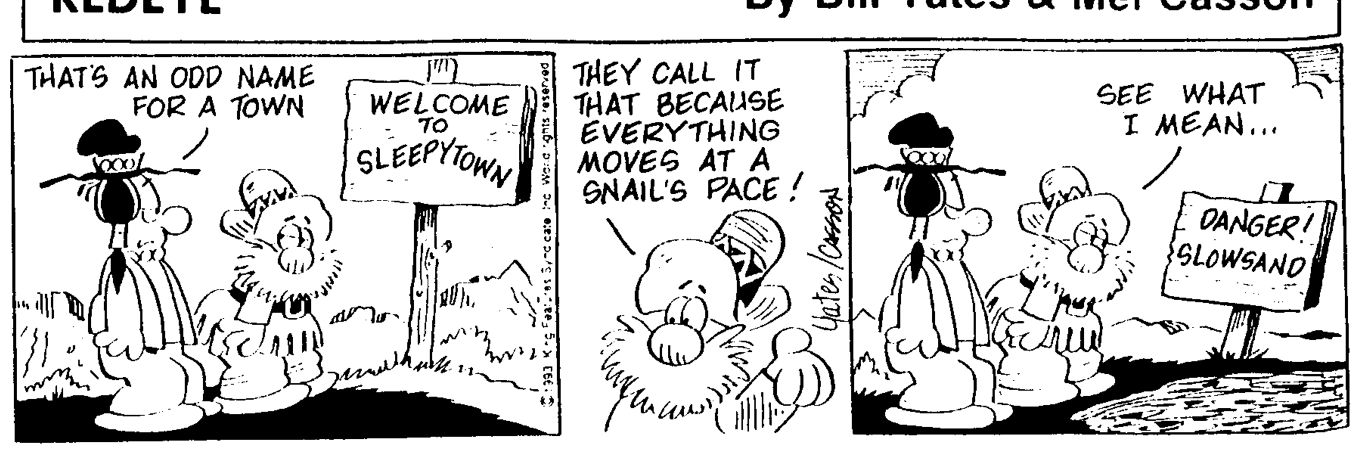
BONER'S ARK — By Addison & Frank Johnson

BEETLE BAILEY — By Mort Walker

REDEYE — By Bill Yates & Mel Casson

AGENDA

MEDISCHE DIENSTEN

ARTSEN

DIENST ARTSEN
...de artsen van Bandabou ...kunnen in spoedgevallen ...bellen en dan het ...afluisteren. De ...van de andere districten kunnen ...de artsenpraktijk van ...huisarts bellen en het ...zal dan medegedelen wie ...

...ERARTS
(...ulliere patiënten) ...doende arts belt U tel.: ...5100.

VERENIGING ...TANDARTSEN
...dienstdoende arts gedu... weekeinde en op feestdagen ...682222 op te bellen.

MEDICO STA ROSA
...weg 327. Tel.: 672300/ ... zaterdag en zondag van ...

...E.A. WINKLAAR
(...particuliere patiënten) ...weg 130. Tel.: 371418 ...ren op zaterdag en zondag ...-12.00/17.00-18.00 uur.

WIT GELE KRUIS ...KVERPLEGING ...PRINSES MARGRIET'
...aria 17. Tel.: 682344/ 682412/682574. Fax: ...tooruren: 07.00-16.30 ...

...wachtzuster gelieve tel.: ...te bellen na 17.00 uur. ...spreekuur in ieder wijk... dagelijks van 08.00-08.30/ ...uur. ...Hatman Otrobanda: tel.: ...spreekuur: woensdag van ...-11.00 uur. ...Maria 17: tel.: 682344; ...donderdag van 09.00- ...uur. ...bouw Banem: tel.: 371865. ...uur: dinsdag van 09.00- ...uur. Soledi: tel.: 367824. ...Mediko Montagne Abao: ...673711; spreekuur: ...van 09.00-11.00 uur. ...Fensu 9 (Kanaal Specht): ...577; spreekuur: donderdag ...-11.00 uur. ...ouw Suffisant: tel.: 682707; ...uur: donderdag van 09.00- ...uur. ...ebouw Sta. Rosa: 671626; ...uur: dinsdag van 09.00- ...uur. ...terzorg: vrijdag van 08.00- ...uur. Hof Vooder/Nilda Pin... Tel.: 373592.

...
...Bosleweg 15. P.O. Box ... 682231/682232. Fax: ...dend van 07.00-17.00 uur. ...Siberie Kavel 16; open ...16.00 uur. Tel.: 649422. ...vanaf 8 oktober om ...op ...682291 of page 688-0368 te ...

...RAAGMKLINIEK

RIO CANARIO
...weg Noord 43, P.O. Box ... 681636/ 682510. Fax: ...informatie over prenatale ...zorg en na de bevalling. ...dagelijks ...van 12.30-16.00 uur. ...bureau ... iedere dins... van 12.30-16.00 uur.

STICHTING ...KVERPLEGING BANDABOU
...: 686877/686387; open ...dag t/m vrijdag van 07.00-17.00 ...bureau zuster Piase. ...b.g.g. 691760. ...bureau: iedere dinsdag van ...8.00-20.00 uur.

...UNDASHON ...MAMA KORSOU
...tel.: 672288, 376023 of ...

GENEESKUNDIGE DIENST

STADS- EN 2DE DISTRICT OOST
11 oktober 1993 vanaf 08.00 uur tot 10 oktober 1993 om 07.00 uur:
Dokter Elhage, Sentro Mediko Sta. Rosa. Tel.: 676666; spreekuren: 11.00-12.00/ 17.00-18.00 uur; spoedgevallen tel.: 371681 b.g.g. 689266/689337.
10 oktober 1993 vanaf 08.00 uur tot 11 oktober 1993 om 07.00 uur:
Dokter Tseng, Cassandraweg 72. Tel.: 376464; spreekuren: 11.00-12.00/17.00-18.00 uur; spoedgevallen tel.: 376464 b.g.g. 689266/689337.
(dit geldt voor patiënten van de volgende artsen: Wilsoe, Da Costa Gomez, Nassy-Tseng, Nassy, Tseng, Suiters, Braakman, Doran, Guerrero-Bakmeyer, Ayubi, De Vos en Braam)

STADS- EN 2DE DISTRICT WEST
8 oktober 1993 vanaf 17.00 uur tot 9 oktober 1993 om 24.00 uur:
Dokter Gollo, Spreekkamer: Van Leeuwenhoekstraat. Tel.: 624113/624443; spreekuren: 11.00-12.00/17.00-18.00 uur; spoedgevallen tel.: 615958 b.g.g. 689266/689337.
10 oktober 1993 vanaf 00.00 uur tot 11 oktober 1993 om 07.00 uur:
Dokter Swart, Spreekkamer: Van Leeuwenhoekstraat. Tel.: 624113/624443; spreekuren: 11.00-12.00/17.00-18.00 uur; spoedgevallen tel.: 682367 b.g.g. 689266/689337.
(dit geldt voor patiënten van de volgende artsen: Swart, Gollo, Roose, Braakman-Bonder, De Rouw-Picus, Davelaar, Elhage, Pablo, Heerenveen, Nivillac, Rosales-Concession en De Vos)

DERDE DISTRICT BANDABAO
8 oktober 1993 vanaf 17.00 uur tot 11 oktober 1993 om 07.00 uur:
Dokter Dunker, Dokterskamer Tera Kòrá. Tel.: 648079; spreekuren: 10.00-11.00/17.00-18.00 uur; spoedgevallen tel.: 691021 b.g.g. 689266/689337.
(dit geldt voor patiënten van de volgende artsen: Schellens, Sommer, Lucasius, Spong en Tweed).

■ Patiënten van hier niet genoemde artsen wordt aangeraden in spoedgevallen de eigen arts te bellen en te informeren wie voor deze de dienst waarneemt. Het verdient te allen tijde aanbeveling een huisarts te kiezen die in avonden en weekeinden bereikbaarheid geregeld heeft. Vraag er naar bij uw eerstvolgend bezoek!

APOTHEKEN

WEEKEINDEDIENST
ZATERDAG 9
Otrobanda:
Groot Piscadera, Jan Noorduynweg z/n (naast Thorax Centrum). Tel.: 685022/685023.
Punda:
Plaza, De Ruyterkade 36. Tel.: 615545.
ZONDAG 10
Otrobanda:
Muizenberg, Muizenberg z/n. Tel.: 692390/692391.
Punda:
del Pueblo, Sha Caprileskade 7-A. Tel.: 612444/612555.

Botica Otrabanda Winkelcentrum Colon

DIVERSEN

BELANGRIJKE NUMMERS (voor noodgevallen)

Ambulance:	112
Politie:	114
Brandweer:	114
Hospitaal:	624900
Aidslijn:	128
Kodela:	135

VERLOF BEGRAFENIS
(afgifte van 10.00-14.00 uur) zaterdag 9 oktober: S. Jannie-Kleinmoedig, Angolaweg 76. zondag 10 oktober: R. de Windt, Uteweg 53.

HEEFT U HULP NODIG?
Bel SOS-lijn 127!

NOODGEVALLEN/ VERMISSING OP ZEE
Telefoon: 637911 (RCC) 24 uur per dag bereikbaar!

LUCHTPOSTSLUITING
POSTKANTOOR GROOT KWARTIER
Nederland: voor gewone stukken: maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag om 11.30 uur; woensdag om 10.15 uur. Voor aangetekende stukken één uur van tevoren.
Suriname: voor gewone stukken: dinsdag en vrijdag om 17.30 uur en zaterdag om 10.45 en 17.00 uur.
De Verenigde Staten en Europa (op zaterdag): voor aangetekende en gewone poststukken om 14.45 en 15.45 uur.
Het zegelloket is op zaterdag van 07.00-15.00 uur open.

THORAX CENTRUM
(Jan Noorduynweg naast UNA. Tel.: 685544
openingstijden van maandag t/m vrijdag van 08.00-17.00 uur; op zon- en feestdagen alsmede op werkdagen na 17.00 uur voor spoedgevallen tel.: 685917.

DIERENARTS
voor spoedgevallen gelieve te bellen: 614000 (Veterinaire Dienst) voor de dienstdoende arts.

STICHTING DIERENBESCHERMING CURAÇAO
Het Dierenasiel is open van maandag t/m vrijdag 10.00-12.00/14.00-18.00 uur; zaterdag van 08.00-13.00/16.00-18.00 uur; zondag gesloten.

ZONDAG
KAS DI YERBA
vanaf 10.00 uur folkloristische dag - Savonet 79-A (t/o Christoffelpark).

MAANDAG
TOERISTENSCHEPEN
08.00-22.00 uur *Westerdam*;
11.00-20.00 uur *Seawind Crown* (AUA).

KERKDIENSTEN

KLOOSTER ALVERNA (Gouv. van Lansbergeweg): zon.: 10.00 uur hoogmis (Ned) en 16.00 uur Papiamentu.
BARBER (H. Joseph): zat.: 19.00 uur; zon.: 06.00 en 09.00 uur.
BRIEVENGAT: zat.: 18.30 uur; zon.: 10.00 en 18.00 uur.
BUENA VISTA (Birgen Milagrosa): zat.: 18.30 uur; zon.: 09.00 en 11.30 uur.
CHARO (O.L. Vrouw van Coromoto): zat.: 19.00 uur; zon.: 06.00, 11.00, 17.00 (Spaans) en 19.00 uur.
GROOT KWARTIER (O.L. Vrouw van Berg Carmel): zat.: 19.30 uur; zon.: 09.00 en 18.00 uur.
JANDORET (O.L. Vrouw van Goede Raad): zon.: 10.00 en 19.00 uur.
HULPKERK BOCA SAMI: zat.: 18.00 uur; zon.: 08.00 uur.
HULPKERK LAGOEN (H. Johannes): zon.: 10.00 uur.
JANWE (H. Hart van Jesus): zat.: 19.00 uur; zon.: 08.30, 12.00 en 19.00 uur (Ned).
KORAAL SPECHT (Goede Herder): zat.: 19.00 uur; zon.: 11.00 en 18.00 uur.
MONASTERIO 'MAMA DI DIOS' (Scherpenheuvel 3): maan. t/m zat.: 08.00 uur; zon.: 10.30 uur.
MONTAÑA (H. Dominicus): zon.: 05.15, 08.30 en 19.00 uur.
OTROBANDA:
Santa Ana: zon.: 08.00 en 19.00 uur.
Santa Famia: zon.: 08.00, 09.00, 11.00 (Engels) en 19.00 uur.
PIETERMAAI (Kathedraal): zat.: 19.00 uur; zon.: 06.00, 09.00 en 19.00 uur.
SANTA MARIA: zat.: 18.30 uur; zon.: 07.00, 09.00 en 18.30 uur.
SANTA ROSA: zat.: 18.30 uur; zon.: 07.30, 09.00 en 18.30 uur.
SAN WILLIBRORDO: zat.: 19.00 uur; zon.: 10.00 uur.
SERU GRANDI (Fuik): zon.: 17.00 uur.
SOTO: zat.: 19.00 uur; zon.: 09.00 uur.
STEENRIJK (O.L. Vrouw van Altagracia): ... (O.L. Vrouw ...): zat.: 18.00 uur; zon.: 09.00 en 18.00 uur.
SERU FORTUNA: zat.: 18.30 uur; zon.: 10.00 uur.
TERA CORA: zon.: 18.00 UUR.
WESTPUNT (H. Petrus): zat.: 19.00 uur; zon.: 08.30 uur.
WISHI (H. Teresita): zat.: 18.30 uur; zon.: 08.00 en 18.00 uur.
ZUID BONAM (H. Judas Thadeus): zat.: 18.30 uur; zon.: 08.30 en 17.30 uur.

EVANGELISCHE BROEDERGEMEENTE
MORAVIAN CHURCH (Goeroeboeroeweg, Mundo Nobo) zaterdagavond 19.00 uur zangdienst. zondagmorgen 09.30 uur preekdienst. (Emmy Berthold kleuterschool, Suffisant) zondagavond 18.00 uur Papiamentse dienst.

VERENIGDE PROT. GEMEENTE VAN CURAÇAO
Ebenezer Church (Oranjestraat 111) 09.30 uur Rev. H.J. Egbink; coll. *Sunday School*.
Fortkerk (Fort Amsterdam) 09.30 uur ds. O.G. Hassnoot; coll. Zondagschool.
Emmakerk (Rio Canario) 09.30 uur de heer J. van Eenenaam; coll. Zondagschool.

VOLLE EVANGELIE GEMEENTE YUBIA BENDITA
zondag om 10.00 uur dienst (tevens crèche en zondagsschool) - Weg naar Bullenbaai z/n. (tel.: 681922).

Levenslang voor Italiaanse in Italië

PALERMO - Een Italiaanse rechtbank heeft maffiabaas Salvatore 'Toto' Riina vrijdag veroordeeld tot levenslange gevangenisstraf omdat hij in 1989 opdracht zou hebben gegeven twee leden van rivaliserende maffiaclans te vermoorden.

Volgens onderzoekers liet Riina beide mafiosi ombrengen omdat deze zijn positie als hoofd van de 'Cosa Nostra', de Siciliaanse maffia, in twijfel hadden getrokken. Riina werd als 'baas der bazen' van de Italiaanse maffia beschouwd. Hij was ruim een kwart eeuw op de vlucht voor de justitie. In die periode werd hij verschillende keren bij verstek tot levenslang veroordeeld. Vorig jaar werd hij ingerekend in de Siciliaanse hoofdstad Palermo. De politie van Milaan maakte vrijdag bekend dat 28 personen zijn gearresteerd, die worden verdacht van banden met de maffia en handel in verdovende middelen.

Belgen voor vredes macht in Ruanda

BRUSSEL - De Belgische regering heeft vrijdag besloten op korte termijn militairen naar Ruanda te sturen. Het gaat om een kleine groep die de weg moet bereiden voor een paar honderd Belgische VN-militairen.

De VN-vredesmacht moet in de voormalige Belgische kolonie toezien op de naleving van het vredesakkoord tussen de regering en de opstandelingen. De militairen zullen ook helpen bij het voorbereiden van verkiezingen. Het Belgische kabinet heeft zich nog niet uitgesproken over het exacte aantal blauwhelmen, dat naar Ruanda wordt gezonden. De Ruandese president heeft om achthonderd Belgische militairen gevraagd, maar volgens minister Leo Delcroix van Defensie is dat budgettair onmogelijk. Een officieel verzoek van de ... de ... vredesmacht is overigens in Brussel nog niet ontvangen.

Israël voorkomt infiltratie

TIRUS - Israëlische kanonneerboten hebben zaterdagochtend ter hoogte van zuid-Libanon een guerrilla-aanval op het noorden van Israël verijdeld.

Daarbij werden twee guerrillastrijders op waterscooters gedood, ... Bronnen vernomen. De Israëliers ontwaarden twee motorscooters met guerrillastrijders. Zij openden het vuur op hen met machinegeweren. Twee guerrillastrijders werden dodelijk getroffen. Op de waterscooters werden geweren, handgranaten, messen en munitie aangetroffen.

De Regering van de Nederlandse Antillen heeft met leedwezen kennisgenomen van het overlijden van de heer

Francisco Dominico Figaroa

in leven o.a Minister van de Nederlandse Antillen.
Zijn waardevolle bijdrage zal ons altijd in herinnering blijven.

Met diep leedwezen maken wij het overlijden bekend van mijn geliefde vrouw, moeder, grootmoeder en schoonmoeder;

Madge Enid Wong Swie San-Tjon A Sam

in de leeftijd van 68 jaar

Namens haar echtgenoot: **Michel S. Wong Swie San**
kinderen: **Jeanne & Joseph Martis-de Koning**
Harold & Annette de Koning-van Nieuwenhuizen
Armand & Yethsy de Koning-Bruges-Scott
Patricia Wong Swie San & Johan Dol (Nederland)
kleinkinderen: **Jason, Jamil, Josanne**
Mauro, Marco & Meghan
broers: **Rupert Tjon A Sam en familie (Suriname)**
Ivan Tjon A Sam en familie (Nederland)
Carl Tjon A Sam en familie (U.S.A.)
schoonmoeder: **Daisy Wong Swie San (Suriname)**
en verdere familieleden.
De teraardebestelling vindt plaats op dinsdag 12 october 1993 om 4 uur, vertrekkende vanuit de St. Filomena Kerk naar de Rooms Katholieke begraafplaats te Paradera.
Gelegenheid tot condoleren tussen 2 en 4 uur in de St. Filomena Kerk te Paradera.
Gelieve na de begrafenis geen rouwbeklag aan huis.

ABC (kanaal 77)

ZATERDAG
20.00 George
20.30 Where I Live
21.00 Paula Poundstone
22.00 Commish
23.15 News

ZONDAG
19.00 America's Funniest Home Videos (R)
19.30 Funny People
20.00 Louis & Clark
21.00 ABC Sunday Night Movie
23.15 News

AE (kanaal 73)

ZATERDAG
15.00 **Movie: Dial M for Murder** (1954)
17.00 Evening at the Improv
18.00 In Search Of...
18.30 In Search Of...
19.00 Bob Vila's Home Again
20.00 **Movie: Charley Varrick** (1973)
22.00 Comedy on the Road (The Funny Bone in Pittsburgh)
23.00 Caroline's Comedy Hour
24.00 **Movie: Charley Varrick** (1973)
02.00 Comedy on the Road
03.00 Caroline's Comedy Hour
04.00 **Movie: Mary, Queen of Scots** (1971)

ZONDAG
13.00 Movie
15.00 **Movie: Tobruk** (1967)
17.00 Civil War Journal
18.00 Real West
19.00 **House of Elliott** Evangeline meets her father's mistress)
20.00 **Movie: Goin' South** (1978)
22.00 Agatha Christie (Poirot: Problem at Sea)
23.00 Caroline's Comedy Hour
24.00 **Movie: Goin' South** (1978)
02.00 Agatha Christie
03.00 Caroline's Comedy Hour
04.00 **Movie: Christopher Columbus** (1949)

CBS (kanaal 75)

ZATERDAG
20.00 Major League Baseball American League Championship: Chicago White Sox at Toronto Blue Jays (game 4) (L)
23.00 News

ZONDAG
19.00 60 Minutes (R)
20.00 Baseball '93
20.30 Major League Baseball National League Championship: Atlanta Braves at Philadelphia Phillies (game 4) (L)
23.00 News

TBS (kanaal 69)

ZATERDAG
16.00 **Movie: Firewalker** (1986)
18.00 WCW Saturday Night Wrestling
19.05 **Movie: Missing in Action 2: The Beginning** (1985)
...05 **Movie: Lone Wolf McQuade** (1983)
24.05 **Movie: Gymkata** (1985)
02.05 **Movie: Kansas City Bomber** (1972)
04.05 **Movie: Rollerball** (1975)

ZONDAG
13.00 **NASCAR** Racing Mello Yello 500 from Cahrlotte, N.C. (L)
17.05 2 Stupid Dogs
17.35 New Adventures of Captain Planet
18.05 WCW Main Event Wrestling
19.00 **Movie: Fuzz** (1972)
21.00 National Geographic Explorer (Host: Robert Urich)
22.00 Cousteau's Rediscovery of the World
23.00 Network Earth
23.30 Paid Program
24.30 World Tomorrow
01.00 Paid Program
04.00 WCW Main Event Wrestling
05.05 The Jeffersons
05.35 CNN Headline News

LIFE (kanaal 91)

ZATERDAG
15.00 Unsolved Mysteries
16.00 **Movie: UHF** (1989)
18.00 **Movie: Bare Essentials** (1991)
20.00 **Movie: Fatal Image** (1990)
22.00 Hidden Room
23.00 Unsolved Mysteries
24.00 China Beach
01.00 Self-Improvement Guide
04.30 Self-Improvement Guide

ZONDAG
12.00 Frugal Gourmet
12.30 Frugal Gourmet
13.00 Supermarket Sweep
13.30 Shop 'Til You Drop
14.00 Thirtysomething
15.00 Unsolved Mysteries
16.00 **Movie: Pancho Barnes** (Pt 1 of 2) (1988)
18.30 **Movie: Pancho Barnes** (Pt 2 of 2) (1988)
20.00 **Movie: Four Friends** (1981)
22.00 China Beach
23.00 Unsolved Mysteries
24.00 Self-Improvement Guide
03.00 Self-Improvement Guide

TELECURAÇAO (kanaal 8/6)

ZATERDAG
17.30 Telefiesta met tante Irma
18.00 Studio Sport
18.57 Tempu pa Dios
19.00 Cocktail Turistiko (presentator Captain Sterling)
20.00 Wega di Number Kòrsou
20.07 Musical
20.30 New WKRP in Cincinnati
21.00 Telenotisia
21.30 Uitzending OTI Festival
23.30 Sluiting.

ZONDAG
16.00 Sena di Señor
17.00 Much'I Ben
17.50 Wega di Number Kòrsou
18.00 Di Bishita Ku......
18.30 Homenage na Rudy Devale
18.43 Sera Konisi ka a Nandidaten Miss Kòrsou
19.00 Tele-Suerte
20.00 Cocktail Special: Sentro Pro Arte
20.30 Programma Raad van Ministers
21.46 Vervolg Cocktail Special
21.00 Telenotisia
21.30 Shete Dia
22.00 Sunday Night Movie
23.30 Superstars of Wrestling

NBC (kanaal 65)

ZATERDAG
20.00 Mommies
21.30 Cafe Americain
21.00 Empty Nest
21.30 Nurses
22.00 Sisters
23.00 News
23.00 Saturday Night Live

ZONDAG
19.00 I Witness Video
20.00 SeaQuest DSV
21.00 NBC Sunday Night Movie
23.00 News

HET WEER

WEERSVERWACHTING geldig tot morgenmiddag 12:00 uur:
Licht tot half bewolkt en geen neerslag van betekenis. Matige tot vrij krachtige, overdag af en toe krachtige oostelijke wind (tussen tien en 28 knopen)

WEEROVERZICHT:
In het Caribisch gebied bevinden zich momenteel geen storingen die van betekenis zijn voor het weer op de Benedenwindse Eilanden. Voor de komende 24 uur wordt weinig verandering in het huidige weerbeeld verwacht.

OVERZICHT WEERSGESTELDHEID

Stations	Vanmorgen 08.00 L.T. Het weer	Afgelopen 24 uur Max.	Min.	Neerslag mm
Bonaire	licht bewolkt	32	25	0.0
Curaçao	half bewolkt	33	27	0.0
St Eustatius	zwaar bewolkt	31	26	0.0
Atlanta	licht bewolkt	29	17	0.0
Caracas	half bewolkt	28	19	0.0
Kingston	zwaar bewolkt	33	25	0.0
New York	onbewolkt	23	16	0.0
Miami	licht bewolkt	32	23	18.5
New York	onbewolkt	23	16	0.0
Port of Spain	licht bewolkt	34	24	8.3

AMIGOE Colofon

Te huur aangeboden

Indeling: 3 slaapkamers
2 badkamer, woon en eetkamer + keuken
voorporch, washok
met bergruimte
Inlichtingen.
telf. 623222

Ruime sortering
buro-agenda's en zakagenda's voor 1994

La Bonanza
Breedestraat 33 - 35, Otrobanda

BUREAU NEERLANDICA
van JULES MARCHENA

* schrijft uw brieven voor u,
* corrigeert uw scripties, verslagen, verhalen,
* vertaalt uit het **ENGELS, SPAANS, PAPIAMENTS** en **DUITS.**

Correct, efficiënt en discreet!
Schottegatweg-Oost nr. 209-A
Tel.: 613465 - 613882

PARADISE MOVIES PRESENTE

PROGRAMMA VOOR
ZONDAG 10 OKTOBER

JURASSIC PARK
VOORSTELLINGEN: 16.30 uur en 19.00

SCENT OF A WOMAN
VOORSTELLING: 21.30 uur

Kaartverkoop dagelijks aan de balie van ITC van 14.00 tot 21.30 uur.
Geen reserveringen.
Info tel. 636195.

PARADISE MOVIES
INTERNATIONAL TRADE CENTE

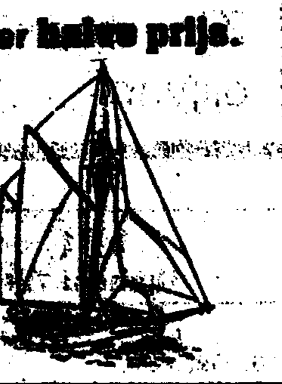
KINDER-CD's

SOUND

"Herfstvakantie Special"

Insulinde dagtrip naar Porto Marie
Kinderen 15 jaar en jonger **halve prijs**
Regatta weekend trip naar Bonaire
Kinderen 15 jaar en jonger **halve prijs.**

Voor informatie bel:
INSULINDE
op 601340 of
Peter 371757.

Gevraagd

* Enkele SALESMEN met ervaring en eigen transport
* een PRINTER (DRUKKER) met ervaring
* een GRAFISCH ONTWERPER die met de computer kan werken.

Wij bieden een prettige werksfeer en goede toekomst mogelijkheden.
Tel. 613091 - Penstraat 330

TE HUUR
in goede en rustige woonwijk
Ruim comfortabel WOONHUIS
5 slaapkamers, 2 badkamers, ruime keuken, bijkeuken, porch en berging.
Grote schaduwrijke tuin.
Huur: f.1650,- per maand (inclusief tuinman)
2 Maanden borg.
Vooruitbetaling van 6 maanden huur.
Te bevragen: Telf.: 367285

ECHTPAAR UIT NEDERLAND
met twee kinderen
ZOEKT
op korte termijn
HUIS TE HUUR
in goede buurt.
Bevattende: minstens 3 slaapkamers, 2 badkamers, overdekte porch en tuin.
Tel. 625200, villa 65
613600, toestel 142

UNIVERSITEIT VAN DE NEDERLANDSE ANTILLEN

In het kader van de lezingencyclus van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid zal

Prof.mr. J.M. Reijntjes

hoogleraar strafrecht en strafprocesrecht aan de Open Universiteit te Heerlen, op maandag 11 october 1993 een lezing houden over het onderwerp:

"Keuze en keuze-vrijheid in het Strafrecht"

Plaats : Aula-A
Datum : maandag 11 oktober 1993
Tijd : 20.00 uur
Toegang : vrij.

Prof.dr. A.F. Paula
Decaan van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid.

PUNDA HARDWARE
Prinsenstraat 71

voorheen Arthur A. Maduro
geopend van maandag t/m zaterdag van 8 - 6 uur nonstop

Houten lijsten

Heeft U iets in te lijsten: een foto, schilderij, diploma, vergunning, poster, dan is dit uw adres:
Punda Hardware, Prinsenstraat 71
Houten lijsten in blank, licht en donkerbruin hout, pastelltinten en goud.
Ook lijstposten verkrijgbaar tot een lengte van 2.44 m. voor degene die zelf zijn lijst op maat wil maken.
Kom even langs: **Supersnelle Service:**
Vandaag brengen - Morgen ophalen

ARCHIEF TE HUUR
NU
"INTER ARCHIEF"

LANDHUIS BRIEVENGAT

Elke zondag **geopend**
vanaf 5.00 uur om het landhuis te bezichtigen.
Happy Hour van 18.00 - 19.30 uur
Live Muziek van "Gibi"
vanaf 18.00 - 24.00 uur
Elke **laatste zondag** van de maand
Folkloristische dansshow van 5.00 - 6.00 uur.
Tevens verkoop van souvenirs en lekkere hapjes.
Iedereen is van harte welkom!!!

SURINAAMS ETEN
Voor lekker Surinaams eten moet u naar Roosevelweg 133
t/o de Antilla-wezen (Sta. Maria)
Zondag van 12 - 4 uur
O.a. verkrijgbaar
Moksi-Moksi, Roti
Bami, Nasi, Pom, etc.
Ook catering.
Tel. 685679

Las Vegas SUPERMARKET
Gosieweg 90

Voor echt lekker gebak
gaat u natuurlijk naar
Bakkerij Las Vegas!

EILANDGEBIED CURAÇAO
Geneeskundige- en Gezondheidsdienst

Het Hoofd van de Geneeskundige- en Gezondheidsdienst vraagt voor de Afdeling Jeugdgezondheidszorg aan alle ouders die een brief, via de school hebben ontvangen, dat hun kind in aanmerking komt om gevaccineerd te worden, om de inentingskaart van het kind op te zoeken en naar school mee te geven. De verpleegkundige kan dan de datum van vaccinatie die zij aan het kind gegeven heeft op de kaart noteren.

Bewaar deze kaart goed !

Het is van belang indien uw kind behandeling moet krijgen in verband met een verwonding, het kind in een ziekenhuis moet worden opgenomen, bij inschrijving op school, bij vervolg studies in het buitenland of bij epidemieën.

Het Hoofd voornoemd,
Afd. B.R. Dr. I.R.A. As

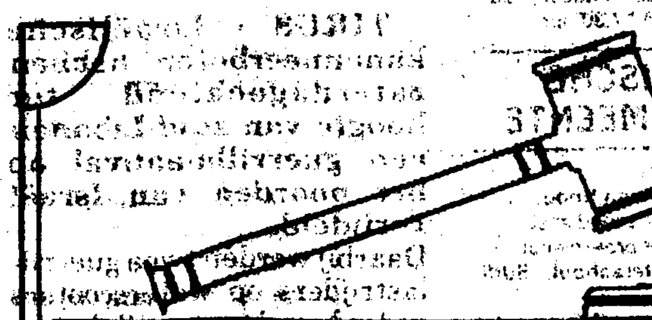
schilderbedrijf
Perfect
De huisschilder van huis uit.
Tel. 369127
Fax 369127

UITNODIGING

Hierbij nodigen wij al onze vrienden en bekenden uit voor een Eucharistie Viering opgedragen door Mgr. André F. Berenos in de kathedraal van Pietermaai op dinsdag 12 oktober a.s. om 7 uur 's avonds.

Mgr. Berenos is meer dan 40 jaar werkzaam als missionaris in Brazilië.

FAMILIE BERENOS

Veiling Syndicaat Curacao N.V.

VEILING

Voor onze antieke en curiosa veiling op 23 oktober 1993 te Rustenburgh bestaat tot 16 oktober de mogelijkheid
tot beperkte inbreng van antieke - klassieke goederen en curiosa.

Tel.: 642180 - 649140.
Alle reacties confidentieel.

HET WEER

FAXNUMMERS: AMIGOE

BE YOUR OWN DRESSMAKER & DESIGNER
WEAR FINE CLOTHES FOR ONLY THE PRICE OF THE FABRIC

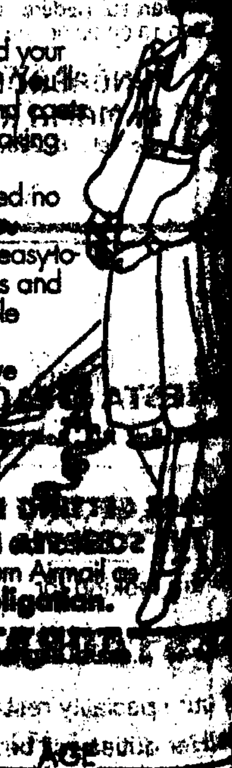
Save hundreds of dollars on clothes for yourself and your family! Be the envy of your friends and neighbors! You'll soon be making dresses, shirts, skirts... even suits and coats... so well that you'll be able to start your own dressmaking business if you wish!

You train at home... in your spare time. You need no previous experience... expert will guide you every step of the way. Everything is explained in easy-to-understand English with plenty of photos, diagrams and drawings. You read what to do then follow simple directions that lead you in actual practice. Explanations of advanced tailoring techniques have been simplified with illustrations step by step. So whether you are a beginner or have some knowledge of sewing, everything is easy to do.

We will rush your FREE information kit to you by return Airmail as soon as we receive your inquiry. **There is no obligation.**

Please Print

MR/MRS/MISS __________ AGE ____
ADDRESS __________
CITY/COUNTRY __________

De kantjeskade NOTIES

OPENBARE VERKOOP

Deze voornoemden houden onder meer in dat van iedere bieder, gesteld kan worden een onherroepelijke bankgarantie over te leggen, welke luidt ...

Notariskantoor Van der Plank & Roos

TOYOTA

Tel.: 627604

OPPASSEN GEVRAAGD
voor de maanden november en december
doet Mevrouw ...
goede baan.
Telefoon ...
677774

VIVIAN'S NURSERY

Vivian's Nursery N.V. bestaat sinds 1984. Ons bedrijf verzorgt kantoorplanten van verschillende bedrijven, legt tuinen aan en onderhoudt deze tuinen, kweekt en verkoopt planten aan huis.

Voor onze afdeling tuinonderhoud zijn wij op zoek naar:

EEN VOORMAN

Deze persoon zal leiding geven aan onze onderhoudsploeg.
Wij verwachten dat de kandidaat minimaal een middelbare landbouwopleiding heeft genoten of althans die ruime ervaring heeft in tuinonderhoud.
Hij moet uitstekend leiding kunnen geven en enige administratie bij kunnen houden.
Verder Nederlands en Papiamentu beheersen.
Een rijbewijs B hebben en technisch aangelegd zijn.
Tenminste 30 jaar oud zijn.

TUINPERSONEEL

Verder zijn wij ook op zoek naar mensen met ervaring in het onderhouden van tuinen.
Men moet alle voorkomende werkzaamheden, zoals grasmaaien, snoeien, stekken, bemesten, etc. kunnen doen.

Geinteresseerd?? Bel 673375 voor een afspraak. In het oriënterend gesprek zullen wij uitvoerig ingaan op wat wij van U verlangen en wat Vivian's Nursery te bieden heeft.

WAARSCHUWING

Op de schietbaan WACAO ...
DINSDAG 12 OKTOBER ...
Op de schietbaan WACAO ...
DINSDAG 13 OKTOBER ...

NAPA
Weekend Bijlage Amigoe
ZATERDAG 9 OKTOBER 1993
AMIGOE

INTERVIEWS

Offshore laat zich niet afmaken

REPORTAGES

Aikido: vechten met discipline

Kitland Chong
"In onze industrie zijn er geen grenzen"

De problematiek waarmee de ALM sinds jaar en dag worstelt is complexer dan de *man on the street* zich dat voorstelt. Dat komt door het takenpakket dat door de houder van de meerderheid der aandelen, de Antilliaanse overheid dus, aan onze *national carrier* wordt opgelegd. Maar ook door de eisen en verlangens van de inwoners van onze verschillende eilanden, die op het moment waarop dat hun het beste uitkomt, en liefst tegen een goedkoop tarief, zich van het ene eiland naar het andere willen verplaatsen. En als je dan, zoals in het geval van de ALM over een beperkte vloot beschikt, wordt dat uiterst moeilijk.

= door Norbert Hendrikse =

Luchtvaart en toerisme

DE RELATIE tussen luchtvaart en toerisme is een onderwerp dat geregeld terugkeert in de discussies over de economische ontwikkeling van onze eilanden. Vragen over de 'monopoliepositie' van de KLM op de mid-Atlantische route,
over het al dan niet subsidsiëren van de ALM voor het onderhouden van de onrendabele maar nodige verbindingen tussen de eilanden,
over het verlenen van faciliteiten aan buitenlandse luchtvaartmaatschappijen om ze als geregelde carriers aan te trekken komen dan weer naar voren. De ALM, onze jubilerende nationale luchtvaartmaatschappij, staat bij dit alles in het middelpunt. De samenwerking met de KLM is door de huidige ALM-directie met vreugde ontvangen, maar anderen plaatsen er de nodige vraagtekens bij. De royale 'incentives' die door de gedeputeerde van Toerisme van Curacao aan American Airlines zijn aangeboden om de vluchten op Curacao weer te hervatten, hebben geleid tot een storm van protest bij de ALM die - waarschijnlijk terecht - dezelfde voorwaarden opeist.

En elke poging van ALM of Air Aruba om tot betere resultaten te geraken door het verminderen of zelfs laten vervallen van onrendabele connecties, worden door een niet-begrijpend pulbiek met luid protest begroet.

Om enig inzicht te verkrijgen in de voor de leek moeilijk te volgen ontwikkelingen in het luchtvaartbeleid, spraken wij met ALM-directeur Kitland Chong en met luchtvaartdeskundige Arturo 'Tula' Jesurun, een man met ruime ervaring als oud-marketing consultant van de ALM, in het verleden vertegenwoordiger van Pan American en American Airlines op Curaçao en Aruba en een geregeld bezoeker van allerlei luchtvaartconferenties. "Een wandelende luchtvaartencyclopedie, die door velen onderschat wordt ", zegt ALM-er Chong, die hoog opgeeft over de kennis en ervaring van Jesurun.

ALM-directeur Kitland Chong: "Wij opereren niet alleen als streekvervoerder, vergelijkbaar met de Nederlandse Spoorwegen of de Verenigde Busbedrijven in Nederland, maar moeten er ook voor zorgen dat er geregelde vluchten zijn die toeristen naar onze eilanden brengen. Daar is de laatste jaren bovendien een extra taak bijgekomen, namelijk het vervoer van zakenlieden die onze vrije zones willen bezoeken. Dit laatste vereist een grote flexibiliteit bij het plannen van routes en tarieven door de ALM. We zijn daarbij immers afhankelijk van de conjunctuur in de landen waar die bezoekers vandaan komen. Heerst er politieke onstabiliteit in Haïti, dan blijven de Haïtianen plotseling weg; dondert de economie in Jamaica of Trinidad in elkaar, dan kunnen wij geregelde vluchten naar die eilanden wel vergeten. En het duidelijkste voorbeeld is wel de dramatische devaluatie van de Venezolaanse bolivar in 1983, waardoor de markt van Venezolaanse kooptoeristen plotseling wegviel".

FLEXIBILITEIT

De ALM-directeur vermeldt daarbij niet eens het instorten van de Surinaamse economie en de problemen met buitenlandse deviezen waardoor dit land, evenals daarvoor ook Guyana, voor tonnen in het krijt kwam te staan bij onze nationale luchtvaartmaatschappij. Dit soort problemen vereist het voortdurend nauwlettend blijven volgen van internationale trends en het daarop tijdig inspelen. Creativiteit in het marketingproces, aanpassen van tarieven, het scherp in de gaten houden van de concurrentie, een gericht beleid op het gebied van de logistiek, m.a.w. een bewonderingswaardig vakmanschap voor een kleine maatschappij als de ALM, waaraan de lessen die men geleerd heeft en nu weer opnieuw leert van de KLM niet vreemd zijn.

Terugkomend op het interinsulair vervoer, geeft Chong toe dat er weliswaar een geregelde verbinding moet zijn tussen de eilanden, met redelijke tarieven, maar dat dit niet ten koste mag gaan van de ALM in die zin dat de onderneming daardoor voortdurend in financieel-economische problemen geraakt.

"Wij hebben bijvoorbeeld op een gegeven moment gekeken naar de stoelencapaciteit op onze vluchten naar Bonaire en kwamen tot de conclusie dat wij veel rendabeler zouden kunnen vliegen met drie dagelijkse vluchten, maar dan met een grotere stoelencapaciteit. Momenteel zijn er 36 vluchten per week op Bonaire. Dit aantal zouden wij graag willen terugbrengen, maar dan vervangen door vluchten met een grotere passagiers- en beladingscapaciteit. Wij stuiten daarbij echter op sterk verzet van Bonaire, maar het is nu eenmaal zo dat als wij 3 of 4 vluchten per dag zouden uitvoeren naar Bonaire met 400 stoelen, onze kosten drastisch omlaag zouden gaan. Maar ja, dat soort zaken zijn sterk politiek gebonden".

SUBSIDIE

U vergelijkt het ALM-vervoer tussen de eilanden met het NS-treinverkeer of regionaal busverkeer in Nederland, maar die instellingen worden sinds jaar en dag door de Nederlandse overheid gesubsidieerd.

"Inderdaad. En ik ben ook blij dat bij het begin van de nieuwe samenwerking met de KLM onze overheid heeft laten weten bereid te zijn bij te dragen in onze jaarlijkse exploitatiekosten. Men had het toen over een bedrag van 1,5 miljoen gulden per jaar, wat een druppel op een gloeiende plaat is. Wij zijn nu aan het nagaan wat de werkelijke kosten zijn om de interinsulaire verbindingen in stand te houden".

Die bijdrage waar u het over heeft komt van de centrale overheid als aandeelhouder van de ALM. De eilandelijke overheden dragen niet bij in de exploitatiekosten, al zou je kunnen verwachten dat b.v. een eiland als Bonaire dat allerlei eisen stelt aan vliegfrequenties ook een duit in het zakje zou moeten doen.

Chong: "Daarover bestaat nog geen enkele afspraak met de eilanden. Maar van de andere kant hebben wij wel de verplichting om b.v. in het geval van Bonaire minstens 21 vluchten per week uit te voeren.

Nu wij het toch over de andere eilanden hebben, wat gaat er met de ALM gebeuren bij wijziging van onze staatkundige structuur, zeg in het geval dat Curaçao voor een autonome status binnen het Koninkrijk kiest?

Chong: "Daar hebben wij inderdaad rekening mee gehouden op het moment dat de KLM in onze maatschappij ging participeren. In de overeenkomst staat letterlijk dat de overheid als aandeel-

vervolg op pag. 9

Foto Ken Wong

KITLAND CHONG

Arturo Jesurun:
"Filosofie van de ALM door overheid nooit begrepen"

Arturo Jesurun is het in grote lijnen eens met de zienswijze van ALM-directeur Kitland Chong, dat er in de luchtvaartindustrie eigenlijk geen landengrenzen bestaan. "Wij hebben de neiging de luchtvaartindustrie te bekijken vanuit een lokale optiek. En dat is onjuist, want gebeurtenissen in Europa of de Verenigde Staten hebben direct hun weerslag op beslissingen die hier genomen worden. De ALM wordt vaak beoordeeld zonder dat men rekening houdt met dat aspect. Beslissingen van de ALM-directie worden veelal opgedrongen door de internationale luchtvaartindustrie. American Airlines heeft een computercentrum in Dallas waar elke dag 35.000 tarieven die er over de hele wereld worden gehanteerd worden 'gechecked', om na te gaan of die van AA nog concurrerend zijn. Dat doen trouwens alle grote Amerikaanse en Europese luchtvaartmaatschappijen, inclusief de KLM. Beslissingen die op grond hiervan genomen worden, raken ook de ALM direct of indirect".

ARTURO JESURUN

Jesurun vindt de controverses die men hier creëert rond het doen en laten van de ALM niet meer dan een *oratio pro domo*. "Er wordt kritiek geleverd door mensen die niet de moeite genomen hebben zich in de materie te verdiepen. Zelfs wij die jarenlang bezig zijn met de luchtvaartindustrie worden soms verrast door nieuwe ontwikkelingen. De marketing-filosofie van tien jaar geleden b.v. gaat tegenwoordig niet meer op".

ERVARING

"Het management van een moderne luchtvaartmaatschappij moet daarom afgaan op de adviezen van mensen met jarenlange ervaring in de industrie die de ontwikkelingen bijhouden. Bij ons gaat het er om, hoe wij met onze waardevolle toeristische infrastructuur kunnen overleven in een gebied met een steeds groeiende concurrentie. De ALM speelt daarbij een onvervangbare rol, want zonder ALM is Curaçao toeristisch gezien ten dode opgeschreven".

De ALM hanteert volgens Jesurun sinds haar oprichting een luchtvaartfilosofie die geërfd is van de KLM en die gebaseerd is op de ervaring van de experts uit die jaren. En die filosofie is volgens hem nooit begrepen door onze lokale overheid. Het gaat er namelijk om dat de ALM een vooraanstaande positie moet innemen in het regionale luchtverkeer en daarbij niet zodanig gehinderd moet worden door interinsulaire verplichtingen die het uitoefenen van deze taak onmogelijk maken.

Jesurun haalt een uitspraak aan van de Amerikaanse luchtvaartdeskundige dr. James van Airline Economics in Washington, die zegt dat de Amerikaanse markt volledig afhankelijk is van de economische ontwikkelingen in de V.S. Op het gebied van marketing moet je daar dan ook terdege rekening mee houden.

"Je kan b.v. niet zeggen, we gaan American Airlines aantrekken, zonder na te gaan of het moment daarvoor wel gunstig is. Wij hebben op Curaçao diverse adviseurs rondlopen met akademische titels, maar met te weinig kennis van de markt.

Hun adviezen zijn misschien wetenschappelijk waterdicht, maar in de praktijk blijken zij niet tot het gewenste resultaat te leiden. Daarom ben ik zeer verheugd met de samenwerking die de ALM heeft bereikt met United Airlines. Dat is zonder meer een *homerun* om in baseballtermen te spreken, want daardoor heeft de ALM behalve toegang tot een markt in de V.S. die minstens gelijk is aan die van American Airlines, ook de medewerking van UA-experts op luchtvaartgebied".

AMERIKANEN

Maar waarom reist de doorsnee Amerikaanse toerist niet naar Curaçao, maar wel naar Aruba en naar andere Caribische eilanden?

Jesurun: "Ik heb zelf vijftien jaar op Aruba gewerkt en daarbij viel op dat de Arubanen een grote affiniteit hebben met de Amerikaan, waarschijnlijk als gevolg van jarenlange verblijf van de Amerikaanse olie-industrie op het eiland. Om een markt te veroveren, moet je de sociologie van die markt begrijpen. Waarom kwamen de Venezolanen naar Curaçao? Omdat de Curaçaoënaars de Venezolanen aanvoelen en hun cultuur begrijpen. Hetzelfde geldt voor de Nederlandse toeristen die we nu krijgen. Wij weten waar Leiden en Waddinxveen liggen, waar je in Amsterdam een kroketje kan kopen en wij kunnen daarover met bezoekers uit Nederland praten. Maar van Amerika en de Amerikanen weten we weinig of niets".

En dat ondanks het feit dat talloze Antillianen jaarlijks op vakantie gaan in de V.S.?

"Die komen niet verder dan inkopen doen in Miami, of met de kinderen reizen naar Disney World in Orlando of tegenwoordig naar Atlanta, een stad die overigens een beter beeld geeft van de Amerikaanse samenleving. Maar Florida is Amerika niet".

Wordt er dan niets gedaan om de mensen in onze toeristische sector een grotere affiniteit te geven met de Amerikaan.

"Wat kan je verwachten als je een Brit met ervaring in Afrika aantrekt om ons toerisme te gaan leiden? Voordat hij zich heeft ingesteld op Kalamazoo Michigan of Burbank Californië is zijn contract verstreken. Ik heb in de V.S. gestudeerd en daar jaren gewoond, maar nog steeds ontdek ik daar nieuwe dingen. Daarom is het zo belangrijk dat de ALM met een van de *big brothers* in de Amerikaanse luchtvaartindustrie tot samenwerking is gekomen. De Arubanen hebben dat indertijd gedaan met de hotelketen van Holiday Inn, die in de hele Verenigde Staten vestigingen heeft.

KLEURLINGEN

U heeft zelf indertijd voor Holiday Inn op Curaçao het plan ontworpen om gekleurde Amerikaanse toeristen aan te trekken, omdat de lokale bevolking met die groep meer affiniteit zou hebben dan met de blanke Amerikaan. Waarom is dat toen niet gelukt?

"Omdat wij niet de nodige medewerking kregen. Grote steden als New York, Atlanta, Washington, Detroit enz. hebben een grote gekleurde bevolking onder wie vele koopkrachtige en reislustige Amerikanen. Toen wij ze hier indertijd ontvingen reageerden ze met opmerkingen als: 'Waarom hebben jullie ons niet eerder opgezocht. Dan waren we met meer vrienden gekomen en hadden we van Curaçao een vaste vakantieplaats gemaakt'.

De ALM heeft toen een aantal advertenties geplaatst in het blad *Ebony* speciaal gericht op de Amerikaanse kleurling, maar onder druk van bepaalde mensen hier die opmerkingen maakten over 'discriminatie' en 'racisme', is men daar rap mee opgehouden".

Eindredaktie: Norbert Hendrikse, opmaak: Solange Isselt

Met indrukwekkende steun van echtgenote Hillary

Clinton vijzelt prestige op met voortvarend gezondheidsplan

= door Paul van den Bosch, ANP =

Washington - Het ei van Hillary is gelegd. De Amerikaanse president Bill Clinton heeft eindelijk de revolutionaire plannen ontvouwd, die zijn vrouw, Hillary Rodham Clinton, voor de gezondheidszorg heeft uitgedokterd. Daarmee staat het politieke gewicht van Clinton op het spel. De strijd met het Congres om het gezondheidsrapport kan hij met meer vertrouwen tegemoet zien dan de onderhandelingen over het andere controversiële thema in de Amerikaanse politiek: de NoordAmerikaanse vrijhandel.

Het leven van iedere Amerikaan - en daar zijn er 255 miljoen van - zal door invoering van het nieuwe gezondheidsstelsel worden beïnvloed. In een land, waar het superlatief zo ongeveer tot norm is geworden, werden de plannen al op voorhand betiteld als het meest ingrijpende sociale wetsvoorstel sinds het *new deal*-pakket van president Franklin Delano Roosevelt in de jaren dertig.

THEMA

Het politieke lot van de nieuwe vernieuwende president ligt nu in handen van de Senaat en het Huis van Afgevaardigden. En dat laten de Republikeinen en Democraten de veertiger uit Little Rock, Arkansas weten ook. Het plan voor de gezondheidszorg was Clintons belangrijkste thema in de verkiezingen. Daarmee staat of valt eigenlijk zijn presidentschap. Kritiek kwam er na de introductie al snel. Niet te betalen, was de voornaamste klacht. Niet door het bedrijfsleven, de patiënt en de overheid. Veel Republikeinen zien het plan als een aanval op de vrije keuze van het individu. Lobbyisten schoten namens de invloedrijke medische sector al gaten in het *health-care*-plan van Hillary, dat, zo luidt de verwachting, toch zal worden aangenomen. Maar niet zonder wijzigingen.

"Veel gematigde Republikeinen zijn namelijk tot samenwerking met Clinton bereid," weet historicus Maarten van Rossem van de Universiteit van Utrecht, die onlangs licht over Clintons presidentschap laat schijnen tijdens het symposium *America on the move* van de stichting Jason in Rotterdam.

"Nu is dat congres natuurlijk wel een krukkerige troep. De slechtst functionerende volksvertegenwoordiging van een groot geïndustraliseerd land, met uitzondering van Italië wellicht. Dus zal het wel een tijd duren voordat het congres definitief zal instemmen. Dat wordt passen en meten totdat een compromis is bereikt."

Het tekent de gecompliceerdheid van Capitol Hill dat Clintons felle tegenstanders in het gezondheidsdebat dat andere prestige-object van de president, het North American Free Trade Agreement (NAFTA), moeten redden. Alleen de steun van Republikeinen, van oudsher bepleiters van vrijhandel, behoedt Clinton immers voor een blamage in die discussie.

Als het akkoord met Mexico en Canada wordt goedgekeurd, ontstaat binnen vijftien jaar op het Amerikaanse continent een vrijhandelsgebied met 370 miljoen consumenten. Een ongekende binnenmarkt, groter dan de Europese, met een marktwaarde van 6,5 triljoen dollar.

Lange tijd leek het alsof Clinton zich weinig gelegen liet liggen aan de goedkeuring van het verdrag, dat een initiatief was van zijn voorganger George Bush, een Republikein. In Washington heette het dat Clinton niet wilde riskeren dat een politieke strijd over het vrijhandelsakkoord als een schaduw over het plan voor de gezondheidszorg zou gaan liggen.

De tegenstanders van NAFTA kregen ruim baan in een debat dat er amper een was. Ross Perot, een felle tegenstander van de vrijhandelsdriehoek, kwam terug uit de duisternis, waar hij na zijn nederlaag in de presidentsverkiezingen was teruggezet.

Perot beklom zijn stokpaardje en steigerde. NAFTA was de doodsteek voor de Amerikaanse industrie, zei hij. Bedrijven uit de VS zouden hun heil zoeken in de goedkope arbeidskracht in Mexico. Minder banen, minder welvaart, '*God's own country*' was in gevaar, zo bulderde Perot vanaf zijn televisiekansel.

Deze maand rukte Clinton uit met groot materieel. Hij moest wel, want bij gebrek aan tegengas had Perot de meerderheid van het volk en zijn parlementariërs aan zijn zijde gekregen. Op het gazon van het Witte Huis werd het NAFTA-akkoord aangeprezen door de ex-presidenten Ford, Carter, Reagan en Bush. "Een demagoog met onbeperkte financiële middelen," schampte Carter bij die gelegenheid over Perot. Volgens opiniepeilingen is de helft van de Amerikanen tegen NAFTA. In de zakenwereld wordt het vrijhandelsverdrag echter met een grote meerderheid omhelsd. De ondernemers hebben vertrouwen in de cijfers van de overheid die duiden op een stijging van het aantal banen, met name voor hoger opgeleid personeel. Bovendien zal, zo verwachten industrie en regering, de export naar Canada en Mexico flink stijgen door het wegvallen van de tariefmuren.

De vakbonden zijn mordicus tegen en derhalve ook een deel van de democratische partij, het bolwerk van georganiseerde arbeid in de VS. NAFTA lijkt veilig in de Senaat, maar wankelt in het Huis van Afgevaardigden. De nummer twee en drie van de Huis-Democraten, Richard Gephardt en David Bonior, spraken zich uit tegen het handelsverdrag.

HETE HERFST

Het wordt een hete herfst voor Clinton, die volgens Amerika-*watcher* Van Rossem na een slecht begin is gegroeid in zijn functie. "Zeker wat de inhoud van het beleid betreft, valt dit presidentschap mij mee. We moeten niet vergeten dat hij in wezen een minderheidsregering heeft. Hij werd gekozen met 43 procent van de stemmen, niet - zoals Reagan - op de golven van electoraal enthousiasme. Daardoor begon hij redelijk zwak tegenover het Congres. Maar het gaat steeds beter. Hij heeft zijn begroting er doorheen gesleept en is bereid om over grote problemen na te denken en in voorstellen te gieten."

Van Rossem geeft Clinton dan ook een ruime voldoende. "Een zeventje."

Bij de presentatie van zijn nieuwe gezondheidsplan kon president Bill Clinton rekenen op de enthousiaste steun van zijn echtgenote Hillary, die in het Congres een uitstekende beurt maakte.

UNITA-leider Jonas Savimbi (links) met zijn aanhangers is nu een internationale paria geworden.

Iedere dag sterven er duizend mensen...

Angola wordt verteerd door de 'vergeten oorlog'

Luanda - Angola gaat ten onder aan verwaarlozing. Het land wordt verteerd door een oorlog die de wereld vergeet. In de hoofdstad Luanda liggen de gewonden kreunend in de gangen van de gore ziekenhuizen, de hongerigen kruipen door het vuilnis op straat. De Verenigde Naties zeggen dat er iedere dag 1.000 mensen doodgaan, in een oorlog die VN-gezant Alioune Blondin Beye 'de ergste ter wereld' noemt.

De kerkhoven van Luanda komen plaats tekort. "Wij hebben een muur neergehaald om meer ruimte voor de doden te maken", zegt een grafdelver op de Vianabegraafplaats in een buitenwijk van Luanda. De simpele kaveltjes, afgebakend met takken, raken sneller vol dan iemand had kunnen voorspellen.

De toestroom van tienduizenden mensen die gevlucht zijn voor de oorlog, die een jaar geleden weer oplaaide, is een zware last voor Luanda, dat al gebukt gaat onder verwaarlozing en corruptie. Het vuilnis ligt in grote hopen op straat, af en toe doorzocht door vermagerde bedelaars en hongerige honden. De ziekenhuizen hebben wanhopig tekort aan medicijnen, lakens en injectiespuiten.

Hoe slecht de situatie in de hoofdstad ook is, in het binnenland is die nog nijpender. Hulpverleners zijn gevlucht voor de gevechten. Alleen de strijdende partijen weten wat er echt gaande is, maar iedere dag sijpelen er misselijk makende verhalen door.

In sommige steden die in handen zijn van de verzetsbeweging Unita (Unie voor de totale onafhankelijkheid van Angola) rest de inwoners niets anders dan het vlees van de doden te eten. "Door de gevechten kunnen wij de zwaarst getroffen gebieden niet bereiken", zegt Philippe Borel van het wereldvoedselprogramma van de VN. Hij moet ervoor zorgen dat een half miljoen mensen van de hongerdood gered worden.

Dit in potentie rijke land rook een jaar geleden voor het eerst in bijna 20 jaar weer aan vrede. Na het vredesakkoord dat Unita en de regering in 1991 sloten, luwde de strijd. In september 1992 werden verkiezingen gehouden die de vrede hadden moeten bezegelen. Unita weigerde echter in te stemmen met de voor haar tegenvallende uitslag en nam de wapens weer op.

PARIA

Unita-leider Jonas Savimbi, tijdens de koude oorlog zwaar gesteund door de Verenigde Staten en Zuid-Afrika, verwerd tot een internationale paria. De VN kondigden zaterdag zelfs een olie- en wapenembargo tegen zijn beweging af om hem te dwingen de strijd te staken. Savimbi controleert echter 80 procent van het grondgebied en heeft toegang tot de rijke olievelden en diamantmijnen, met de opbrengst waarvan hij zijn oorlog kan financieren.

Savimbi heeft herhaaldelijk gezegd dat hij vrede wil. Hij stelde zelfs een eenzijdig bestand in, hoewel hij de provinciehoofdsteden onvermoeibaar bleef belegeren. President Miguel Trovoada van de eilandstaat Sao Tome probeert deze week een nieuwe ronde vredesbesprekingen van de grond te krijgen ..adat de vorige mislukt was. Hij gaf woensdag echter toe dat het gebrek aan vertrouwen, na bijna 20 jaar oorlog, zijn inspanningen aanzienlijk bemoeilijkt.

Diplomaten, hulpverleners en westerse regeringen kijken handenwringend naar het bloedbad dat zich voor hun ogen afspeelt. Zij noemen Angola het nieuwe Bosnië of Somalië, maar de moorden in een van de grootste landen van Afrika gaan al veel langer aan de gang dan daar. De hoofdstad, waarvan de met palmbomen omzoomde lanen voor de onafhankelijkheid van Portugal in 1975 tot de elegantste van Afrika behoorden, is smerig en vervallen, de stank van de riolering verstikkend in de hitte. "De mensen hier lijden honger", zegt Dominique, een Franse non die werkt in de Josina Machel-kliniek. "Als hun familie geen voedsel brengt krijgen ze niets".

KREEFT

Door de vluchtelingen wonen er nu twee miljoen mensen in Luanda, terwijl de stad oorspronkelijk berekend was op 500.000 inwoners. De daklozen leven in containers of op het strand, naast de *trendy bars* en restaurants waar kreeft etende rijken de ogen proberen te sluiten voor de ellende.

Eenvijfde van de tien miljoen zielen tellende bevolking is ontheemd en de vluchtelingen overstromen de kuststrook die nog in handen is van de regering.

De ergste strijd is geleverd om Cuito, in het midden van het land, waar in acht maanden tijd naar schatting 14.000 tot 18.000 mensen gestorven zijn door honger, sluipschutters en bombardementen.

Met een inflatie van 1.300 procent per jaar is het maandloon van 150.000 kwanza (goed voor 6 gulden op de zwarte markt) nauwelijks genoeg om brood te kopen. Veel mensen zoeken een uitweg in diefstal. Dag en nacht weerklaatst in Luanda geweervuur.

De misère staat in scherp contrast met het luie leventje van de rijken die in hun nieuw geïmporteerde jeeps en limousines langs de gaten in de straten laveren. Vorig jaar werd er meer geld gebruikt voor de import van auto's dan voor voedsel. "Het probleem is niet dat er niet genoeg geld is om voedsel te kopen. Het geld wordt slecht beheerd", zegt een Westerse diplomaat. "De regering gebruikt de oorlog vaak als excuus om niets aan de economische problemen te doen".

Weinig diplomaten verwachten dat de oorlog voor het komende regenseizoen, traditioneel de tijd waarin beide partijen hun troepen versterken, afgelopen zal zijn. De regering kan beschikken over zo'n 60.000 strijders en Savimbi over 35.000 tot 60.000 man, aldus een militair expert. "Savimbi zal om de macht vechten zolang hij denkt dat hij kan winnen", zegt een diplomaat. "En nu de regering militair sterker wordt, kan deze oorlog nog wel een paar jaar duren".

Zuidafrikaanse dienstboden willen geen 'meid' meer zijn

= door Jaco van Lambalgen =

In Zuid-Afrika zijn ze 'onzichtbaar': de dienstbodes die bij blanke families werken. Zij wonen jarenlang bij het gezin, veroordeeld tot een kamertje in de achtertuin. Ze verzorgen de kinderen en de huisdieren, koken, maken het huis schoon en verdienen daarmee een hongerloontje. Over hun werk is niets vastgelegd en ze kunnen op staande voet ontslagen worden. Dat gebeurt dan ook geregeld.

De dienstbodes kunnen daar schrijnende verhalen over vertellen. "Ik werd ontslagen omdat mijn mevrouw mijn kamer had doorzocht toen ik weg was, en daar een bekertje yoghurt vond. Ik had haar eerst moeten vragen of ik dat wel hebben mocht. Dat had ik niet gedaan, dus toen stond ik zonder verdere discussie op straat," zegt Connie Rantsho.

TONEEL

Zij is met vier collega's in Nederland om een serie toneelvoorstellingen te geven. Zij zijn allen lid van SADWU, de Zuidafrikaanse dienstbodenbond, en hebben samen het toneelstuk '*Imakhishini*' (In de keuken) gemaakt over hun leven. Vanaf zaterdag tot donderdag 21 oktober geven zij negentien voorstellingen door het hele land. De toernee is georganiseerd door de anti-apartheidsbeweging Nederland (AABN), de SADWU-steungroep en de stichting Gered Gereedschap.

Het idee voor het toneelstuk is geboren in gesprekken tussen SADWU-voorzitster Violet Mothladesi en de AABN. "Wij wilden iets opzetten om leden van SADWU meer inzicht te geven in hun positie en te laten zien dat wij niet dom zijn, en wel degelijk talent hebben," legt Violet uit in de huiskamer van een AABN-medewerkster in Amsterdam.

Connie en zij hebben de hele ochtend gerepeteerd en leunen doodmoe tegen de leuning van de bank. Maar Violet veert gedreven op om uit te leggen waar het SADWU om gaat: "In de gezinnen waar we werken noemen ze ons meisjes, hoe oud we ook zijn. In de kamertjes waar wij moeten wonen, mogen wij vaak geen bezoek ontvangen, laat staan dat ons gezin daar mag logeren. Zelfs na dertig, veertig jaar vertellen ze ons nog dat wij stom zijn en geen opleiding hebben gehad. Dan ontslaan ze je terwijl ze weten dat wij geen pensioen hebben."

In rap tempo vervolgt zij: "Ik wilde per sé een stuk maken met echte dienstbodes. In films over Zuid-Afrika als '*Cry freedom*' en '*A world apart*' zie je dat zij niet echt zijn, dat het een of andere ingehuurde actrice is die wat in de kamer rondzwabbert. Ik wilde dat wij zelf speelden omdat wij weten wat het is om dienstbode te zijn".

Lidmaatschap van SADWU is vaak al voldoende reden voor ontslag, laat staan het meewerken aan een toneelstuk van de bond. De leden van de groep hebben dan ook allerlei verhalen verzonnen om aannemelijk te maken dat zij zes weken weg moesten. Sommigen zijn in Nederland voor een 'medische behandeling'. Zij willen niet zeggen om wie het gaat, uit angst dat hun werkgevers of vrienden van hun werkgevers erachter komen. Hun foto in de krant vinden ze niet erg. "Die herkennen ons toch niet, voor hen zijn we gewoon een of ander naamloos zwart gezicht".

In het toneelstuk is te zien hoe een meisje als dienstbode wordt ingehuurd, hoe zij haar dochtertje uitlegt waarom ze zo ver weg woont, bij haar werkgeefster, hoe haar "baas' haar aanrandt en hoe zij in contact komt met SADWU. "Aan het eind stapt ze uit zichzelf op. Ze heeft er genoeg van om een slaaf te zijn," zegt Violet tevreden.

TE KOPPIG

Violet werkt al jaren niet meer als dienstbode. "Ik was te koppig. Na anderhalf jaar bij éénzelfde mevrouw had ik meestal genoeg van alle commando's en ging ik gewoon weg. Ik ben ontslagen toen ik lid werd van SADWU." Connie werkt sinds haar achttiende jaar. Zij woont zo'n 600 kilometer van haar gezin en ziet haar kinderen maar eens in de drie tot zes maanden. "Dan moet ik nog allerlei smoesjes verzinnen om weg te kunnen." "De meeste dienstbodes verdienen zo'n 150 rand per maand (90 gulden). Dat is veel te weinig. Ze werken dan van maandag tot maandag en van januari tot januari. Als je een vrije dag wilt, moet je daarvoor dubbel zo hard werken om de tijd dat je er niet bent goed te maken," vertelt Violet.

SADWU is in 1986 opgericht en toen werd Violet voorzitster. "Wij willen dat de dienstboden wettelijk beschermd worden, dat onze rechten vastliggen. Nu gaat alles mondeling. Als je bijvoorbeeld wordt aangenomen om binnenshuis te werken, moet je niet gek kijken als je na verloop van tijd ook de tuin moet doen en de auto's moet wassen."

In Zuid-Afrika werken ongeveer één miljoen dienstbodes. Van hen zijn 7.000 betalend lid van SADWU. "Dan zijn er nog 70.000 vrouwen die zich hebben aangemeld als lid, maar 'vergeten' hun contributie te betalen." Violet voegt er meteen aan toe dat de vrouwen met hun loontjes nauwelijks voldoende voedsel en kleren kunnen kopen, of hun gezin in de verre Township kunnen onderhouden. "Het is al heel belangrijk dat wij georganiseerd zijn. Nu is het tijd voor onze rechten op te komen."

'Imakhishini' kan daarbij helpen. Na de toernee in Nederland staan optredens in Johannesburg op stapel. "Dan komt mijn familie ook kijken. Nee, mijn mevrouw vraag ik maar niet," zegt Connie, onder hilarisch gelach van Violet.

Initiatief minister Smits voor samenwerking naar Den Haag

Offshore niet van plan hoofd gewillig op guillotine te vleien

= door Hennie Harinck =

WILLEMSTAD — Deze week heeft de Tweede Kamer het goedkeuringswetvoorstel aangenomen op het nieuwe Nederlands-Amerikaanse belastingverdrag. De Amerikaanse Senaat debatteert eind oktober over het verdrag. Inwerkingtreding van dit verdrag op 1 januari 1995 betekent onder meer dat de zogeheten Antillenroute minder attractief wordt. Indirect wordt over het hoofd van Curaçao heen een van haar belangrijkste economische pijlers een gevoelige klap toegebracht. "Dat is ons sinds 1984 niet meer overkomen", aldus Gregory Elias. In dat jaar heeft Amerika de bronheffing op rente afgeschaft die een einde betekende voor de vele financieringsmaatschappijen die via Curaçao waren opgezet.

In het laatste bilateraal staatkundig overleg met Curaçao zei premier Lubbers dat 'Nederland niet van plan is de fiscale autonomie van Curaçao aan te tasten'. Niet alleen de eerder uitgeoefende pressie om het Verdrag van Straatsburg te ondertekenen, ook de wetswijzigingen die staatssecretaris Van Amelsvoort (Financiën) naar de Tweede Kamer heeft verzonden doen echter anders vermoeden. Wanneer deze voorstellen worden aangenomen dan krijgt de Nederlandse fiscus de mogelijkheid deelnemingsvrijstelling voor dividendenbelasting van filialen op Curaçao te weigeren. Een uittocht van de cliëntèle van de off shoresector naar soepeler oorden is dan waarschijnlijk. De Vereniging Off shore Belangen laat dit echter allerminst over haar kant gaan. Voorzitter Gregory Elias: "Dit vraagt om maar één antwoord: ten aanval!"

De VS stellen de bestrijding van belastingparadijzen als voorwaarde voor een voor Nederland relatief gunstig belastingverdrag, zo suggereert een gezaghebbend Nederlands dagblad. Zonder die maatregelen vrezen de Amerikanen schade te leiden van de lankmoedige Nederlandse houding tegenover *tax-havens*. Een flink deel van de winstbelasting van Nederlandse bedrijven kan tot op heden worden vermeden door geld te sluizen via de Antillen. Staatssecretaris Van Amelsvoort van Financiën wil daar op instigatie van de Amerikanen een einde aan maken. Hij beoogt met een voorontwerp van wet om de vennootschapsbelasting aan te scherpen, de winsten in *taxhavens* niet meer te blijven vrijstellen. Een acommercieel voornemen, aldus de protagonist van de Curaçaose off shore Gregory Elias.

Amerika maakt met name bezwaar tegen de 'lege huizen' die geen daadwerkelijke activiteit ontplooien, maar wel profiteren van de Antillenroute. Het op Curaçao gewraakte belastingverdrag treedt per 1 januari 1995 in werking.

Elias stelt dat Curaçao machteloos staat voor wat betreft de wijziging van het belastingverdrag. "Het betreft immers de fiscale autonomie van Nederland". Met de nodige ironie kan volgens hem vastgesteld worden dat Nederland blijkbaar wel haar eigen fiscale huishouding mag regelen zonder rekenschap te hoeven geven, terwijl premier Lubbers en minister Hirsch Ballin maar blijven hameren op inleveren van een stukje van de Curaçaose fiscale autonomie, omdat onze interne regelgeving andere rijksdelen onevenredig kunnen benadelen en tevens internationaal niet breed aanvaarbaar blijken te zijn. Elias wijst in dit verband op de kritiek van Nederlandse zijde op de 'pensonado-regeling'.

De Antillen hebben een eerdere aanslag op de inmiddels veelbesproken fiscale autonomie in 1992 weten af te slaan. Het zogeheten Verdrag van Straatsburg is, met een beroep op artikel 25 van het Statuut, niet door de Antillen ondertekend. De Curaçaose politici hebben eind augustus artikel 25 in stelling gebracht om de fiscale autonomie veilig te stellen.

Het verdrag inzake Wederzijdse Administratieve Bijstand in Belastingzaken (WABB) verplicht tot het verstrekken van gegevens, die de cliëntele van financiële instellingen zeker niet op prijs zal stellen. Nederland dringt aan op ondertekening omdat de regeling als een belangrijk hulpmiddel wordt beschouwd in het tegengaan van fraude, illegale winsten uit financieel verkeer, de drughandel en het witwassen van druggeld. Registeraccountant Moret Ernst & Young kwam in september 1992 tot de conclusie dat er een uittocht van vennootschappen zou plaatsvinden indien de Antillen tot verdragsondertekening zouden overgaan.

SLUIPSCHUTTER

De gevolgen van een WABB zijn te kwantificeren terwijl het signaal dat de VS met dit

Verdrag Nederland VS is een 'sniper'

verdrag wil geven de financiële wereld nog in het ongewisse laat. "Dit is een echte *sniper*, een sluipschutter. Levensgevaarlijk", zegt Elias. Hoewel de massale uittocht van de financiële off shoresector naar andere belastingparadijzen reeds in 1988 heeft plaatsgevonden (zie staatje Kamer van Koophandel) toen Amerika haar verdrag met de Antillen partieel opzegde, is een negatief effect van het belastingverdrag voor de sector niet uitgesloten.

In de regio vallen de Bahamas, de Maagdeneilanden (VS), Aruba en Panama op als concurrerende *tax-havens*, aldus de Kamer van Koophandel. Daar zit men niet bepaald stil, omdat de verlening van financiële diensten een uiterst lucratieve aangelegenheid kan zijn. Frankrijk, Engeland, Amerika: alle voormalige kolonisatoren hebben hun Caribische belastingparadijzen. Voor de concurrerende *taxhavens* hoeven we echter niet al te zeer te vrezen, meent Elias. "Die kunnen we heus wel aan."

Het Bureau Economische Argumentatie becijfert dat Curaçao in 1990 254 miljoen gulden uit offshore belastingen ontving en 384 aan operationele bestedingen die de klant uitbesteed aan de Curaçaose instellingen voor financiële dienstverlening. Daarmee mag die sector zich rekenen tot de absolute koploper in de top vijf van deviezenleveranciers van Curaçao. Bovendien levert zij naar de schattingen van de Kamer direct en indirect werk aan 5000 mensen.

Curacao telt zo'n 20.000 Bijzondere Financiële Instellingen (BFI), die ten dele als brievenbusmaatschappijen kunnen worden aangemerkt. De Kamer van Koophandel spreekt liever van off shorezaken. "Een brievenbus suggereert dat er alleen maar doorgesluisd wordt, maar er vinden talloze handelingen plaats die verre het predikaat 'brievenbus' overtreffen." De VOB-voorzitter omschrijft de BFI's als volgt: 'een diversiteit aan activiteiten die de Curaçaose internationale financiële dienstensector levert'.

Na het topjaar 1988, waarin Curaçao maar liefst 579 miljoen gulden verdiende aan de internationale financiële dienstverlening, zakten de revenuen als gevolg van opzegging van de VS van haar belastingverdrag met de Antillen. Die bedroegen vorig jaar nog steeds 370 miljoen, maar dat is mede te danken aan de enorme activiteit in de sector, die immer op zoek is naar *niches* in de markt, aldus de Kamer.

Volgens Gregory Elias zouden de Antilliaanse politici het hard kunnen spelen door Nederland simpelweg voor de keus te stellen: òf we doen er gezamenlijk (met de nadruk op samen) alles aan om de rampzalige gevolgen van het onfortuinlijke belastingverdrag tussen de VS en Nederland - en de overige internationale negatieve signalen - creatief en constructief te benaderen òf Nederland mag jaarlijks met 400 miljoen gulden over de brug komen om het verlies van deze sector te compenseren. Want ratificatie van het verdrag betekent op termijn een behoorlijk afgeslankte internationale financiële dienstensector."

Maar zover zal het niet komen, verwacht hij. De voorzitter van de VOB heeft er alle hoop op gevestigd dat Financiën in Nederland samen met Curaçao opbouwend zal meewerken aan de concrete plannen die de minister van Financiën van de Nederlandse Antillen recentelijk aan Den Haag heeft aangeboden. Die zijn erop gericht het tij ten goede van het gehele Koninkrijk te doen keren en haar alom geprezen fiscaal commerciële sector aan internationale betekenis te doen herwinnen. Elias verwacht veel van deze samenwerking want 'de wereld mag van ons niet verwachten dat we gewillig ons hoofd neervleien op de guillotine die voor ons is klaargezet'.

Als het belastingverdrag van kracht wordt dan zullen de dochters van Nederlandse bedrijven op Curaçao niet meer ontkomen aan vijftien procent vennootschapsbelasting. Dan zoekt het bedrijf een vestiging waar de bedrijfswinsten minder belast worden, zoveel is duidelijk, meent Elias.

Met het voorontwerp van wet om de vennootschapsbelasting in Nederland aan te scherpen heeft staatssecretaris Van Amelsvoort niet alleen storm geoogst op de Antillen maar zich bovendien de toorn van de Hollandse werkgeversorganisaties op de hals gehaald.

Nu is er nog deelnemingsvrijstelling. Als in Curaçao vennootschapsbelasting wordt betaald, al is het maar drie procent, dan wordt het in Nederland ontvangen dividend niet een tweede keer belast. Van Amelsvoort stelt nu dat het vestigingsland minstens vijftien procent moet heffen wil er in geval van deelnemingsvrijstelling sprake zijn van dubbele belasting.

In de *Oriëntatienota fiscaal vestigingsklimaat* gaf de staatssecretaris aan dat Nederland 'te lief' is voor het internationaal operende bedrijfsleven, en dat andere landen wat dat betreft zich steeds meer ontpoppen als rivalen. Enerzijds moet ervoor gewaakt worden dat de schatkist niet teveel belasting misloopt, zo vindt Van Amelsvoort. Anderzijds profiteert Nederland van een spilfunctie in het financiële verkeer van ondernemingen. Hij wil dientengevolge wél voorkomen dat internationaal opererende ondernemingen Nederland minder aantrekkelijk gaan vinden als vestigingsplaats.

Mooie praatjes maar weinig steekhoudend, meent het Nederlandse bedrijfsleven. Zij wijst er in reacties op dat Nederland dient te beseffen dat de Amerikaanse overheid haar begrotingstekort probeert te dichten ten laste van haar handelspartners, dus ook van Nederland. Met het voornemen de deelnemingsvrijstelling in te perken en aansluitend bronbelasting te gaan heffen van zo'n vijftien procent is het niet alleen gedaan met de zogeheten Antillen-route, maar kan rijkspartner Nederland fluiten naar minimaal 750 miljoen gulden op jaarbasis aan belastingafdracht uit FBI's, schrijft het economische maandblad *Quote*.

Nederlandse werkgeversorganisaties zijn bepaald ongelukkig met het aanpakken van ontwijking van vennootschapsbelasting, omdat het de financiële concurrentiepositie van Nederland dreigt te verslechteren. Deskundigen van accountantskantoren wijzen er op dat het internationale bedrijfsleven steeds beweeglijker is geworden als het gaat om vestigingsplaatsen en dat het beleid van de concern hierin mede bepaald wordt door de fiscale omstandigheden. Bij een verslechterende economie en een toenemende internationale concurrentie zou Nederland zich wel twee keer moeten bedenken alvorens de belastingwetgeving aan te scherpen, menen zij.

POLITIEAGENT

"Des te meer reden om samen op de bres te gaan staan", meent Elias. De VOB-voorzitter hekelt weliswaar de houding van Nederland, die 'samen met de VS meent fiscaal politieagent van de wereld te moeten spelen', maar is zich tevens bewust van de reikwijdte van de economische reus. De macht van de VS is overweldigend, verzucht hij. "Internationale verdragsbepalingen repareren ze evenzo vrolijk met nationale correcties, waardoor ze aan vervelende bepalingen ontkomen." Wat geldt voor de wereld, geldt niet voor 'het land van *hope and dreams*'. "Dat is de keiharde economische realiteit."

Op lange termijn kan een weerwoord bestaan uit het opbouwen van een netwerk van belastingverdragen met allerhande (handels)partners. Op korte termijn betekent dit volgens de VOB-voorzitter dat er 'één vuist getoond zal moeten worden'. Inmiddels heeft de minister van Financiën van de Nederlandse Antillen zijn hand uitgestoken.

De kritische geluiden van de Nederlandse werkgeversorganisaties stemmen Elias wat dat betreft gunstig. "Het mes snijdt niet alleen hier, maar ook in Nederland. Daar moeten we samen uit kunnen komen."

■ *Gregory Elias, voorzitter van Vereniging Off shore* ***Belangen:*** *"Ik verwacht veel van gezamenlijke inspanning Antillen en Nederland teneinde financiële dienstensector te versterken."*
Foto Ken Wong

Aantal Off shore-klanten Curaçao		Deviezen uit winstbelasting en operationele bestedingen (in miljoenen guldens)
1985	25.552	485
1986	22.062	469
1987	20.480	460
1988	19.296	579
1989	18.230	388
1990	18.571	353
1991	19.060	401
1992	19.537	370
1993	20.111	

Na een lichte daling sinds 1988 neemt het aantal klanten van off shoreinstellingen weer toe. Onder die noemer vallen zowel financiële maatschappijen, beleggingsmaatschappijen als onroerend goedmaatschappijen. De Kamer van Koophandel spreekt liever niet over brievenbusmaatschappijen omdat er vele handelingen verbonden zijn aan een zogeheten Bijzondere Financiële Instelling: meer dan wat de brievenbus suggereert, een doorgeefluikfunctie. Naar verwachting zullen in 1993 de inkomsten uit operationele bestedingen stijgen en de uit winstbelasting licht dalen. De financiële sector ontplooit veel activiteiten om nieuwe *niches* in de markt te ontdekken. Een paar voorbeelden: toenemende scheepsregistratie en *captive insurance*. (bron: Kamer van Koophandel, Curaçao)

De Antillenroute

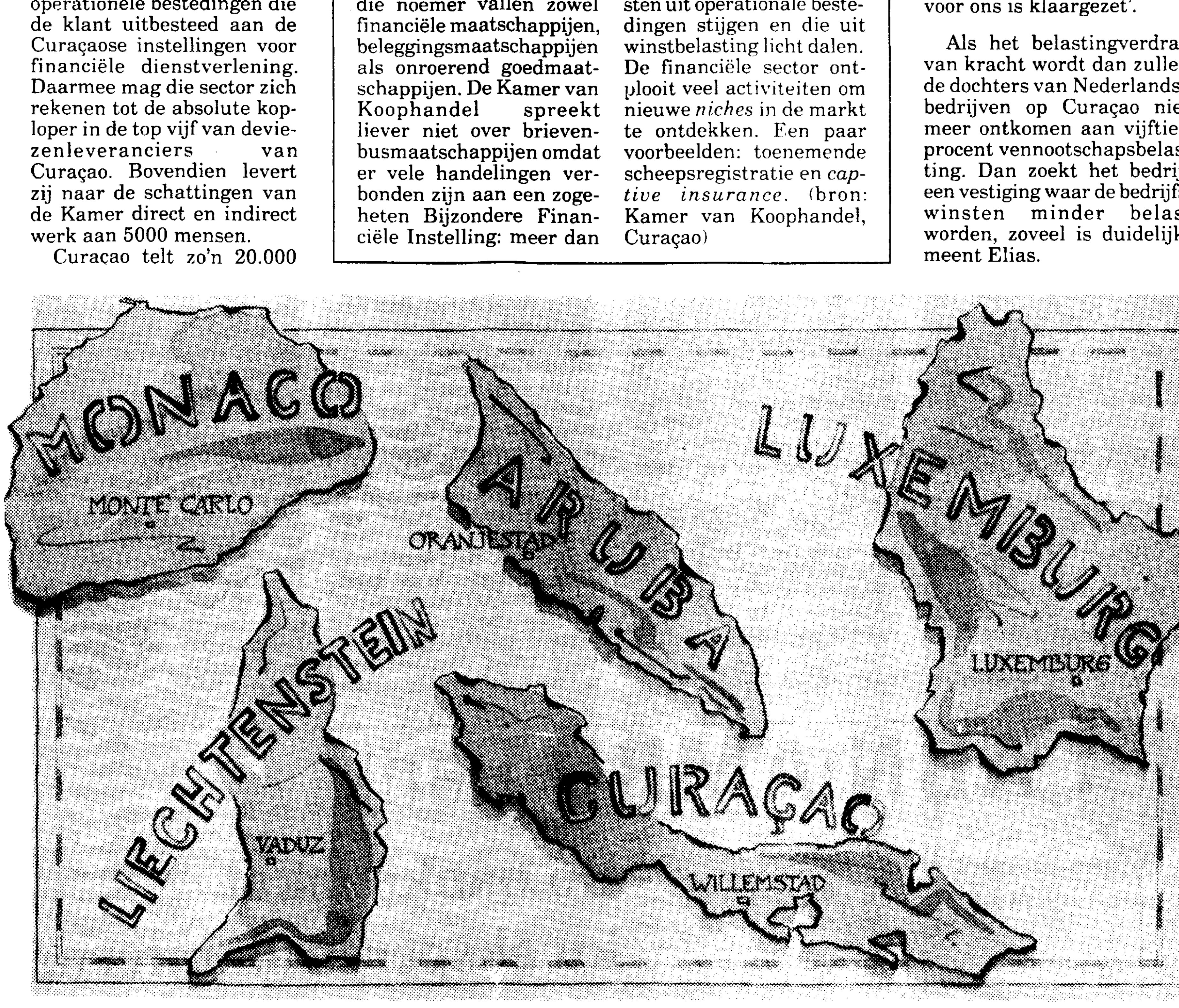
Hoe loopt die route eigenlijk? Een Antilliaanse vennootschap kan fungeren als ontvanger van Nederlandse winsten, een route die graag gebruikt wordt door Aziatische of Zuidamerikaanse bedrijven met een werkmaatschappij in Nederland. De belastingregeling voor het koninkrijk voorziet erin dat door een Nederlands bedrijf betaalde dividenden aan een Antilliaans bedrijf onderworpen zijn aan een bronbelasting van 5 procent. Aangezien de Nederlandse winsten in Nederland niet belast worden vanwege deelnemingsvrijstelling, kan een aanzienlijk fiscaal voordeel worden behaald. Dat kan nog groter worden als de Antilliaanse maatschappij fungeert als financierder voor de Nederlandse vennootschap. In dat geval mag de uitkering als rente worden beschouwd, waarover geen bronbelasting wordt geheven.

De Nederlandse fiscus is behoorlijk wantrouwend over de Antilliaanse 'brievenbussen', die worden voorzien van een flink vermogen, dat vervolgens wordt teruggeleend aan Nederland. Zo heeft Ahold (het Alberth Heijn concern) moeten beloven geen geld terug te lenen. Ahold Finance wordt slechts gebruikt om de Amerikaanse activiteiten te financieren.

Een Antillen-constructie is niet voor iedere ondernemer interessant. Een financieringsmaatschappij moet 'actief' zijn, dat wil zeggen toegevoegde waarde leveren aan de geldstroom binnen een concern. "Een gestald nv'tje in een hangmap van een trustkantoor maakt weinig indruk op de Nederlandse belastinginspecteur", merkt het economisch blad *Quote* op.

Een onderneming is actief wanneer echt commercieel werk wordt verricht dat tot bedrijfsresultaat leidt, zoals inkoop, verkoop assuranties en beheer van immateriële activa. Deze nv's hebben dan ook niets te vrezen van het nieuw belastingverdrag. Op de tocht liggen de *brievenbusmaatschappijen* waarvan staatssecretaris Van Amelsvoort de belastingvrijstelling voor winsten waarover in een belastingparadijs als Curaçao minder dan 15 procent belasting is betaald.

Overigens bevinden zich ook al net over de grens van Nederland dergelijke belastingparadijzen. In België floreren de zogenaamde coördinatiecentra of BFI's. Dat zijn onderdelen van grote concerns als Shell en Unilever waar financieel beheer en soms onderzoek plaatsvindt. De daarmee gemaakte winst is nauwelijks belast en kan vervolgens belastingvrij naar Nederland worden gesluisd. Van Amelsvoort wil daar een eind aan maken tot groot ongenoegen van belastingadviseurs. Die willen de bewindsman houden aan een toezegging dat hij het werken via BFI's zou tolereren terwille van de concurrentiepositie. Voor de multinationals vormen ze namelijk een verkapte verlaging van het tarief van de vennootschapsbelasting.

Alcohol- en drugsverslaving verontrustend

Aruba heeft eindelijk zijn rehabilitatiekliniek

= door Eef Hermers =

De Stichting voor Alcohol Misbruik Bestrijding Aruba (SAMBA) is al tientallen jaren bezig om een adequate opvang van alcoholverslaafden op Aruba te realiseren. In oktober 1985, toen het bestuur een projectdossier bij het Bestuurscollege indiende, werd het aantal mensen met alcoholproblemen ruwweg geschat op drieduizend, waarvan tweehonderd ernstige verslaafden. Met name door het ontbreken van geschikte opvang, is deze groep alsmaar groter geworden, waarbij opvalt dat ook steeds meer jongeren met verslavingsproblemen kampen. Vandaar dat velen, en met name SAMBA, dan ook een diepe zucht slaakten tijdens de opening van het rehabilitatiecentrum 'Clinica Zr. Mimi Ecury' afgelopen week te Meiveld. Hier kunnen maximaal zestien personen die verslaafd zijn aan alcohol en andere drugs behandeld worden. Het centrum is genoemd naar de onlangs overleden zuster Mimi Ecury. Op Aruba is zij het symbool geworden van de naastenliefde.

De verslaving van alcohol en drugs op Aruba is verontrustend. Het onderscheid tussen een alcohol- en een drugverslaafde is nog steeds erg groot. Het gebruik van alcohol is immers legaal en sociaal aanvaard. Het gebruik van verdovende middelen is illegaal, een taboe en niet aanvaard. De overeenkomst is echter dat zowel een alcohol- als een drugverslaafde alleen op vrijwillige basis van zijn verslaving af kan komen. Op Aruba betekent dit dat een verslaafde zich aan moet melden bij het consultatiebureau in de Patiastraat, daar een test moet ondergaan en afhankelijk daarvan wordt doorverwezen voor verdere hulp.

Een van de mogelijkheden is doorverwijzing naar de kliniek te Meiveld. De opnameduur van de maximaal zestien patiënten in de rehabilitatiekliniek is dertig dagen, met de mogelijkheid voor verdere behandeling en nazorg. Therapeute Sheryl Joseph: "De opzet is dat de patiënt uiteindelijk de verantwoording in eigen handen neemt, een alcohol- en drugvrij leven gaat leiden en op eigen benen verder gaat." De therapeuten en begeleiders verwachten vooral de eerste maanden geen 'volle bak': op Aruba moet eerst een taboe doorbroken worden en meer duidelijkheid komen over de mogelijkheden van de verslaafdenopvang.

Aan het hoofd van de kliniek staat directeur Urwin Kempenaar, met direct onder zijn leiding twee therapeuten, twee groepsleiders, een secretaresse, een werkster en een nachtwacht. Kempenaar volgde gedurende veertien dagen de behandelmethode uit de bekende Milam Clinic, gevestigd in Seattle, Verenigde Staten. Deze methode zal de komende jaren worden aangepast aan de omstandigheden en levenswijze op Aruba.

Volgens Kempenaar moet men zich op Aruba nog realiseren dat afkicken niet lukt door middel van het ophalen van een receptje bij de dokter en dat je vervolgens na een week bent afgekickt. Op Aruba hebben de mensen overigens jarenlang geleefd met de gedachte dat als je geld had, je in een Nederlandse of Amerikaanse kliniek wel zou genezen. Het ging meer om de gedachte dat als je eenmaal in het buitenland beland was, je ooit wel weer een keer genezen terug zou keren op Aruba. Maar juist het tegendeel gebeurde: de verslaafden die afkickten in het buitenland en na maanden weer terug kwamen op Aruba, vervielen veelal weer snel in hun oude verslavingspatroon. Therapeute Sheryl Joseph: "Het unieke van Meiveld is daarom dan ook dat de verslaafden in hun eigen omgeving en situatie behandeld en genezen kunnen worden."

Rehabilitatiecentrum 'Clinica Zr. Mimi Ecury' te Meiveld 1G is het voormalige woonhuis van de familie Lampe-Laclé, waar voorheen een kindercrèche gevestigd was. Het gebouw waar maximaal zestien patiënten opgenomen kunnen worden, bestaat nu uit een zitkamer, eetkamer, toiletten, een grote keuken, overloop, stafkantoren, een dokterskamer en therapie-, douche- en wasruimtes.

Foto Djibie Franken

Volgens therapeute Sheryl Joseph is het unieke van Meiveld dat de drugs- en alcoholverslaafden in hun eigen omgeving en situatie behandeld en genezen kunnen worden.

AFKICKEN

Veel zaken in het leven worden de mens voorgekauwd. Maar bepaalde dingen moet de mens zelf oplossen. Daar waar de mens het zelf niet kan of niet ziet zitten, heeft hij professionele hulp nodig. Alleen therapie volgen is niet voldoende om te genezen: de verslaafde moet zelf af willen kicken. Pas dan is kans op genezing mogelijk.

Kempenaar: "Op Aruba hebben we de ogen te lang gesloten. We zijn nu eenmaal de springplank, de doorvoerhaven en de opslagplaats van verdovende middelen. Daarvan blijft iedere keer wel wat hangen. Overal ter wereld is drugs aanwezig en overal ter wereld geeft het smerigheid. Het enige wat we daaraan kunnen doen is het proberen schoon te houden. Op Aruba hebben we te lang verborgen voor de buren wat er in eigen huis gebeurt. Maar dat is begrijpelijk want geen enkele samenleving wil door zijn buren ziek genoemd worden. Maar tegenwoordig is elk land ziek van de drugs en alcohol. Ik ben blij dat we eindelijk toe durven te geven dat we het zieke gedeelte in ieder geval erkennen en de mogelijkheden aanbieden het te bestrijden; om de zieken in onze samenleving in ieder geval de kans te geven er tegen te vechten."

Volgens Kempenaar is de huidige maatschappij een verslavende maatschappij. Iedereen neemt er actief aan deel en daarmee ook aan het verslavingsproces. Kempenaar: "Dit is geen 'doemdenken'. Het is een vaststelling van de realiteit. Vanuit deze realiteit kan onmiddellijk opluchting komen omdat ieder op zijn plaats en vanuit zijn functie zijn eigen verslaving onder ogen kan zien en kan verhelpen. Het rehabilitatieproces zal echter via zeer strakke lijnen en een strenge structuur worden gehandhaafd."

Verslaving is volgens Kempenaar het gevolg van onderdrukking van behoeften. De verslaafde geeft het geloof in eigen kracht en kwaliteiten op en grijpt naar een middel buiten zichzelf zoals alcohol of drugs om alsnog aan die behoefte te voldoen. Dit surrogaat blijkt vervolgens sluipenderwijs de macht van de persoon over te nemen.

De voorbereidingen voor de totstandkoming van het centrum zijn lang geweest. Projectcoördinator J. van Lis: "Je zou kunnen zeggen dat de gehele Arubaanse bevolking een steentje heeft bijgedragen. De gewone man bij fundraising projecten, de religieuzen, de overheid en Nederland via meerdere ontwikkelingshulp-projecten." Het totale project, met een totaalbedrag van 7,5 ton, is besteed aan de verbouwing en inrichting van het consultatiebureau in de Patiastraat, de aankoop, verbouwing en inrichting van het rehabilitatiecentrum en de training van het personeel. De eigen inbreng bedroeg 2,5 ton, waarvan 100.000 florin aan donaties en 55.000 florin van een anonieme gever, 3 ton van Cede Aruba, 55.000 florin van de Landsloterij Aruba, 50.000 florin van het Juliana Welzijns Fonds Nederland, 10.000 florin van de Zomerzegels Nederland en 92.000 florin van de overheid.

ONTGIFTING

Iedereen die aangenomen wordt voor klinische behandeling wordt eerst opgenomen in het Dr. Horacio Oduber Hospitaal voor ontgifting (in ziekenhuistermen noemt men dat 'detoxificatie') wat 7 tot 14 dagen duurt en onder leiding staat van de drie specialisten O. Wever, M. Neuteboom en J. Falconi. Na deze ontgifting en vrij van de ontwenningsverschijnselen wordt de patiënt ontslagen uit het ziekenhuis en wordt direct opgenomen in behandelcentrum Clinica Mimi Ecury. De drie artsen blijven de patiënten beurtelings bezoeken in de kliniek.

De patiënt krijgt een informatieboekje van de kliniek met alle huisregels. Vervolgens neemt de groepsleider alle persoonlijke bezittingen in ontvangst en noteert alles wat de patiënt bij zich heeft op een lijstje, waarvan alle niet-direct noodzakelijke dingen voor het verblijf in de kliniek na goedkeuring van de patiënt in bewaring worden genomen. Daarna volgt een gesprek tussen de groepsleider en de patiënt, waarbij een soort schriftelijke overeenkomst wordt getekend. Hierin komt te staan waar de patiënt de komende dertig dagen persoonlijk aan wil gaan werken en wat aan zijn of haar gedrag veranderd moet worden. Hierna krijgt de patiënt een kamer aangewezen en kan zijn kleren en dergelijke opbergen.

Hierna volgt een algemene bijeenkomst van alle patiënten van Clinica Mimi Ecury. De nieuwe bewoner wordt voorgesteld, waarna zijn of haar persoonlijke behandelmethode wordt voorgelezen. Vervolgens wordt kennis gemaakt met de groepsgenoten. In de eerste week hoeft de patiënt niet actief mee te doen met het programma, maar krijgt ruimschoots de tijd zich te oriënteren en alle indrukken op te doen.

Na die week moet de patiënt deelnemen aan de verschillende activiteiten. Sommige projecten keren dagelijks terug en anderen minimaal een keer per week. Het belangrijkste project is de huishouding, zoals het verzorgen van de maaltijden en het schoonhouden van het gebouw. Het doel van dit huishoudproject is het zorg leren dragen voor de eigen leefomgeving en het ontwikkelen van een normaal leef- en werkritme. Verder kan de patiënt timmeren, tekenen, schilderen en vormingsprogramma's volgen met thema's zoals 'Ons functioneren als mens', 'Zelfhulpgroepen', 'Gesprekstechnieken' en 'Sexualiteit'. Daarnaast is er therapie als uitlaatklep voor eventuele spanningen, zodat de patiënt weer meer kracht krijgt en vrolijker wordt.

In de therapiegroepen worden ook de problemen met de patiënten en hun partners, ouders of kinderen besproken, eventueel met gezinsgesprekken. Ook vindt een groot aantal individuele begeleidingsvormen plaats. Op regelmatige basis zullen uitstapjes worden gemaakt, zoals een lekkere strandwandeling of een avondje naar de drive-inn. Wie er behoefte aan heeft kan deelnemen aan het populaire 'Twelve Step Program', 'My Recovery', de Alcoholics Anonymous (AA) of andere therapie-groepen. In het weekeinde mag de groep een videofilm laten uitzoeken en er een gezellig avondje van maken. Als een patiënt zijn dertig dagen heeft afgerond, mag de groep een feestje organiseren, waarbij de staf slechts de officiële handelingen verricht zoals bijvoorbeeld een toespraakje.

Maar in Clinica Mimi [illegible] wordt niet alleen maar gevierd. Integendeel. [illegible] een groot aantal regels, belangrijkste zijn: geen [illegible] of alcohol en geen ge[illegible] het dreigen daarmee, eventuele relaties [illegible] binnen de kliniek is u[illegible] boze, mits dit eerst bes[illegible] baar is gemaakt. V[illegible] directeur Kempenaar deze regels nodig zoda[illegible] patiënten er zeker kunnen zijn dat ze veilig in de kliniek. Urinebl[illegible] bloedtesten op het g[illegible] van drugs of alcohol [illegible] dan ook regelmatig p[illegible] vinden en zeker na bezoek van of aan de b[illegible] wereld. "Als we er a[illegible] komen dat een patiënt regels heeft overtreden, onmiddellijke uitsluiting deelname aan onze behandeling. Daarbij blijft de [illegible] terug voor behandeling ons consultatiebureau [illegible] Patiastraat natuurlijk altijd open," aldus Kempenaar.

De regels zijn als volgt: [illegible] patiënt is altijd op tijd, [illegible] aan alle programma o[illegible] delen meedoen en is [illegible] andere groepsgenoten sa[illegible] verantwoordelijk voor schoonhouden van [illegible] ruimtes. De patiënt is [illegible] groepslid verantwoord[illegible] voor de ruimte wa[illegible] gewerkt, geluisterd [illegible] gekeken wordt naar bijv[illegible] beeld instructies, lezing[illegible] therapie. In de kliniek w[illegible] alleen over jezelf en niet [illegible] anderen gepraat. Iets le[illegible] van elkaar is uit den b[illegible] Dit kan alleen maar als t[illegible] rapeutische opdracht. Te[illegible] neren naar buiten toe [illegible] slechts in de vrije tijd [illegible] avonds en verder via de [illegible] in dringende gevallen.

De bedoeling is dat e[illegible] patiënt dertig dagen in [illegible] kliniek verblijft, waar m[illegible] intensieve behandeling [illegible] geleerd zal worden hoe hij [illegible] zij kan afkicken. Verder [illegible] de verslaafde met and[illegible] patiënten samen techniek[illegible] leren om uit de eenzaamhe[illegible] te raken en zich voor [illegible] bereiden op een rentree in [illegible] maatschappij. Het is de bedoe[illegible] ling dat gezinsleden [illegible] vrienden gedurende de t[illegible] rapie-maand contact met [illegible] patiënt blijven onderhoud[illegible]

Als de dertig dag[illegible] voorbij zijn, verlaat [illegible] patiënt de kliniek. Hij [illegible] dan de eerstkomend[illegible] maanden zonder hulp mo[illegible] lijk alleen verder kunn[illegible] gaan. Vandaar dat hij rege[illegible] matig terug moet komen o[illegible] poliklinisch geholpen [illegible] worden. Dit kan in de kli[illegible] niek te Meiveld of in het [illegible] consultatiebureau in de Pati[illegible] straat 25, waar patiënten [illegible] maandenlaag behande[illegible] worden. Er is al veel erva[illegible] ring opgedaan met deze behan[illegible] deling. Er moet echter n[illegible] veel werk verricht worden.

Verslaafden, maar ook hu[illegible] familie, kennissen e[illegible] vrienden, kunnen voor hu[illegible] en advies contact opnem[illegible] met het consultatiebure[illegible] (tel. 35428) in de Patiastra[illegible] Het rehabilitatiecentrum [illegible] Meiveld is te bereiken via telefoonnummer 20903. Donaties en giften zijn altijd van harte welkom bij SAMBA.

Directeur Urwin Kempenaar staat aan het hoofd van de kliniek. Hij heeft vele jaren ervaring in de rehabilitatiezorg en werkte onder meer vijftien jaar voor de Nederlandse stichting 'Verslavings Circuit Utrecht.' Kempenaar: "Overal ter wereld is drugs aanwezig en overal ter wereld geeft het smerigheid. Het enige wat we daaraan kunnen doen is proberen het eiland schoon te houden. Op Aruba hebben we te lang verborgen voor de buren wat er in eigen huis gebeurt."

Aidsontwikkelingen

Met het aidsvirus besmette verslaafden die regelmatig spuiten van andere gebruiken, lijken minder snel aids te ontwikkelen dan seropositieve spuiters die dat nauwelijks doen. Als de twee belangrijkste seropositieve groepen met elkaar worden vergeleken, dan blijkt dat besmette spuitende druggebruikers er beter vanaf komen dan seropositieve homoseksuele mannen. Junks worden minder snel ziek.

Die twee conclusies trekt Gerard Mientjes in het onderzoek *The natural course of hiv infection among injection drug users*, waarop hij op 15 oktober promoveert aan de Universiteit van Amsterdam.

In Amsterdam is ongeveer 30 procent van de spuitende druggebruikers seropositief. Per jaar komt er 3 tot 4 procent bij. Die groei verloopt onder homoseksuele mannen aanzienlijk minder snel. De oorzaak is waarschijnlijk dat voorlichting aan verslaafden minder effect heeft.

Mientjes voert een zogenaamde 'bloedtransfusiereactie' aan als oorzaak voor de tragere ontwikkeling van aids bij verslaafden. Doordat er aan een vuile spuit altijd wat bloed van een ander kleeft, wordt het afweerapparaat lamgelegd en vindt het hiv-virus onvoldoende afweercellen om zich te kunnen vermenigvuldigen.

Een tweede verklaring kan zijn, aldus de promovendus, dat spuiters die vaak aan het virus zijn blootgesteld een extra afweer opbouwen. Dat is echter geen reden om minder belang te hechten aan het gebruik van schone spuiten, zo waarschuwt Mientjes. Andere infectieziekten zoals hepatitis b en c liggen op de loer en bovendien kan het hiv-virus dat nu circuleert, agressiever zijn dan de vorige.

Frank Martinez enthousiast over Cabo Verdiaans project

'Een schild van heimwee en liefde'

= door Nel Casimiri =

Manuel Veiga en Moacyr Rodriguez uit Cabo Verde hebben een bezoek van een week gebracht aan Curaçao. Zij waren de gasten van het Departement van Onderwijs, meer in het bijzonder van het Instituto Linkwistiko Antiano (ILA). Zij werden rondgeleid door Frank Martinus, het hoofd van het ILA. Martinus is er van overtuigd dat de taal van de Kaapverdische Eilanden en het Papiamentu één stammoeder hebben. Hij maakt al jaren studie van de afkomst van het Papiamentu. Dit bezoek en de samenwerking op taalkundig gebied tussen Cabo Verde en de Nederlandse Antillen zijn dan ook te danken aan zijn initiatief. Veiga en Rodriguez hadden een druk programma op Curaçao en bleven maar een week. Daarom vertelt Frank Martinus over dat bezoek en het vervolg dat het zal hebben.

"Sinds 1990 is door Unesco een intentieverklaring tot samenwerking goedgekeurd tussen de Kaapverdische Eilanden en de Nederlandse Antillen op basis van een in december 1980 aangenomen resolutie om onderzoek te bevorderen naar contacten die historisch van belang zijn. Zo is de zijderoute uitgebreid geanalyseerd. Naar aanleiding daarvan is men ook de andere grote handelswegen gaan onderzoeken en een van die kanalen is de route van de slavenhandel van Afrika, via Europa, naar het Caribisch Gebied. In dat geheel passen de contacten tussen de Antillen en de Kaapverdische Eilanden, het is een onderzoek naar de weg terug. We hebben de financiën voor deze samenwerking aangevraagd bij Unesco. In 1992 zijn twee man van de Antillen naar de Kaapverdische Eilanden geweest, ikzelf en Sef Middelhof van Jeugdzaken. Dit jaar zijn twee linguisten van de Kaapverdische Eilanden op tegenbezoek geweest. Manuel Veiga is een pure linguist. De ander, Moacyr Rodriguez, is meer een literator, zeer geïnteresseerd in cultuur".

BOEK

Zijn er ook concrete vervolgplannen gemaakt?

"Door deze contacten hebben we nu concrete voornemens uitgewerkt. We werken aan een gezamenlijk boek dat in 1995 moet verschijnen. In 1995 zal er namelijk een groot congres over creoolse talen plaatsvinden op de Kaapverdische Eilanden. In 1995 valt ook de herdenking van de grootste slavenopstand op Curaçao. Dat zijn dus twee aanleidingen om aan die datum van 1995 vast te houden. Het zal een boek worden van zo'n 200 pagina's, verdeeld over tien rubrieken. Allereerst komt er een algemene inleiding over taalovereenkomsten, dan komt de literatuur van beide landen aan bod, de etnografie en antropologie, de archeologie (door wie werden de eilanden bewoond toen ze ontdekt werden?), de theorie over de vorming van het Papiamentu (misschien is de taal van de Kaapverdische Eilanden niet de moeder van het Papiamentu maar het is toch wel een neef of nicht. En is de taal werkelijk gevormd door Portugese mannen met Afrikaanse vrouwen?), de muziek, de geologie, de ecologie en de economie".

In welke taal zal het boek verschijnen?

"Wij schrijven ons deel in het Papiamentu, zij hun deel in het Kaapverdiaans. Van alles maken we dan samenvattingen in het Engels, Portugees en Nederlands. De kosten voor het boek zullen ongeveer 25.000 dollar bedragen, waarvan 10.000 voor de organisatie en de voorbereiding. We proberen ons te houden aan zo'n tien pagina's per rubriek, maar of dat lukt weten we nog niet. Het boek wordt waarschijnlijk gedrukt op de Kaapverdische Eilanden, waar het het eerst op de conferentie wordt uitgebracht. We zullen proberen daar ook te laten zien dat er niet alleen historische banden zijn tussen de Kaapverdische Eilanden en de Nederlandse Antillen, maar dat er ook een modern samenwerkingsverband is".

VERDEELD

"De Kaapverdische Eilanden zijn verdeeld in eilanden boven de wind en eilanden beneden de wind. Zij hebben daar nog minder natuur dan wij. Het is heel droog. Maar zij zijn een zeer zelfbewust volk. Het land is onafhankelijk. Zij twijfelen niet aan zichzelf, daar kunnen wij nog wat van leren. Zij krijgen ook veel steun van andere landen, zoals de Verenigde Staten en de Oostbloklanden. Dat komt omdat zij altijd hun schulden goed afrekenen. Ook hun onderwijs is goed georganiseerd, al kampen zij met dezelfde problemen als waar wij mee kampen. Ook zij spreken creools, maar in het onderwijs fungeert het Portugees als instructietaal. Zij denken nu erover dat te veranderen. Daartoe zijn ze druk bezig met standaardisatie van de taal, met spellingsregels, e.d. Dat is onlangs ter hand genomen".

"Dr. Manuel Veiga is linguist en dr. Moacyr Rodriguez is ongeveer tien jaar hoofd van het departement van Cultuur geweest in zijn land. Hij heeft naast zijn eigen taal ook Engels en Frans gestudeerd. Wij gaan proberen Rodriguez in 1995 naar Curaçao te krijgen om een cursus van drie maanden Portugees te geven. Daarnaast zou hij ook colleges over het creools kunnen geven en natuurlijk over de literatuur van Portugal en van Cabo Verde. Hij is dat jaar uitgenodigd om colleges

FRANK MARTINUS

te geven in New York en dat maakt het misschien makkelijker om hem onderweg drie maanden hier te houden".

Verstonden de twee bezoekers het Papiamentu zoals dat op Curaçao wordt gesproken?

"Helemaal. Ze hebben ook een lezing gehouden over literatuur op de Kaapverdische Eilanden in de bibliotheek. Het bleek dat de toehoorders niet alles konden volgen, maar het meeste wel. Andersom, zij zijn zelf linguisten, konden zij wel alles van het Papiamentu volgen. Er zijn wel verschillen. Zo zeggen zij bijvoorbeeld: *Mi ka ta bai*, waar wij zeggen: *Mi no ta bai*. Hun negatie luidt *ka*. Ook kennen zij bijvoorbeeld het woord *hopi* (uit het Nederlands 'hoop' red.) niet. Dat is in Cabo Verde

chew. In het Papiamentu leverde voor hen de uitgang *nan* problemen op omdat dat niet alleen een meervoud aangeeft, maar ook wordt gebruikt voor de derde persoon meervoud (vgl. ook *esnan*). Maar als je een vijftal puntjes doorhebt, levert de taal geen problemen meer op. Ons *pasobra* (*pa obra* = voor dat werk) luidt bij hen *pamoti* (*pa moda* = voor die manier). En natuurlijk hebben zij een Portugesere uitspraak. Veiga en Rodriguez zijn heel ontwikkelde mensen, ze hebben meer achtergrond dan de gewone man in de straat. Maar wij lopen niet voorop. Wat wij doen is bij gewone mensen in Rotterdam al lang bekend. In de haven, waar veel Kaapverdianen komen, zijn de Antillianen hun tolk. De Kaapverdianen spreken geen Nederlands, zij kunnen zich in Nederland noch met hun creools, noch met hun Portugees verstaanbaar maken. Maar de Antillianen verstaan hun creools en vertalen het voor ze in het Nederlands".

"Er bestaan twee varianten van het Kaapverdiaanse creools, een bovenwindse en een benedenwindse variant. De kleur van het Papiamentu lijkt erg op de benedenwindse variant, maar de syntaxis van het Papiamentu lijkt juist weer op de bovenwindse variant. Dat vind ik zelf een mysterie".

Wat heeft u uw bezoekers allemaal laten zien, en horen, van Curaçao?

"We hebben ze zoveel mogelijk een indruk gegeven van de cultuur van ons eiland en van de instellingen die met het Papiamentu werken. We zijn op het Departement van Onderwijs geweest, bij het AAINA, bij de Dienst Cultuur en Opvoeding, de Sede. We zijn naar het Fort geggaan, naar het Joods Museum en de Fortkerk. Carel de Haseth heeft ze rondgeleid in de Fortkerk. Hij gaf zijn rondleiding in het Papiamentu. We hebben ook dansuitvoeringen georganiseerd. Zij kennen dezelfde salondansen als wij, n.l. de mazurka en de danza. Ook kennen ze zo iets als de *tambu*".

TAMBU

Met dezelfde achtergrond van maatschappijkritiek? Maar rekenen wij de tambu niet als typisch voor de slavenmaatschappij: een mogelijkheid om juist onder de onderdrukking kritiek te kunnen uiten?

"De *tambu* is ook burenkritiek, net als de *tumba*. Een man heeft een bijvrouw en de een bezingt de andere. Eigenlijk kun je op alles kritiek uitoefenen in de *tambu*. Bij de *batuka* in Cabo Verde gaat het ook om het kritiseren. Hij was daar ook een tijdlang verboden omdat er woeste situaties bij naar voren kwamen. Het is een kunstvorm die gewoon bestaat. Het zijn korte vinnige rijmpjes met een gevatte tekst. Er moet gelachen worden. Het gaat niet zozeer om de politiek, het is vooral amusement. Ik heb de *tambu* ook gezien in Afrika. Dat was gewoon een gezellig feest met typische vrouwenzang, samen met een(1) drummer. Ieder zingt om de beurt en het koor volgt".

Hoe vindt u het om te gaan met mensen die van zo ver komen en toch door de taal zo vertrouwd klinken? Zij vormen het levend bewijs van uw stellingen.

"Ik word er opgewonden van als we zo met deze mensen rondgaan. Ik voel de overeenkomstigheid, alles wat we samen gemeen hebben. Sommigen van ons hebben het niet nodig zich verbonden te voelen met anderen. Die zijn liever alleen. Die mensen zijn het niet met me eens. Die willen niet eens omgaan met Bonaireanen en Arubanen. Maar anderen vinden het net als ik wel leuk. We spreken met 250.000 mensen dezelfde taal. Je kunt het vergelijken met het Nederlands en Vlaams. Er zijn wel verschillen, maar je kunt elkaar goed verstaan. Dat vind ik opwindend. Veiga is heel serieus, heel inspirerend, heel bedachtzaam, heel zakelijk. Hij neemt alles goed in zich op, is zich ook voortdurend ervan bewust dat ze reizen van geld dat ze gekregen hebben. Al de eerste dag hebben we concrete afspraken gemaakt. Hij had al eerder voorgesteld ook een bloemlezing samen te stellen".

KLEINMOEDIG

Dan komt Frank Martinus met een hele stapel blaadjes aan zetten. Die legt hij op tafel. Het is een Kaapverdiaans-Papiaments woordenboek, gemaakt door Mario Kleinmoedig.

"Mario Kleinmoedig was toevallig vorige week ook hier op Curaçao. Hij heeft dit woordenboek, Papiamentu-Creools gemaakt. Dat wordt ook uitgegeven en presenteren we ook in 1995. Mario Kleinmoedig is journalist en woont tegenwoordig in Nederland. Hij heeft bij ons op het ILA nog Portugees gestudeerd. Een aantal jaren geleden was hij ziek en toen is hij aan dit woordenboek gaan werken. Hij heeft Veiga en Rodriguez ontvangen met een creoolse speech, echt helemaal in het Kaapverdiaans".

Kaapverdiaans lijkt op Papiamentu

Hoe wist Kleinmoedig van de overeenkomst tussen die twee talen?

"Dat weet ik eigenlijk niet. Ik weet niet of hij hier van die connectie had gehoord, of pas later in Nederland. Hij moet erdoor gefascineerd zijn geweest. In de bibliotheek heeft hij de grammatica bestudeerd en ook literatuur in het creools gelezen. Hij heeft ook grammofoonplaten gebruikt".

Is hij zelf op de Kaapverdische Eilanden geweest?

"Nee, nog nooit, maar hij kent de taal op zijn duimpje. Hij heeft er alles over gelezen. Na het congres in 1995 zullen we ook proberen de samenwerking in een groter verband te brengen. Maar het vervoer is moeilijk. Vroeger deden alle vliegtuigen van de KLM de Kaapverdische Eilanden aan. Ze maakten daar een tussenstop. Dat was makkelijk. Nu moet iedereen eerst naar Lissabon. Maar waarschijnlijk is het wel mogelijk charters daar naar toe te organiseren. Dat heb ik al geïnformeerd".

"Cabo Verde heeft een hele mooie literatuur met fantastische verhalen. In die verhalen zitten wendingen die je bij een vertaling zo kunt laten staan. Het is een verrijking van wat we al hebben, maar waar binnen we niet meer werken".

En Frank Martinus pakt een bloemlezing en leest, al vertalend voor: "De lucht staat stokstijf en vraagt om regen". Cabo Verde heeft maar drie maanden per jaar regentijd en soms valt er een paar jaar helemaal geen regen. Het is daar nog droger dan hier. En hij citeert weer: "..een schild van heimwee en liefde..."

LAUFFER

"Het zijn zulke mooie beelden van een ruwheid en een ongepolijstheid. Ze doen denken aan een Pierre Lauffer. Maar daar hebben ze zovele Pierre Lauffers. Het is verschrikkelijk woest en primitief, niet zo gecultiveerd. Sergio Fusoni bijvoorbeeld is een van hun grote dichters. Die begon al in de dertiger jaren lange gedichten te publiceren. Hij schreef ook sonnetten. En daarbij was hij zeer zelfbewust. Portugese vrienden van hem wilden ze vertalen, maar hij weigerde: "Als ze ze willen lezen, moeten ze maar creools leren.' Van Fusoni wil ik de sonnetten vertalen. Het werk van Fusoni lijkt ook wel op het werk van de Surinaamse dichter Trefossa. Euginio Tavares ook. Er staan in deze bloemlezing ook gedichten zoals Elis Juliana ze maakt, zoals Palomita. Bij ons moet je naar zulk talent zoeken, bij hen zit het in de verhalen, in de volkse uitingen. Met hun literatuur krijgen we een verrijking van het Papiamentu. Hun vorm van denken is heel dicht bij de aarde".

Curaçaose vrouwen present in Frankfurt

NAAST Frank Martinus zullen vijf Curaçaose vrouwen naar Duitsland afreizen, vertelde Jocelyn Clemencia. Die vijf vrouwen zijn Gerda Gosepa, Maria Diwan, Nydia Arvelo, Fridi Martina en zijzelf. Zij zullen in Duitsland op een vrouwenavond een entre acte spelen, die speciaal voor deze gelegenheid is geschreven. De titel is: 'And the tolerant spoke'. De opvoering is in het Engels, omdat de Antilliaanse vrouwen geen Duits spreken en de Duitsers geen Papiamentu. Zij treden niet op onder de paraplu van de Buchmesse, of van de Stichting Schwerpunkt. De oorsprong van de uitnodiging aan deze vijf schrijfsters komt van de Derde Caribische Schrijfsters Conferentie die vorig jaar werd gehouden op Curaçao. De International Women Writers PEN Club heeft ze uitgenodigd. Toen ze toch eenmaal gingen heeft de Nederlandse organisatie wel allerlei dingen voor hen geregeld. Hun kosten worden betaald door de PEN CLub en de Nederlandse Stichting Frankfurter Buchmesse samen. Martin Duisterwinkel heeft in zijn stand, die weliswaar klein is, veel Papiamentse titels, verklaarde Jocelyn Clemencia (hoofd van de Sede di Papiamentu), trots. Wim Rutgers treedt op als raadgever. Rutgers heeft een lijst opgesteld van en over Antilliaanse- en Arubaanse literatuur, die daar nu tentoongesteld worden. Er zal ook een muziekformatie optreden met Antilliaans muziek. Dat zullen echter Antilianen zijn die in Nederland wonen. Tenslotte zal er ook een film over de Antillen gedraaid worden. Jocelyn Clemencia verwacht dat het de film van Sherman de Jesus zal zijn: *'En de indiaan baarde een neger'*.

Papiaments als onderdeel van Buchmesse-spektakel

Volgende week is in Duitsland de Frankfurter Buchmesse, een grote beurs waar alle belangrijke uitgeverijen ter wereld naar toe komen om van elkaar boeken te kopen en vooral ook om over vertalingen en rechten te onderhandelen. Het is een zakelijke beurs die echter met steeds meer spektakel gepaard gaat. Elk jaar wordt voor die beurs een thema gekozen. Over dat thema wordt vaak jarenlang onderhandeld en gelobbied, omdat zo'n thema nadruk legt, aandacht vraagt en daardoor zakelijk van belang is. Dit jaar is 'het Nederlands' het thema van de Buchmesse. In de eerste plaats natuurlijk het Nederlands, de taal van Nederland en Vlaanderen, maar ook de overzeese gewesten waar het Nederlands voortleeft zijn mee betrokken. Daarom is er ook een, kleine, stand van de Nederlandse Antillen en is ook bijvoorbeeld het Zuidafrikaans vertegenwoordigd. In de dagbladen op Curaçao hebben al verschillende aankondigingen gestaan, o.a. dat Gerda Gosepa namens de Antillen naar Frankfurt zal gaan. Maar vorig jaar al kondigde ook Frank Martinus aan dat hij naar Frankfurt zou afreizen.

Hoe zit dat nu precies? Gaat er een delegatie van de Nederlandse Antillen naar Frankfurt?

"Ik ga op uitnodiging van de Nederlandse Stichting die dit jaar het *Schwerpunkt* organiseert. Er wordt daar een forum gehouden waar ik in zal zitten en tien dagen later zal ik in Bremen twee lezingen geven. Het thema van het forum is *'Eine Sprache, Viele Stimmen'*. Eigenlijk is altijd een bepaald land het *Schwerpunkt*. Nederland heeft er echter zelf 'Het Nederlands' van gemaakt. De kosten zijn zeer hoog voor de organisatoren, het kost wel zo'n 5 of 6 miljoen om een *Schwerpunkt* in te richten. Het was bijna niet doorgegaan, maar op deze manier draagt ook Vlaanderen, d.w.z. België, bij aan de kosten. De Antillen spelen hierin maar een kleine rol. Het KabNA heeft 250.000 gulden beschikbaar gesteld speciaal voor de Antillen. Maar dat geld zit voor een deel in de pot van Nederland. Martin Duisterwinkel organiseert een stand met Antilliaanse literatuur, d.w.z. met Papiamentse boeken. Hij staat niet in de Nederlandse stand. Er gaan een aantal mensen van de Antillen naar toe, maar we gaan niet als groep. We hebben niets gezamenlijks afgesproken. Jocelyn Clemencia gaat ook, maar die is uitgenodigd door een vrouwengroep. Er gaan ook geen Engelse schrijvers van de bovenwinden".

PAPIAMENTS

Maar als het Schwerpunkt het Nederlands is, waarom dan een verkooppunt van Papiamentse boeken?

"Het is de bedoeling dat ze in Nederland en Duitsland verkocht worden voor bijvoorbeeld Antillianen die in de gevangenissen zitten. En Gerda Gosepa en Jocelyn hebben eens samen een act gedaan bij een vrouwenboekenmarkt. Misschien hebben ze hun gevraagd dat nog eens te doen. Ik weet niet of ze ook naar Bremen gaan. Ikzelf krijg veel uitnodigingen vanuit Duitsland. Ik weet niet waarom. Misschien is er een nieuwe vertaling verschenen van *Dubbelspel* in Duitsland. De uitgever sprak erover in februari. Hij wilde een nieuwe uitgave maken met een harde kaft. Ik weet niet of dat ook gebeurd is. Misschien komt het ook omdat Derek Walcott, een schrijver uit het Caribisch Gebied dit jaar de Nobelprijs heeft gewonnen. Daardoor komt het Caribisch Gebied opeens weer volop in de belangstelling".

Neemt u die uitnodigingen aan?

"Vaak kan ik niet, maar in maart bijvoorbeeld zou het wel zinvol zijn. Er is dan een kring over Nederlands als vreemde taal daar. Ik zou dan het nederlandse als vreemde taal hier kunnen belichten. Ik ben daar niet als schrijver gevraagd, maar als Neerlandicus. Caribische literatuur is ook erg populair de laatste jaren in Denemarken, vooral in Aarhus. Er worden daar veel Caribische essays uitgegeven. En die zijn ook weer leesbaar in Zweden".

Aline en Mineke Muis

= door Nel de Jong =

Aiaiai, kabouter Brr!

"Wat is er aan de hand?" schrok kabouter Brr. "Wat is er gebeurd?" Voor hem stond Mineke Muis en bibberde en snikte en piepte en was drijfnat. "Ik... ik b-ben b-bijna verdronken", stotterde ze. "In een emmer met water."

Mineke Muis was een kijkje gaan nemen in de keukenkast van Shon Nènè. Daar lagen wel eens broodof kaaskruimeltjes in en daar was ze dol op. Maar die dag had ze pech, want Shon Nènè had net de keukenkast schoongemaakt. Geen enkel kruimeltje lag erin. En toen had Mineke een emmer gezien. Met iets wits erin.

"Mmm", had ze gedacht, "wat ziet dat er lekker uit." Het domme muisje wist niet dat het de emmer met zeepsop was, waarmee Shon Nènè de kast had schoongemaakt.

Ze klauterde boven op de rand van de emmer. Snuf, snuf, snuf, rook ze. Wat zou het zijn? Ze boog zich nog wat verder voorover en...... tuimelde pardoes in de emmer.

"Aboe! prr, prrr, pieppiep!" proestte Mineke verschrikt. Het zeepsop prikte in haar neus en het water kwam in haar bekje. Aiaiai wat smaakte dat vies en wat werd haar velletje nat. Blub blub, daar ging ze nog kopje onder ook. "H-help!" snikte ze. "Ik verdrink!"

"Tsjee!" klonk opeens de stem van Shon Nènè. "Een muis in mijn sop! Waar is de poes? Dan kan die hem opeten." Van schrik ging Mineke wel drie keer kopje onder. "Help!" piepte ze nog eens.

"Ai, arm muisje!" Aline, het dochtertje van Shon Nènè, keek vol medelijden in de emmer. "Je bent kletsnat en nu gaat de poes je nog opeten ook." Ze stak haar handje uit en pakte het spartelende muisje uit de emmer. "Loop maar heel hard weg", fluisterde ze, "voordat mama met de poes terugkomt."

En zo was Mineke Muis drijfnat en nog bibberend van de schrik bij de kaboutertjes gekomen. "Dat was maar op het nippertje", zei kabouter Brr hoofdschuddend. En Poetsje droogde het muisje met een grote handdoek af. "Je mag Aline wel heel dankbaar zijn", zei ze. "Jazeker!" knikte het muisje.

En toen kreeg kabouter Brr een idee. "We moeten iets voor haar terugdoen", zei hij. "Wacht eens even, ik moet nog ergens een paar wonderpilletjes hebben." Hij zocht in alle laden en kasten en ja hoor, helemaal achter in de linnenkast, onder de lakens, vond hij twee pilletjes.

"Wat ga je daarmee doen?" vroeg Poetsje nieuwsgierig. "Die ga ik aan Aline geven", zei kabouter Brr. "Eerst de gele. Dan wordt ze net zo klein als wij. En later de rode om weer groot te worden."

Aline schrok die avond ontzettend. Wat kriebelde [illegible] haar oor? Ze [illegible] ze grote ogen op. Drie kleine kaboutertjes zaten op haar laken en lachten haar vriendelijk toe.

"We komen je halen", zei het kaboutertje met de langste baard, "omdat je Mineke Muis gered hebt." "Ik heb honingkoekjes en een dadeltaart voor je gebakken", zei het kaboutervrouwtje. "En je kunt de hele nacht met mijn dierenvriendjes spelen", vertelde de kleinste. "Heb je zin?"

"Nou en of" zei Aline. Ze kreeg van kabouter Brr het gele pilletje en kijk, opeens was ze net zo klein als de kaboutertjes. Buiten zaten vier muisjes op hen te wachten. En op hun rug reden ze snel naar het kabouterhuisje.

Aline keek haar ogen uit. "Wat een mooi huisje", zuchtte ze. "En wat een leuke stoeltjes. En oh, wat ruikt die dadeltaart lekker!"

"Hier heb je alvast een stukje", lachte Poetsje gevleid.

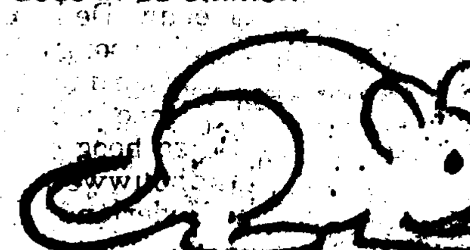
Aline speelde de hele nacht met Pinkie en zijn vriendjes de hagedisjes, de muisjes, de parkietjes en de konijntjes. En dat ze het naar haar zin had, dat hoef ik niet te vertellen, hè? Ze speelde verstoppertje en tikkertje en blindemannetje met ze. Ze mocht een vliegtochtje maken op de rug van een parkietje. Ze at dadeltaart en honingkoekjes en dronk lamoentjeslimonade. Ze werd dikke vriendjes met Mineke Muis en wou maar, dat de nacht nog heel lang duurde.

Maar ja, aan alle pret komt een eind. De kaboutertjes en al haar nieuwe vriendjes brachten haar ten slotte weer naar huis. Daar gaf kabouter Brr haar het rode pilletje, zodat ze weer een groot meisje van zes jaar werd.

"Mag ik nog eens terug komen?", vroeg ze aan de kaboutertjes.

"Ja, hoor, dat beloven we", lachte kabouter Brr. En toen sliep Aline tevreden in.

Ben jij ook altijd lief voor de dieren? Wie weet komt kabouter Brr jou dan ook nog eens halen, hè?

Xingoe de hond

WETEN JULLIE het nog? Zo'n honderd jaar geleden was het Braziliaanse oerwoud nog een echte wildernis. Er woonden indianen, die soms nog nooit een blanke gezien hadden. En veel blanke kolonisten trokken het oerwoud in om er een stukje land voor zichzelf schoon te maken en te bebouwen. Nu zeggen een heleboel mensen, dat dat toch zo maar niet kon, omdat het land van de indianen was. Maar in die tijd vond iedereen het heel gewoon.

Een van de kolonisten was Andreas. Hij was getrouwd met Christa en had een hond (behalve zijn kudden koeien en paarden) die Detta heette. Detta begon oud te worden. Maar ze had een zoon, die in haar plaats nu de kudden bewaakte: Xingoe. Vorige keer heb ik jullie verteld hoe Xingoe probeerde de tapirs van de maisvelden weg te jagen. Maar één hond alleen kan dat niet.

Detta ligt bij het vuur in de hut van Andreas en Christa en beurt haar kop op. Met gespitste oren blijft ze luisteren. Eerst hoort ze Xingoe in de verte blaffen. Dan het getrappel van zijn poten. En ten slotte zijn zacht gejank voor de deur. Ze krabt aan de deur, draait in het rond en blaft.

"Zo, Detta", zegt Christa. "Ga ze maar weg jagen. Vort! Pak ze!" Ze laat Detta eruit.

Woedend blaffend stuift Detta de duisternis in, met Xingoe achter haar aan.

Maar even later rent [illegible] voort zonder ge[illegible] geven. De tapirs [illegible] intussen dat ze h[illegible] Xingoe gewonnen h[illegible]. Hij is verdwenen en [illegible] vreten ze van de [illegible] maisplanten.

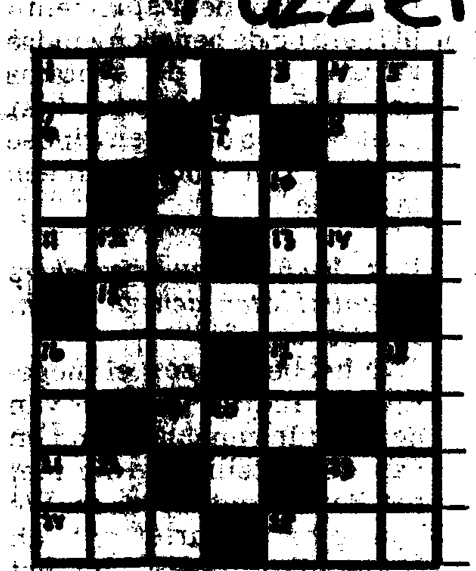
Alleen het oudste [illegible] onrustig. Hij gooit z[illegible] omhoog en snuffelt [illegible] neus. Daar is die [illegible] lucht weer? Van twe[illegible] schillende kanten. [illegible] duiken twee hondek[illegible] uit het struikgewas te[illegible] schijn.

Dat is te veel [illegible] tapirs. Ze keren [illegible] stormen weg. De [illegible] rennen woedend ach[illegible] aan. De oude tapir p[illegible] nog een keer de [illegible] aan te vallen. Ma[illegible] Xingoe hem van vo[illegible] Detta van achteren [illegible] vallen, stormt hij we[illegible] der. Naar de rivier w[illegible] zich veilig voelt.

Opgewonden en [illegible] lopen de honden [illegible] oever heen en wee[illegible] zien de tapirs nergens [illegible] en jankend van teleu[illegible] ling gaan ze zitten.

(wordt verv[illegible])

Puzzel van de week

ZIE VOOR oplossing en de winnaar de Kinderkrant over twee weken. Stuur je oplossing naar de Amigoe (Scherpenheuvel z/n of P.O.Box 577; Aruba - Caya Betico Croes 110; Bonaire - de heer Linkels, P.O.Box 122) en zet op de enveloppe: KINDERPUZZEL.

HORIZONTAAL: 1. man van de geit; 3. kan alleen een spin maken; 6. persoonlijk voornaamwoord; 8. lidwoord; 9. muzieknoot; 11. knaagdier; 13. bewoner van Ierland; 15. niet nu; 16. mannetjesbij; 17. hevig; 19. daar kun je je boeken in doen; 21. voegwoord; 23. kade; 24. man van het schaap; 25. been voor de hond.

VERTICAAL: 1. drank; 2. okay; 4. en dergelijke (afkorting); 5. roofdier; 7. muzieknoot; 9. begin; 10. iets aardigs; 12. op de manier van; 14. een 16. beest; 18. ver in de tijd; 20. blijft over na verbranding; 22. achter; 23. knock out.

Winnares van de week is:

Sue-Ann Mambre
Thaliaweg 3
Curaçao

[illegible] en kan langs komen om haar prijs op te halen bij de Amigoe te Scherpenheuvel.

OPLOSSING vorige week

HORIZONTAAL: 1. [illegible] 3. [illegible] Eva; 6. de; 8. [illegible]; 13. ren; 15. koe; 16. [illegible] 17. die; 19. deels; 21. [illegible] 22. op; 24. oma; 25. ops.

VERTICAAL: 1. e.d.; 2. [illegible] 4. vel; 5. ai; 7. moe; 10. trede; 11. enkel; 12. [illegible] ene; 18. [illegible] 20. sop; 21. do; 23. pa.

Wedstrijd

ER HEBBEN zich weer een paar wedstrijders gemeld met een verhaaltje. Aan de achternaam en het adres te zien, hebben Dave en Daley dezelfde vader en moeder.

Klopt hè?

Wat een leuke ara's hebben jullie, Saskia! Ik heb je verhaaltje met plezier gelezen.

TANTE NEL

Jimmy en Manalito het paard

Het was mooi weer. Jimmy liep fluitend door de bergen. Plotseling zag hij een mooi paard. Jimmy liep er naar toe, maar het paard [illegible] Jimmy zag dat het [illegible] [illegible] paard achter Jimmy aan naar huis. Hij maakte [illegible] met zijn vader een stal. En hij noemde het paard Manalito. Iedere dag ging hij rijden. In het dorp [illegible]

DAVE [illegible]
Landhuis Gr. St. Michiel
(9 jaar)

De reis en het kaboutertje

[illegible] loopt in het bos. Niemand wil met hem spelen, want hij is veel te groot. Op een dag ziet hij [illegible] Ze hebben veel plezier. Alle dieren kabouters komen kijken en vinden het zo leuk. Ze willen mee spelen. [illegible] vinden dat goed. Ze worden ze allemaal vriendjes.

DALEY PINEDOE
Landhuis Gr. St. Michiel
(7 jaar)

Koko en Mona de ara's

[illegible]

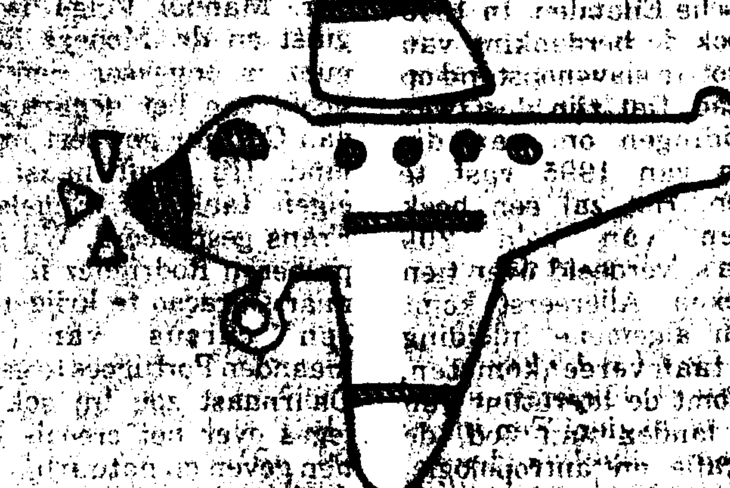
Koko weg is [illegible] Mona [illegible] Koko niets. Na een week kwam Koko weer bij en het eerste wat hij [illegible] ... ze [illegible] Omdat Koko zo [illegible] noemden we Mona. [illegible] Koko [illegible] lekker hé! [illegible] Koko niet meer weg te vliegen. Hij is bang om weggejaagd te worden door de hond.

SASKIA KLEINVELD
Boebiweg [illegible]

Wist je dat ???

[illegible] Engelse groep van ongeveer 40 mensen, die over de hele wereld hulp biedt in noodgevallen. Ze worden niet voor betaald, moeten zelf vaak hun onkosten betalen en offeren er hun vrije dagen voor op. Waarom doen ze het dan wel? Gewoon omdat ze willen helpen. En hoe doen ze dat? Neem bijvoorbeeld de aardbeving in El Salvador van een paar jaar geleden, waarbij [illegible] en 30000 mensen dakloos werden. De volgende morgen al waren er vrijwilligers van [illegible] onderweg met speciaal materiaal [illegible] apparaten waarmee ze geluiden van overlevenden [illegible] door 15 meter beton konden horen.

In 1919 werd de KLM opgericht en [illegible] werd er gevlogen van Amsterdam naar Londen. [illegible] ging wel even iets anders dan tegenwoordig. [illegible] passagiers kregen warme kleding en een hand van directeur Dr. Plesman, die hen persoonlijk [illegible] modderige veldje naar het vliegtuig gedragen.

[illegible]

Om te kleuren

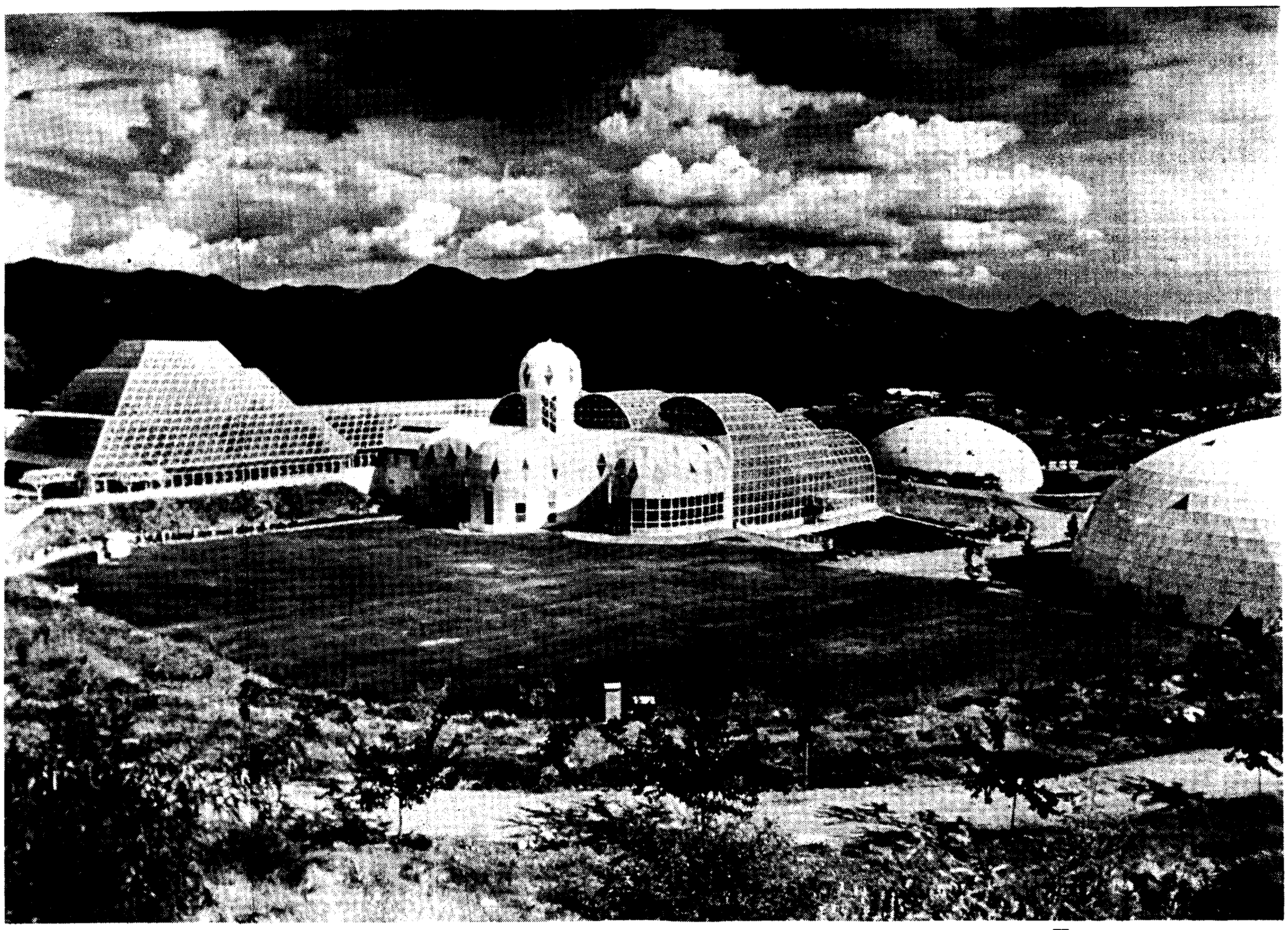

Gezond en gelukkig blijven in Biosphere

De aarde in een reageerbuis

= door Marc de Koninck =

HET IS zover: in Arizona, de Verenigde Staten, is eindelijk de deur opengegaan van Biosphere 2, een door een glazen stolp afgedekte wereld van drie voetbalvelden groot, waar acht mannen en vrouwen twee jaar bij wijze van experiment hebben geleefd. Hun opdracht was: gezond en gelukkig blijven.

De doorzichtige ark van Biosphere 2 ligt als een surrealistische nederzetting van Marsmannetjes in de woestijn.

Biosphere 2 trekt zijn strakke contouren kordaat tegen de diepblauwe hemel en door het groen gevlekte bruin van Arizon's woenstijn. De kolossale structuur, speels opgebouwd uit duizenden kleine piramiden en trapezen van glas en staal, lijkt in het desolate landschap het gezelschap te zoeken van de nabije Santa Catalina Mountains. Het is stil in het verzengende dal waar de manshoge gearmde cactussen zwijgend op wacht staan. En ook Biosphere 2 maakt geen geluid. De doorzichtige ark ligt er surrealistisch bij als een eerste menselijke nederzetting op Mars.

Zo van verre is niet te zien of de ruimtevaarders nog in leven zijn. Gedijen ze daarbinnen? Vormen ze een vredige en welvarende gemeenschap? Hebben ze zich voortgeplant? Of zijn ze overwoekerend door hun meegevoerde jungle? In staat van oorlog met de apen? Hebben ze als hongerige wilden tenslotte de hand aan elkaar geslagen?

Het zijn onontkoombare gedachten voor wie als zoeker, begoocheld door hitte en licht, dit reusachtige laboratorium nadert. Dan is er plotseling de weldadige schaduw van het schip zelve, dat nu ook bij nader toehoren zacht maar intens lijkt te zoemen en te stampen. En dan is er, naast de sluisdeur naar het woonkwartier van de bemanning (de *humane habitat*) de telefoon. En er is het raam, 'waarachter een gordijn openschuift en warempel een menselijke gedaante verschijnt.

ONWERKELIJK

Het wordt een telefoongesprek als met een gevangene in een maximaal beveiligde vleugel van de penitentiaire inrichting. En alsof de situatie nog niet onwerkelijk genoeg is, kan de conversatie hier in het diepste zuiden van Arizona — of waren we op Mara? — in onvervalst Nederlands geschieden. Sterker nog, in het Vlaams!

"Ik heb nu geen gevoel van honger nie meer. Maar in het begin was het erg wennen. Het dieet. Geen suiker nie meer. Geen koffie nie meer. Geen vetstoffen nie meer."

Mark van Thillo uit Antwerpen is een van de acht wetenschappers die zich twee jaar geleden hebben laten opsluiten in deze luchtdichte reageerbuis van drie voetbalvelden en 180.000 kubieke meters omvang. Opdracht: in leven, gezond en gelukkig te blijven in een compleet gesloten systeem waar water, lucht, voedsel en afval eindeloos hergebruikt zouden moeten kunnen worden door hun plantaardige en dierlijke bewoners (onder wie acht exemplaren van het soort dat mens heet).

LEKKER ETEN

Het unieke experiment is Mark aan te zien. Een ingevallen gelaat steekt uit boven een al te ruim bemeten shirt en broek, waaronder een breekelijke gestalte mag worden vermoed. Maar hij leeft, zijn ogen staan goed, zijn stem klinkt krachtig en zijn lach klatert helder door de telefoon. "Ja, het is wel tijd om naar buiten te komen. Ik mis mijn vrienden en mijn familie. Wat ik als eerste ga doen? Naar de stad, naar een restaurant, lekker eten met een goed glas wijn."

Zondag, kwart over acht, 26 september 1993 was het zover. Toen was de wereldpers present om de verzegeling van de deur opengebroken te zien worden en Mark van Thillo en zijn zeven collega-*biospherians* uit hun kleine planeet te zien terugkomen in Biosphere 1: de aarde. Na twee lange jaren konden ze de zon weer rechtstreeks op hun huid voelen, de wind weer door hun haren, de onuitputtelijke variatie van het aardse menu weer langs de huig.

De wereld is nieuwsgierig naar hun relaas. Naar hun wetenschappelijke bevindingen uiteraard, maar stiek'.m vooral toch naar hun menselijke ervaring. Ze zijn er met hun achten ingegaan op 26 september 1991, vier vrijgezelle vrouwen en vier vrijgezelle mannen. Wat heeft zich 'sociologisch' tussen hun voorgedaan? Is er, om maar met de telefoon in Marks glazen huis te vallen, kans op geweest dat ze er met méér dan acht weer uit zouden komen? Worden er nog huwelijken aangekondigd?

VRIENDEN

"Nee, nee, dat is niet gebeurd", lacht de Antwerpenaar, "we kenden elkaar van tevoren al goed en waren vrienden. Nu zijn we nog extra goede vrienden geworden. Dat is alles." Het moge voor een buitenstaander, gevoelig voor wat lotsgebondenheid vermag in een hyper-romantische omgeving, onwaarschijnlijk zijn. Maar het klinkt overtuigend van achter glas vanuit Marks mond.

Extreem romantisch is zijn miniatuur-aarde inderdaad. Er voert een wandelpad aan de buitenkant langs het hele complex, zodat toeristen (die nu overigens worden weggehouden door de gesel van de hitte) volop inkijk hebben. Biosphere 2 heeft een golvende 'oceaan' van pakweg vijftig bij twintig meter, een palmenstrand, een tropisch regenwoud, rotsen, moeras, steppe, woestijn, akkers en de privacy van acht royale tweekamerflats met gemeenschappelijke eetzaal.

"Het is een heel grote wereld voor acht mensen. Je kunt alleen zijn en je kunt samen zijn als je wilt. Natuurlijk heeft iedereen zijn momenten van somberheid gehad en van verlangen naar de buitenwereld. Maar niemand is bijna *crazy* geworden en gaan schreeuwen: ik wil eruit. We waren goed voorbereid op de lange duur van ons verblijf", zegt Mark, de 33-jarige technisch ingenieur die verantwoordelijk was voor de honderden motoren en pompen die — deels werkend op zonne-energie — de lucht en het water, en daarmee de cirkels van het leven zelve, in beweging moesten houden.

Biosphere 2 is ontworpen als een mammoetexperiment, dat honderd jaar zal duren. Nu de huidige bemanning de hoekige koepel verlaten heeft, zal na enkele maanden van diepgaande ecologische analyse een tweede groep de ruimte voor langere tijd gaan bewonen. Enzovoort tot aan het einde van de volgende eeuw. Als het tenminste zo ver komt. Want in zijn nog jonge leven heeft het experiment al voor zoveel controverse gezorgd dat zijn voortbestaan wetenschappelijk en commercieel twijfelachtig is.

Het is de avontuurlijke Amerikaanse zakenman en miljonair Edward Bass geweest, die tien jaar geleden Biosphere 2 heeft bedacht. Hij verwierf dit stuk woestijn ten noorden van Tucson, kocht dozijnen biologen, ecologen, ingenieurs en ruimtevaartexperts weg bij NASA en Amerika's universiteiten en begon zijn droom van glas, ijzer en beton voor een bedrag van 150 miljoen dollars te verwezenlijken.

De broeikas zou compleet van de buitenwereld worden afgesloten, óók voor de bodem, waar een stalen vloer elke sluikse ademhaling in de aardse atmosfeer zou voorkomen. Een complex 'systeem' van duizenden verschillende levenssoorten — van bacterieën en algen via planten, insecten, vogels en zoogdieren tot de homo sapiëns — zou bestudeerd worden in zijn ecologische reis naar een eigen zelf regulerend ecologisch evenwicht. Wat sterft uit? Wat wordt dominant? Kan de mens zijn omgeving zo reguleren, dat hij in het 'minimale heelal' van een afgesloten licht doorlatende, tank overleeft? Wordt zo een menselijke stad mogelijk op de maan? Het zijn maar enkele van de duizenden vragen die Biosphere 2 zou kunnen beantwoorden.

VERWORPEN

Maar in de wereld van de serieuze wetenschap is het project in Arizona goeddeels verworpen als niet veel minder dan bedrof. Het dedain van de ernstige academische culmineerde begin dit jaar in een dramatische geste. De elf leden van de 'onafhankelijke wetenschappelijke adviescommissie, die het experiment begeleidt, namen toen collectief ontslag. De geleerden waren tot de conclusie gekomen dat Biosphere 2 een 'wetenschappelijk grap' is, een beoogde toeristische attractie, die de dimensies van een Disneyworld moet krijgen, een zó slordig en onoverzichtelijke volgepropt laboratorium dat fundamenteel onderzoek van de ontelbare reacties die zich binnen voordoen praktisch ondoenlijk is. De scepsis van de experts kan door een amateur gemakkelijk worden begrepen.

Er zijn tonnen oceaanwater, zoet water, zand, aarde en plantaardig materiaal aangevoerd uit allerlei uithoeken van de wereld om de natuurlijke omgeving van Biosphere 2 te vormen. Het inzicht in wat voor organismen allemaal zijn opgesloten in de enorme 'capsule' is verre van compleet. Zelfs de ingesloten hogere diersoorten waren niet allemaal gewenst. Zo vlogen er huismussen rond in de kas, die zich niet lieten vangen voordat de ruimte luchtdicht gesloten werd.

WEINIG EXTRA'S

"Er zijn veel te veel onbekenden en varianten in Biosphere 2. Men kan net zo goed vissen tellen in een afgeperkt stuk van de open oceaan in dit zogenaamd afgesloten ecosysteem. We leren hier weinig extra's, te meer omdat er tijdens de afgelopen twee proefjaren regelmatig buitenlucht naar binnen moest worden gepompt om het zuurstofgehalte voor de acht mensen op peil te houden", zegt een van de commissieleden, een ecoloog die zijn naam liever niet verbonden ziet aan zijn bittere kritiek. "Bovendien heeft het management van Biosphere 2 allerlei verzamelde wetenschappelijke data niet aan ons is doorgegeven, kennelijk uit schaamte over de lage bruikbaarheid ervan."

Het mysterie van de verdwenen zuurstof heeft inderdaad een enorme inbreuk afgedwongen op de 'integriteit' van de verzegelde proeftuin. Vijftien maanden na de afsluiting, rond Kerstmis 1992, was het zuurstofgehalte binnen gedaald van de normale 21 procent tot 14,5 procent van de lucht. De acht bemanningsleden hadden last van ademnood en oververmoeidheid en moesten soms met pure zuurstof uit flessen 'bijtanken'. De 'staf' aan de buitenkant besloot tot een gigantische injectie van buitenlucht, waardoor een derde deel van de hele atmosfeer in de kas werd vervangen. Later moesten, omdat het zuurstofgehalte telkens weer omlaag ging, zulke operaties worden herhaald.

John Corliss, sedert februari de wetenschappelijke leider van het project, heeft zich in zijn barak met uitzicht op de glazen stad langdurig het hoofd gebroken over het waarom van het onverwachte verschijnsel. Zijn eerste verdenking ging uit naar de bodem, waarin het levende microorganisme veel meer zuurstof zou verbruiken dan voorzien. Maar intussen is zijn bevinding dat het gebruikte beton het levensvoorwaardelijke gas in hoog tempo opeet.

BOOSDOENER

"Dat is een zeer interessante ontdekking. De kooldioxide, die zich ophoopt in het begon, is de boosdoener. Misschien moeten we het begon voor de volgende proefperiode afsluiten met luchtdichte lak." Corliss, evolutie-expert en voorheen in dienst van NASA, heeft alles wat een echte geleerde hebben moet: een baard, dikke brilglazen en een overweldigend opgeruimd en praatgraag gemoed.

"Sommigen vinden dat de toevoeging van zuurstof de mislukking betekent van dit project. Maar het tegendeel is het geval. Het bewijst dat we bezig zijn met wetenschap, waarin je immers altijd voor onverwachte verschijnselen komt te staan. En we weten precies hoeveel zuurstof we hebben toegevoegd, dus dat hoeft onze studie-data niet te compromitteren", aldus Corliss. Het enthousiasme straalt af van zijn beweeglijke gestalte.

Als de schaduwen lang worden en de hitte draaglijker, wagen kleine groepen toeristen zich op het terrein. Ze slenteren door het straatje dat langs cadeaushops met Biosphere 2-T-shirts en koffiemokken naar het glazen gevaarte leidt. Er zijn koffiehuisjes, een restaurant, en een klein theater. De bezoekers hebben bij de kassa naast het stoffige parkeerterrein 12,95 dollar moeten betalen. Een gids onder een parasol voert ze langs de attracties. Biosphere 2, dat geen enkele overheidssteun krijgt, lijkt vooralsnog geen commercieel succes.

Maar dat zou kunnen veranderen. Het heeft een ontegenzeglijke charme, dit vreemde bouwsel niet ver van de Apache Reservation en [illegible] de grens met Mexico. Dit is Amerika ten voeten uit: een verlokkende cocktail van *high tech*, ruimtevaart, cowboys, indianen, commercie en een groots idee.

GLAZEN FLES

Hoe onvolmaakt hun kleine aarde ook nog was, acht mensen zijn er bijna in geslaagd om twee jaar lang onafhankelijk van de wereldse atmosfeer in een dichte glazen fles te leven. Akkoord, de fles bleek een beetje lek (vijf procent van de lucht 'wisselde' per jaar met de buitenlucht via miniscule gaatjes in de isolatie). Akkoord, er moest behalve zonne-energie nog door gas opgewekte elektriciteit van buiten worden geïmporteerd voor koeling en verwarming. Akkoord, de acht hebben maar tachtig procent van hun eigen voedsel (vooral groenten, noten en kippen) kunnen kweken en waren voor de overige twintig procent aangewezen op een mede-ingesloten voorraad. En akkoord, ze zijn allemaal flink vermagerd (Mark van Thillo ging van 66 naar 57 kilo en is nu stabiel op 61 kilo).

Maar het is toch in grote lijnen gelukt om samen met de planten en de dieren overeind te blijven. En er zijn al lessen geleerd. Je kunt leven waar je werkt, zonder mechanisch vervoer. Je kunt zonder chemische hulpmiddelen. Je kunt zonder papier (verboden in Biosphere 2) dankzij computers en stoffen doekjes. Alle menselijke afval en waswater kunnen op een beperkte oppervlakte compleet gerecycled worden.

"We verzamelen een weelde aan nieuwe gegevens. En we staan pas aan het allereerste begin van een experiment van een eeuw. De hele wereld zal zich hiervoor gaan interesseren. Talrijke universiteiten zullen mee willen gaan doen. De zo hoog ontwikkelde landbouwwetenschappers in Nederland bij voorbeeld, ik heet ze van harte welkom om te komen leren, experimenteren en onderwijzen", aldus professor Corliss.

Voor Mark van Thillo zit de reis in het onbeweeglijke ruimteschip Biosphere 2 er nu op. Ook zijn ogen en woorden hebben verraden dat wat nu de minachting van veel academici wekt, ooit het leven van de mensheid op de geschonden aarde en in het onherbergzame heelal zou kunnen redden. Hoewel, op de vraag of hij het nóg een keer zou doen, of hij nogmaals zo'n duurzame episode van zijn leven in glas zou laten verpakken, aarzelt Mark van Thillo langdurig. "Twee jaar was erg lang", komt er ten slotte uit.

Is het mede zo zwaar gevallen omdat in die romantische reageerbuis die ene menselijke reactie niet tot stand is gekomen? Dat valt nog te bezien. Dat zal nog wel te lezen vallen in dat onvermijdelijke boek, dat door Mark of een van de overige *Biospherians* geschreven zal worden en dat alles zal onthullen over wat er echt is voorgevallen tijdens een uniek experiment tussen de cactussen van Arizona.

De acht vrijgezellen verlieten als acht even goede vrienden, maar niet meer dan dat, het experiment.

= door Stevo Akkerman =

Op de morgen van de 21e augustus 1968 stond prof. Eduard Goldstücker vroeg op om paddestoelen te gaan zoeken. De voorzitter van de Tsjechoslowaakse schrijversbond, tevens vice-rector van de Praagse Karelsuniversiteit en lid van het Tsjechische parlement, bevond zich in Oost-Slowakije, in de bergen van de Hoge Tatra.

Hij had gedacht rustig met vakantie te kunnen gaan. Maar toen iemand hem kwam vertellen dat de Russen waren binnengevallen, wist Goldstücker dat hij zich had vergist. Hij maakte zijn ontbijt af, ging volgens plan de bossen in om paddestoelen te rapen en dook daarna elf dagen onder. Vervolgens werd hij de grens overgesmokkeld en zo ontkwam de professor naar Engeland. Het zou tot 1991 duren

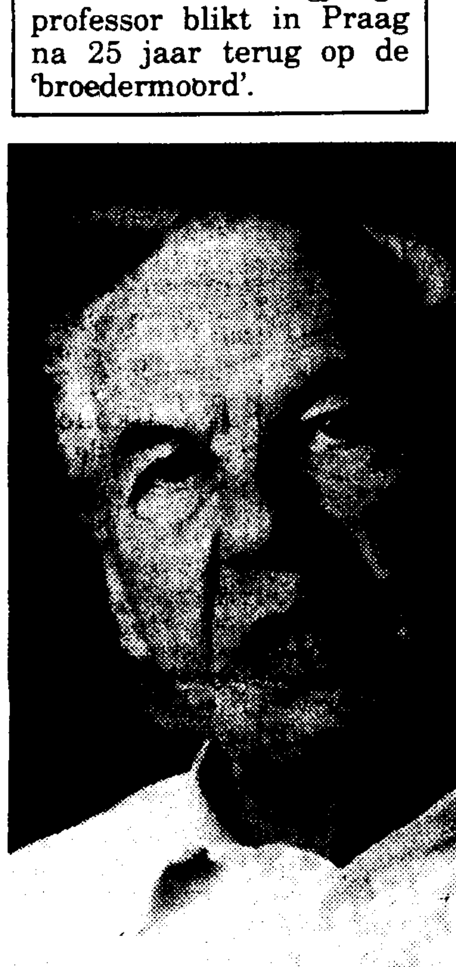
EDUARD GOLDSTÜCKER was op die ochtend in augustus 1968 nog van plan rustig met vakantie te gaan. Totdat hij hoorde dat een half miljoen manschappen en tanks van het bevriende Warschau-pact zijn land, Tsjechoslowakije, hadden bezet om een einde te maken aan de Praagse Lente. Schrijver en parlementslid Goldstücker moest als een van de meest gezochte personen zijn land ontvluchten. Pas in 1991 kon hij terugkeren. De inmiddels tachtigjarige professor blikt in Praag na 25 jaar terug op de 'broedermoord'.

■ *Sovjet-troepen vielen in augustus 1968 Tsjechoslowakije binnen.*

Dubcek begraven met cynische achteloosheid

De moord op de Praagse lente

EDUARD GOLDSTÜCKER

voor hij terug kon keren.

Goldstücker woont nu weer met zijn vrouw in Praag. Daar ontmoeten wij hem in verband met de 25-jarige herdenking van het neerslaan van de Praagse Lente, de korte periode van liberalisering en democratisering in Tsjechoslowakije. De leiders in dit land trachtten in deze periode de verstarde stalinistische opbouw van de partij te hervormen en te komen tot 'een socialisme met een menselijk gezicht'.

CONFERENTIE

"Eind juli 1968 had de leiding van de Tsjechoslowaakse communistische partij een langdurige ontmoeting met het politbureau van de communistische partij van de Sovjetunie. Die ontmoeting vond plaats in een treinwagon aan de grens tussen Tsjechoslowakije en de Sovjetunie. Daar werd besloten tot een conferentie van alle leiders van de communistische broederlanden in Bratislava, te houden in augustus.

Toen de Tsjechoslowaakse delegatie terugkeerde uit Bratislava, riep zij in Praag een groep mensen bijeen om de uitkomst van de conferentie te analyseren. Wij kwamen tot de conclusie dat we in elk geval wat tijd gewonnen hebben. Het was op grond daarvan dat ik besloot drie weken vakantie te nemen in de Tatra's", vertelt Goldstücker.

"Het nieuws van de bezetting betekende een grote schok voor me. Een grotere schok zelfs dan het nieuws van de inval door Hitler, in 1939. Dit was tragischer. Van Hitler verwachtten we niets andersn dan het allerslechtste. Hij was onze vijand. Maar het Warschau Pact, dat waren onze vrienden, onze broeders."

Toen Goldstücker terugkeerde van zijn paddestoelmissie, werd hij opgewacht door enkele collega-schrijvers. "U moet zich verbergen, professor", zeiden ze en hij gaf hen gelijk: "Ik wist dat ik ergens bovenaan stond op de zwarte lijst van de Russen." De collega's hadden al een onderduikadres voor hem gevonden, waar hij per auto heen gebracht werd. Elf lange dagen bracht hij door in een kleine kamer van een flat, van 's ochtends vroeg tot 's avonds laat gekluisterd aan de radio. Daar ving hij ook, via de BBC, het opmerkelijke bericht op dat de Russen erin waren geslaagd hem gevangen te nemen.

Goldstücker, zo hoorde de professor zelf, was halfdood geslagen en vervolgens naar Siberië getransporteerd. Een extra aansporing om zijn land te verlaten. Hij realiseerde zich dat er geen hoop meer was. "De tanks van het Warschau Pact kwamen om de Praagse Lente te vermoorden. Ik had geen valse illusies. Ik wist dat ze gekomen waren om een einde te maken aan alle democratisering."

Dat Eduard Goldstücker de inval door de Warschau Pact-landen vergelijkt met die door nazi-Duitsland, en 1968 zelfs 'tragischer' noemt dan 1939, is veelbetekend. Want voor hem was 1939 een groot persoonlijk drama. Zijn vader, een Slowaakse jood, sneuvelde tijdens de Eerste Wereldoorlog. Zelf wist hij toen via Polen naar Engeland te ontkomen. Eduard, die in reactie op de opkomst van het nazisme in 1933 lid was geworden van de communistische partij, kwam in Londen te werken bij de diplomatieke dienst van de Tsjechoslowaakse regering-in-ballingschap. Zijn moeder was echter achtergebleven. Zij vond, net als de rest van de familie, de dood in de gaskamers van Auschwitz.

AMBASSADEUR

In 1949 werd hij de eerste ambassadeur van Tsjechoslowakije in Israël. Hij werd in 1951 overgeplaatst naar Zweden. Op doorreis werd de professor in Praag vastgehouden en gearresteerd op verdenking van 'misdaden tegen de staat'. In die tijd beleefde Tsjechoslowakije zijn stalinistische showprocessen. Communistische kameraden veroordeelden elkaar tot de galg en legden daarbij een bijzondere voorkeur aan de dag voor partijgenoten van joodse afkomst.

Goldstücker mocht van geluk spreken dat hij levenslang kreeg. Hij kwam in 1956 vrij en leidde tot 1968 een redelijk anoniem bestaan als germanist. Alleen in 1963 kwam hij even uit de schaduw, toen hij een internationaal Kafkacongres organiseerde. Onder het communisme was Kafka op z'n minst een omstreden auteur en als er geen sprake was van politieke dooi, dan waren zijn werken niet verkrijgbaar. Toen in 1968 Goldstücker weer kwam bovendrijven, herinnerde men zich zijn naam en niet in positieve zin. Hij werd de 'intellctuele vader van de Tsjechoslowaakse contra-revolutie' gedoopt. Niet helemaal ten onrechte overigens.

Als voorzitter van de schrijversbond was hij hoofdredacteur van het tijdschrift *Literarni Listy*. Dat blad bereikte in 1968 een oplage van driehonderdduizend exemplaren en werd ook door de Russen zorgvuldig gelezen. In de vele twistgesprekken die voorafgingen aan de augustus-inval, moest Alexander Dubcek zich verantwoorden voor bijna elke zin die Goldstücker geschreven had.

NOTULEN

"De Russen moeten een veel grotere invloed aan mij hebben toegeschreven dan ik mij bewust was. Pas onlangs kwam ik daar echt goed achter, toen ik de documenten onder ogen kreeg die president Jeltsin aan president Havel overhandigde. Daar zaten ook de notulen bij van de onderhandelingen die Alexander Dubcek op 23 augustus, twee dagen na de invasie, moest voeren in het Kremlin. Dubcek, die zich overigens dapper verdedigde, werd geconfronteerd met vier aanklagers, onder wie Leonid Breznjev en Aleksej Kosygin."

"Tijdens dat gesprek zegt Kosygin opeens: 'Luister eens, Dubcek. We hebben aan de grenzen van jouw land zo'n grote macht geconcentreerd, dat we zelfs de duivel kunnen verslaan en niet alleen Goldstücker'."

Wat was het dan voor vreselijks dat Goldstücker gezegd of geschreven had dat hij zoveel haat opriep en zelfs gezien werd als gevaarlijker dan de duivel zelf? In feite niets anders dan dat de Praagse Lente een unieke poging was om 'socialisme en vrijheid met elkaar te verenigen', zoals hij schreef in het eerste nummer van *Literarni Listy*. Dat dat de Russen ergerde, was niet zo verwonderlijk. Want die hadden allang ontdekt dat die twee zaken niet samengingen. Dat bleek ook wel in Tsjechoslowakije. Het ging, geeft Goldstücker nu toe, in 1968 veel meer om de vrijheid dan om het socialisme.

Dubcek en de andere leden van het centraal comité dachten misschien nog dat ze bezig waren het socialisme dichterbij te brengen. Maar het massale enthousiasme van de Tsjechoslowaakse bevolking voor de hervormingen kwam niet voort uit liefde voor het socialisme (met die term werd overigens altijd bedoeld: communisme), maar uit hunkering naar vrijheid. Veel supporters van de Praagse Lente, aldus Goldstücker, waren geen communist en niemand verlangde van hen dat ze communist zouden worden.

OPERATIE 'DONAU'

De Russen zagen het vervolg al voor zich. Tsjechoslowakije zou verloren gaan voor het socialisme en dan zou het niet lang meer duren voor het ook verloren zou gaan voor het Warschau-Pact, Zo was het in 1956 in Hongarije immers ook gegaan. En wat zou dat het effect zijn op Polen en de andere landen van het Oostblok? Liever dan dat af te wachten, organiseerde Breznjev de operatie 'Donau'. Met vijfhonderdduizend manschappen viel hij Tsjechoslowakije binnen. het ging om een tijdelijk verblijf, zei hij. Maar het zou uiteindelijk tot 1991 duren voordat de Russische troepen het land verlieten.

Anders dan de Hongaren in '56, pleegden de Tsjechoslowaken in '68 geen gewapend verzet tegen de bezetters. Dubcek, die als een gevangene naar Moskou was afgevoerd, kwam na een week weer terug en bleef aan als partijleider. Maar om hem heen viel de ene na de andere hervormer weg en zo werd het gezicht van de Praagse Lente, tragisch genoeg, ook het gezicht van de zogenaamde 'normalisatie'. Maar niet voor lang. In april 1969 werd hij vervangen door Gustav Husak.

Husak slaagde erin van zijn land een 'Biafra van de geest' (Heinrich Böll) te maken. Hij bleef aan tot Vaclav Havel hem opvolgde. Dat was in 1989 en het leek er even op alsof de Praagse Lente zich zou herhalen. Havel, Dienstbier en anderen leken een nieuw experiment te beginnen, zoiets als een 'kapitalisme met een menselijk gezicht'. Ze zouden de wereld bestoken met begrip en tolerantie. Hier en daar werd al gesproken over Tsjechoslowakije als 'een derde weg' tussen kapitalisme en socialisme. Niets is er van terechtgekomen.

In Tsjechië regeert nu een premier die regelmatig grapt dat de derde weg de snelste weg is naar de Derde Wereld en er wordt neergekeken op de hervormers van '68 ('het blijven toch communisten?'). In Slowakije regeert het populisme en roept het humanisme van Havel voornamelijk afgrijzen op.

KORTE METTEN

"Er is niets van terechtgekomen omdat met de neergang van het Sovjet-rijk en het Sovjet-systeem een atmosfeer ontstond waarin korte metten moest worden gemaakt met alles wat ook maar iets met communisme te maken had, inclusief ook de mensen van 1968. En er is een tweede reden, geloof ik: bevrijders houden er niet van voorlopers te hebben. Ze willen gezien worden als vallend uit de hemel. Maar in feite waren wij, de mensen van 1968, de directe voorlopers van de bevrijders van 1989."

"Maar het zal nog wel even duren voordat dat erkend wordt. Voorlopig prefereert men de vervalsing van de geschiedenis die wil dat de Praagse Lente niets meer was dan een ruzie tussen communisten onderling en daarom van nul en generlei waarde. Dat geldt overigens niet voor mensen die het hebben meegemaakt, hoor. Die herinneren zich maar al te goed dat die paar luttele maanden van 1968 een zelfzame periode van licht betekenden in de historie van hun land", betoogt Goldstücker.

Eduard Goldstücker heeft in alle jaren na 1968 contact gehouden met Alexander Dubcek. Tot de fluwelen revolutie gebeurde dat in het geheim via tussenpersonen. Na 1989 werden de twee veteranen van de Praagse Lente weer naaste vrienden. Bij alles wat Goldstücker dwars zit met betrekking tot de politieke atmosfeer in Tsjechië, heeft de behandeling die Dubcek te verduren kreeg hem wel het meest gestoord. Als hij aan het einde van de ontmoeting komt te spreken over de begrafenis van Dubcek in Bratislava (waar de Tsjechische premier Klaus ontbrak en geen van de wel aanwezige Tsjechen het woord voerde), klinkt meer emotie door dan bij alle eerder besproken onderwerpen.

"Toen Alexander Dubcek was overleden en ten ruste werd gelegd, behandelde men hem met een... een cynische achteloosheid. Wat ook Dubceks zwakke kanten geweest mogen zijn, hij had op z'n minst een fatsoenlijke begrafenis moeten hebben. De Tsjechen hadden geen afscheid van hem mogen nemen zonder hem hun respect te betuigen."

[…] L.R. van Goens =

Bij vechtsport hoort een flinke dosis ethiek

Aikido: de weg naar harmonie

Martial art is ín. Men kan lid worden van de meest uiteenlo-[…]akken van vechtsport. […] tempo kan men zich […]ken tot 'zwarte […]r', vervolgens tot […] dan, en derde, om […] steeds verder te […]en. Er zijn Martial […] een grote variëteit: […]an-do, karate, judo, […] jiu jitsu, kickboxen […]rt.

[…]valt niet op voor het […]ubliek, omdat men […]oordig over het alge-[…]ogal gericht is op […]ie. Aan vredelie-[…]nerlijk geciviliseerde […] vallen de bijzondere […]appen van deze budo-[…]l op. De éénmaking, […]o vertegenwoordigt, […]n competitie toe. De […] (beoefenaar van […]zet die éénwording […]aam, ziel en geest […] wereld en met het […]um- op de eerste […]it wordt bereikt door […]agelijks intensief te […]en. Als tweede […]aat men harmonie […] in die mate, dat er […]l andere kijk op het […]tstaat.

[…] aangevallen wordt […] kiezen: er tegenin […] klappen incasseren, […]e tegenstander méé […] Dan zijn aanval […]n tegen hemzelf, en […]ntueel de keus geven […]n vredelievende oplos-[…]komen. In ieder geval […]rnietiging als dat niet […]. Dat laatste alterna-[…] het principe van […]

[…]nstrijdig als het […] aikido kan als trai-[…]s goed gaan, als je in […]ie bent met je part-[…]de mat. Het Japanse […]Ai betekent dan ook […]ie, *ki* is de energie […]lijk: *chi* zoals in tai chi, […]nese bewegingskunst), […] is de weg.

[…]j vertaald kan men […], dat aikido is: har-[…] zoeken via de univer-[…]ergie. Echte aikidoka's […]ren ook niet de snelste […]naar de zwarte band te […]; dat is niet het doel. […]stelling kwam helaas […] sport door de westers-[…]ialistische denkwijze. […]arte band (de eerste […] het Japans: *sho-dan*) […] betekent dat je het […]int te leren.

[…]de realiteit op straat […]t aikido een zeer […]e zelfverdedigingstech-niek, zoals bijvoorbeeld specialist Steven Seagal (zesde dan) in zijn video's laat zien. Zijn aikido is bepaald niét die van de mat, waar men voortdurend rekening houdt met de tegenstander. Hem staan allerlei soorten misdadigers naar het leven, meestal behoorlijk gewapend. Als Seagal zeer krachtdadige aikido-technieken toepast, dan is het ook *all the way*.

De Curaçaose instructeur Wong: "Op het moment dat je -zoals bij bijna alle andere vechtsporten- tégen de kracht van de tegenstander ingaat, ben je niet langer met aikido bezig, want dan krijg je agressie tegen agressie. Aikido is juist het ontwijken van agressie. Als de agressieve kracht op je afkomt, dien je die van je af te buigen, en zelf weg te draaien. Zo zijn er verschillende bewegingen mogelijk, waarmee je de aanvaller in zijn eigen richting stuurt, waarna je hem ontwapent."

"Wil hij dan nog niet toegeven, dan zet je een klem (houdgreep) aan. Zo wordt hij gedwongen om zich over te geven - of in een zeer pijnlijke situatie te geraken."

De aikidoleraar spreekt van harmonie, om vervolgens zijn leerling op de grond te werpen. Dat men beurtelings elkaar neergooit op de mat heeft een tweeledig doel: het vergroot de kunst tot geven en nemen, en het brengt de partners steeds meer tot het doel: de volledige harmonie. In lichamelijk opzicht wordt men ook sterker, maar het gaat nu niet om fysieke kracht.

Ki (de levensenergie) moet het bewustzijn verruimen, zodat de geoefende aikidoka voelt wat zijn tegenstanders van plan zijn, zelfs al staan ze achter hem - ja zelfs al zijn ze nog op enige afstand verwijderd. De aikidoka kan dan de juiste bewegingen maken om de tegenstander vóór te zijn.

Vóór de eigenlijke les begint, gaat men gewoonlijk de spieren losmaken. Hier werden speciale oefeningen voor ontwikkeld. Daarna werkt men twee aan twee om nieuwe werp- of houdtechnieken aan te leren, of om door te gaan met de training. Hoe verder de aikidoka vordert, hoe gracieuzer de veelal rondgaande bewegingen worden.

Een aikido-demonstratie op het strand.

Deze rondgaande bewegingen zijn in principe ontstaan om het bieden van weerstand te voorkomen. Steeds worden twee elementen gecombineerd, namelijk: wegdraaien als je geduwd wordt, of juist meegeven wanneer je weggetrokken wordt.

De houdingen die bij aikido worden aangenomen zorgen voor een grote stabiliteit, zowel wanneer men beweegt, als wanneer men stilstaat. Het zijn in principe bewegingen vanuit de heup die de partner (of de tegenstander) uit het evenwicht brengen. Hierdoor leidt de aikidoka de kracht van de aanval af, en hij bewerkstelligt een middelpunt zoekend effect. De bewegingen zijn niet tegengesteld; men beheerst immers door de training elkaars bewegingen: aikidoka's bereiken uiteindelijk een volledige eenheid.

De stichter van Aikido, Ueshiba Morihei en zijn kalligrafie Shin Ki (Heilige Geest)

De technieken maken het mogelijk dat iedereen (klein of groot, man of vrouw) aikido kan beoefenen. De trainingen zijn ook dusdanig dat iedereen op eigen niveau kan werken.

Is het waar, dat één persoon het kan winnen van tientallen tegenstanders tegelijk, zoals je ziet op bij voorbeeld de films van Steven Seagal?

Wong: "Steven Seagal heeft als aikidoka de zesde dan. Hij past in zijn films de technieken op een harde manier toe - om het commercieel aantrekkelijk te maken. Het is inderdaad mogelijk."

"Voor mijn examen tweede dan moest ik het opnemen tegen vijf tegenstanders, allen zwartebanders. Ik moest me verdedigen, en zij vielen tegelijk aan!"

In de aikidotrainingen bekwamen de hogere graden zich in juist die technieken, die het mogelijk maken, meerdere tegenstanders tegelijk het hoofd te bieden.

FILOSOFIE

"Wat beginners zoeken, is het ontwikkelen van fysieke kracht, het ontdekken van hun eigen lichaam, de begrenzing van hun mogelijkheden. De diepere betekenis van aikido is voor hen nog niet belangrijk; daarvoor komt de belangstelling vaak in een later stadium. Je moet wel beginnen bij het materiële. Je zorgt eerst dat je je lichaam kent, versterkt en versoepelt, en dan pas kan je verder gaan naar de hogere vormen. Je kunt bepaalde stappen nou eenmaal niet overslaan."

"Alle vechtsporten behoren een flinke dosis ethiek in hun beginselen te hebben. Iemand die 100 jaar geleden aan *martial arts* deed, werd gezien als een zeer nobele figuur, die opkwam voor de armen, voor z'n medemens. Hij was iemand die geen misbruik maakte van zijn kracht. Dat waren dié mensen, die een behoorlijk innerlijk evenwicht hadden bereikt. Dit is in de loop der eeuwen, vooral toen de vechtkunst naar het westen overwaaide, bijna helemaal verwaterd. Gelukkig heeft aikido deze beginselen weten te behouden, dankzij de onvermoeibare inzet van O Sen Sei (grootmeester) Morihei Ueshiba, de grondlegger."

"Wij kregen in de loop der jaren heel wat deelnemers, die al aan andere vechtsporten gedaan hadden; zwarte-banders hoor! Ze zijn zeer tevreden met wat aikido ze biedt. Deze tak van vechtsport wordt meestal gekozen, als men ontdekt dat zij veilige, maar zeer zeker afdoende zelfverdedigingstechnieken biedt. In de overige *martial arts* geef je immers klappen, en je moet incasseren. Dat is heel gevaarlijk. Aikido leert juist dat je geen klappen mag krijgen; je ontwikkelt een grote snelheid bij het ontwijken. Als je een poos getraind hebt, ben je daar zeer vaardig in."

Aikido werd vóór de Tweede Wereldoorlog door Ueshiba in Japan ontwikkeld. Hij begon met aiki-Jutsu, maar was daar niet tevreden mee. Daarom werkte hij de gevechtssport verder uit tot aikido. Morihei Ueshiba beschrijft een visioen tijdens één van zijn trainingen, die zijn gehele instelling wijzigde. Dit visioen bracht hem ertoe, niet meer te willen winnen. Aikido zou veel meer moeten worden tot een totale levensstijl. Van toen af aan bracht Ueshiba harmonie en liefde in zijn vechtsport. In beginsel beperkte hij zich tot de mens, maar uiteindelijk wilde hij zodoende komen tot de universele kracht. Hij wenste eerbied voor ieder die je tegenkomt.

Een tijdlang had Ueshiba maar een beperkte groep leerlingen, maar na de Japanse capitulatie besloot hij dat de tijd was gekomen om aikido verder uit te dragen. In de jaren '50 en '60 zond hij enige van zijn leerlingen naar Europa, Amerika en zuid-Azië om aikido grotere bekendheid te geven. Ueshiba zelf praktiseerde na zijn 80e nog dagelijks aikido, en documentaires tonen de grootmeester in zijn element, daarbij géén fysieke kracht toepassend. Hij heeft tot zijn dood, op 86-jarige leeftijd, aikido beoefend. In deze tak van kunst wordt ook gezegd dat Ueshiba de grootste *martial artist* is geweest, die ooit geleefd heeft. Dit komt doordat hij zich in zijn meesterschap de universele *ki* kon eigen maken - en hij was daarna inderdaad onoverwinnelijk.

Op Curaçao werd aikido in 1980 door een Belgische instructeur geïntroduceerd. Wong (docent lichamelijke oefeningen) nam de school na vijf jaar over. De behoefte aan gedegen leiding bracht hem in contact met de U.S. Aikido Federation. De trainingen die hij daar moest volgen, brachten hem tot in Japan. Wong is van karakter zeer bescheiden, maar ondanks dat toch niet weinig trots op het feit dat hij als leerling geaccepteerd werd door Sensei (meester) Yamada, een direkte leerling van de grondlegger. Yamada heeft de leiding over de Federatie in de V.S. Hij behoort met zijn 8e dan tot de hoogste graden in de aikido-wereld. Wong heeft de *ni* (tweede) dan en is tevens de enige internationale instructeur in de regio.

In 1990 bezocht Yamada Curaçao voor het eerst, voor een seminar, op uitnodiging van de Aikido-groep Curaçao. Op 23 en 24 oktober dit jaar wordt hij weer verwacht, samen met Sensei Kanai (7e dan), ook een directe leerling van Ueshiba. "Een aikido seminar betekent actie, niet te veel gepraat..' aldus Wong, die Yamada assisteerde tijdens seminars in Venezuela en Ecuador.

Tijdens zulke seminars worden de nieuwste technieken geleerd, want aikido is voortdurend in ontwikkeling. Bovendien kan de Sensei het niveau van de groep-Curaçao bevorderen. Er zijn momenteel een vijfentwintigtal aikodoka's aktief betrokken bij de trainingen. Deze vinden plaats in de gymzaal van de St. Paulus l.t.s te Saliña.

"De *dojo's* (trainingsplaatsen) in Amerika zijn niet groter", zegt Wong zelfverzekerd. "Aikido vereist zelfdiscipline, en dat werkt selectief - mensen die in korte tijd hun dan willen halen, kunnen het geduld niet opbrengen. Zij menen geen resultaten te zien, en dan haken ze af. Maar als je met die instelling aan *martial arts* begint, ben je verkeerd bezig.'

[…]TILANO CHONG over luchtvaart vervolg van pag. 1

[…]er de ALM-aandelen […]s aan één entiteit kan […]ragen n.l. aan de eiland-[…]eden. Persoonlijk ben […] mening dat een lucht-[…]aatschappij geen staat-[…]e grenzen kent. Als je […]twikkelingen zowel in […]a als de Verenigde […] volgt dan zie je dat er […]e industrie geen 'lan-[…]nzen' bestaan.

[…]ERPLICHTINGEN

[…]nt dat ook dat de ALM […] geval ook de verplich-[…] die nu gelden t.a.v. de […]e eilanden behoudt?

[…] dat geloof ik niet. […]s de huidige verplich-[…] vloeien voort uit het […]dat wij tesamen een […]len van vijf vormen. […] nogmaals wij kunnen […]scherpe grenzen gaan […]en, want dan loop je […]vaar dat er meteen een Bonaire en een Air […]arten gaan opereren. Air Aruba hebben we al […]n zien wat de gevolgen […]an zijn op een kleine […] als de onze. Trouwens […]uden in dat geval juist […] tegenovergestelde […]n van wat er wereld-[…] aan de gang is. Vrijwel […] grote luchtvaartmaat-[…]ppijen zijn juist op zoek […] samenwerking om hun […]taandeel te vergroten. […]v. naar KLM en North-[…] en nog recenter Luf-[…]a en United Airlines. […]ij moeten al onze patriot-[…]e en emotionele overwe-[…]n opzij zetten als wij […] dit soort zaken moeten […]issen.

[…]eeft er voor wat de ALM […]treft ook een 'boedelscheiding' plaatsgevonden met Aruba toen dat eiland in 1986 de status aparte verwierf?

"Aruba heeft zich bij de overgang naar een status aparte geheel gedistancieerd van de ALM, kennelijk vanwege de verliezen die er werden geleden. Wel bleef Aruba participeren in ABC-commuters, de dochteronderneming die de verbindingen tussen de eilanden verzorgde, en deze maatschappij werd ook meegenomen in de boedelscheiding. Bij de onderhandelingen daarover had men het ook over 'de gezamenlijke *carrier*'. Tot heden ben ik ervan overtuigd dat dit het beste model is, maar helaas is er in de praktijk niet veel van terecht gekomen. Laten we eerlijk wezen, er is geen ruimte voor zowel de ALM als Air Aruba als wij alleen op de lokale markt van Aruba en de Antillen zouden moeten opereren.

AIR ARUBA

De pers meldde onlangs een toenaderingspoging van de ALM met Air Aruba.

Chong: "De pers speculeert soms, zonder te weten waar het precies om gaat. Ik ben niet geheel correct geciteerd toen ik het over een samenwerking met Air Aruba had, want het gaat in dit geval niet alleen om Air Aruba maar om een samenwerkingsverband tussen 9 Caribische *carriers*. Hierover wordt al sinds 1990 gepraat met o.m. Air Jamaica en BWA. De ALM doet al vanaf het begin mee aan de gesprekken, maar Air Aruba heeft helaas dit jaar pas toenadering gezocht.

Wat wij ook mogen denken van Surinamers en van Nederlanders, je ziet dat wij tot een nauwe en vruchtbare samenwerking zijn gekomen met zowel de SLM als de KLM. Met de Amerikanen is dat niet zo moeilijk, want die zien alles strict zakelijk. In onze verhoudingen met Suriname en Nederland komen er altijd wel sentimentele overwegingen naar boven drijven.".

Wat zijn voor de ALM de voordelen van de samenwerkingsovereenkomst met de KLM?

"Het grote voordeel is dat je kan rekenen op de expertise van een luchtvaartmaatschappij van wereldformaat. En daarnaast heb je uiteraard ook enorme financiële voordelen. Neem alleen het feit dat de ALM momenteel de besprekingen leidt over brandstofleveranties en prijzen binnen het Caribisch gebied. Het is in de praktijk gebleken dat de ALM in de regio de meest gunstige brandstofregeling heeft, omdat wij met de KLM in één grote pool participeren die inkoopt voor het totale wereldnet van de KLM. Als wij zelfstandig zouden moeten onderhandelen, zouden we een veel hogere prijs moeten betalen.

Dezelfde voordelen hebben we ook op het gebied van verzekeringen. Wij betaalden aanvankelijk meer dan een miljoen dollar per jaar aan verzekeringspremies. Door de samenwerking met de KLM is dit nu tot een derde van dit bedrag teruggebracht.

CURACAO-HUB

En op het gebied van marketing?

"Daar ligt de zaak wat moeilijker, omdat wij ons richten op totaal verschillende markten. Maar wij fungeren b.v. al volop als *feeder* voor de KLM op de regionale routes. De ALM is indertijd opgericht als interinsulaire en regionale maatschappij met Curaçao als *hub* voor de KLM. Dat gold voor routes zoals b.v. Caracas en Port of Spain (Trinidad). Tot de dag van vandaag heeft de KLM geen rechten op de route tussen Caracas en de Antillen, die zijn voorbehouden aan de ALM. Wij hebben succesievelijk alle routes overgenomen die de KLM vroeger in de Caribische regio had op grond van bilaterale verdragen. Havana is de jongste aanwinst en binnenkort gaan wij voor de KLM ook op Kingston vliegen en er wordt al gesproken over Costa Rica. Zuid Amerika ligt nog te ver voor het type ALM-vliegtuigen.

In het draaiboek dat is opgesteld in het kader van de samenwerking met de KLM is wel voorzien dat wij in de toekomst ook op deze langere trajecten gaan opereren. Maar het blijft natuurlijk altijd zo dat wanneer het passagiersaanbod tussen een van deze bestemmingen en Amsterdam de moeite waard blijkt, de KLM liever zelf een rechtstreekse verbinding begint. Of zoals in het geval van Guatemala b.v. een verbinding Amsterdam-Orlando-Guatemala".

"Is er ook een mogelijkheid voor Zuidamerikaanse routes met een 'stopover' op Curaçao, zodat de lokale hotels van een nacht verblijf zouden kunnen profiteren en de lokale passagiers op christelijker tijden op zo'n vlucht naar Amsterdam kunnen reizen inplaats van in de nachtelijke uren zoals nu op sommige dagen het geval is?"

"Dat hangt natuurlijk af van de tarieven. Als ALM hanteren wij al een tarief vanuit Kingston en vanuit Caracas met doorverbinding naar Amsterdam, inclusief een nacht verblijf in een lokaal hotel".

Het vrije zone-verkeer waar U het over had, heeft de ALM nogal wat hoofdbrekens bezorgd in de afgelopen jaren.

"Niet alleen de ALM. Air Jamaica heeft het een tijdje geprobeerd en is er weer mee opgehouden. Haiti Trans Air en BWI zijn ermee begonnen, maar konden het ook niet volhouden. Het zijn routes die per definitie verliesgevend zijn. Het zijn markten die in een klap kunnen instorten bij politieke of economische instabiliteit in de betreffende landen. Wij hadden ooit negen vluchten per week op Jamaica, nu zijn het er amper twee. Hetzelfde hebben we gehad met Venezuela, Trinidad en Haïti".

CUBA

Hoe gaat het met de Havana-vluchten?

"Lokaal gaat het redelijk. En dan bedoel ik het vervoer van passagiers uit de regio en Antilliaanse toeristen naar Cuba en passagiers die met de KLM uit Europa komen en met ons doorvliegen naar Havana. Trouwens het valt op dat er steeds meer Cubanen gaan reizen. Men zou dat niet denken met de deviezenproblemen waarmee het land te kampen heeft en met de reisbeperkingen die de overheid oplegt. Maar ze doen het onmogelijke om toch te kunnen reizen".

Heeft het Amerikaanse embargo tegen Cuba, dat men dit jaar zelf heeft willen verscherpen, problemen opgeleverd voor de ALM om met deze route te beginnen?

"Wij hebben de zaak goed voorbereid. Er zijn ruim van tevoren besprekingen gevoerd met de Nederlandse en Venezolaanse regering en met het State Department. De Amerikanen hebben er geen problemen mee als er niet al te veel ruchtbaarheid aan gegeven wordt. Persoonlijk heb ik er geen moeite mee. Ik ben een paar keer als toerist in Havana geweest en ik moet zeggen dat er dan niet veel verschil is met Miami. Met je paspoort kan je in de winkels voor buitenlanders van alles kopen. Zelfs Frica juice, 'made in Brievengat'... Al kost een blikje daar wel 3 dollar.

Even nog de komst van American Airlines binnenkort, waarover zoveel te doen is geweest.

Chong: "Laat me nogmaals herhalen dat de ALM geen enkel bezwaar heeft dat American Airlines of welke andere Amerikaanse *carrier* dan ook hier komt. Integendeel, het feit dat wij zelf al het mogelijke hebben gedaan om met United Airlines tot een samenwerkingsovereenkomst te komen is hier een bewijs van.

Waar wij wel moeite mee hebben is dat onze overheid American Airlines betaalt om te komen. En dat gebeurt, hoe je het ook noemt: betaling van promotiekosten, vrijstelling van huur, of betaling van landings- en parkeergelden. Ik persoonlijk en met mij vele anderen, geloof niet dat je *airlift* (vliegcapaciteit) je *flow* (toeristenstroom) bepaalt. Je bestemming moet aantrekkelijk zijn, dan komt de rest bij wijze van spreken vanzelf. Neem Mexico. Dat land spreekt Curacaoënaars aan, omdat ze ranchera's willen zingen, op de Plaza Garibaldi naar mariachi's willen luisteren, margarita's willen drinken en lekker willen eten. Om er te komen moet je naar Miami en vijf tot zes uur op een aansluiting met Aero Mexico wachten. Maar ze hebben het er voor over. En dat geldt m.i.ook voor de Amerikaan als hij per sé ergens naar toe wilt".

De Amerikaan die op zoek is naar zon, strand en casino's heeft wel de keuze tussen talloze andere mogelijkheden in het Caribisch gebied, die hij sneller en comfortabeler en met aantrekkelijke tarieven kan bereiken.

"Dat kan wel waar zijn, maar ik blijf er bij dat als een toerist per sé naar een bepaalde bestemming wil reizen, hij dat doet ongeacht kosten of moeite. Wij moeten er voor zorgen dat het produkt dat wij aan te bieden hebben zo aantrekkelijk is, dat aan ons de voorkeur wordt gegeven boven andere landen".

Natuurlijk beter worden

Rudolf de Wit

Manuele geneeskunde

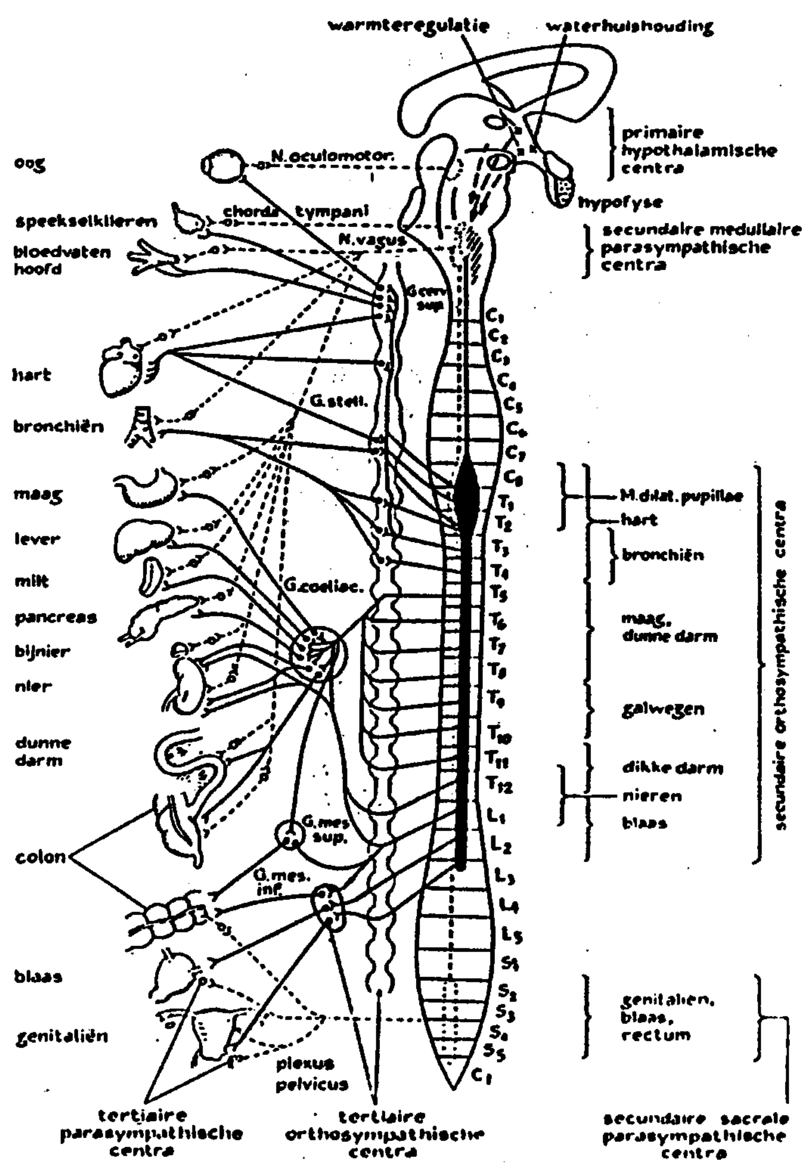
Nadat hij goede resultaten had gezien van de manuele geneeskunde in het buitenland richtte ir. F. Philips in 1967 de stichting voor Manuele Geneeskunde op. De stichting kreeg een opleidingsinstituut en een polikliniek tot haar beschikking. Centraal staat bij het onderzoek van het bewegingsapparaat het opsporen van gewrichtsblokkeringen. Een blokkering is een functiestoornis van een gewricht, zonder dat daar anatomische veranderingen aan ten grondslag behoeven te liggen. Klinisch uit zich de blokkering door een bewegingsbeperking gepaard gaande met een zogenaamde 'blokkeringseindgevoel'.

De bewegingsbeperking bij een blokkering is röntgenologisch te analyseren voor en na de behandeling. Bijna alle gewrichten van de wervelkolom en extremiteiten kunnen blokkeren, met uitzondering van de 'hypermobiele gewrichten' (schoudergewricht, knie, bovenste spronggewricht, atlas/axis). De manuele geneeskunde omvat een verzameling van manuele technieken. Men probeert te komen tot een objectivering van verschillende handgrepen die bekend zijn in de chiropractie, de osteopathie en andere wervelkolomtherapieën.

In de praktijk gebruikte technieken worden verdeeld in:

a. technieken voor weke delen (massagevormen);
b. mobilisaties. Hiermee bedoelt men bewegingen binnen de fysiologische grenzen;
c. direct gerichter handgrepen, de manipulatie en
d. naast deze technieken maakt men gebruik van fysiotherapie, neuraaltherapie en medicamenten.

Met onder 'c' genoemde, bedoelt men de manipulatie. Deze bestaat uit ingrijpen in het gewrichtsmechanisme waarbij voor een fractie van een seconde gewrichtsvlakken van elkaar worden gebracht. Hierbij komt het tot het bekende 'kraken'. Hierdoor kunnen de normale gewrichtsfuncties en de veelal daardoor veroorzaakte storingen binnen het betreffende segment worden opgeheven. Bij de behandeling van een blokkering probeert men niet primair de stand van het gewricht te veranderen, maar men tracht de functie ervan weer te herstellen. De behandeling gebeurt zonder pijn.

Schema van het vegetatieve zenuwstelsel

CYRIAX

Dit systeem is ontwikkeld door de Londense orthopeed James Cyriax en later uitgebouwd met vele andere inzichten en technieken. Het begrip orthopedische geneeskunde moet worden gezien als tegenhanger van orthopedische chirurgie, vergelijkbaar met de relatie neurologie/neurochirurgie of cardiologie/hartchirurgie. Het omvat de onderzoek en de behandeling van aandoeningen van het bewegingsapparaat die in principe niet voor operatieve therapie in aanmerking komen dus voornamelijk letsels van de spieren en pezen.

Het basisprincipe van orthopedische geneeskunde is dat iedere pijn in het bewegingsapparaat kan berusten op een 'laesie'. Bij een laesie (beschadiging) in het bewegingsapparaat kan de pijn worden opgewekt of verergerd door een of meer bewegingen. Bij analyse van een grote serie patiënten met aandoeningen van de bewegingsapparaat is gebleken dat ieder laesie een vast, karakterestiek patroon van ongestoorde en gestoorde bewegingen met zich mee brengt.

Hierbij zijn beperkte, pijnlijke of verzwakte bewegingen van even groot belang als de onbeperkte pijnloze of krachtige bewegingen.

Wanneer door middel van dit functieonderzoek is vastgesteld welk structuur is aangedaan, kan door palpatie (tasten) de exacte lokalisatie van de laesie worden bepaald. Daar het letsel met behulp van een zeer verfijnde diagnostiek nauwkeurig kan worden gelokaliseerd, kan de therapie in het Cyriax-systeem, in de meeste gevallen de massage met een vinger gegeven worden (bij voorbeeld precies op de aanhechting van de pees).

Bij infiltraties (injecties) met corticosteroiden, soms geïndiceerd, is na minitieuze diagnostiek ook slechts een kleine hoeveelheid vloeistof nodig mits aangebracht exact op de plaats van de laesie. Bij een gedeeltelijke blokkade van een gewricht is de behandeling gericht op het verplaatsen van een boot- en kraakbeen fragment op zodanige wijze, dat dit fragment op zijn oorspronkelijke plaats in het gewricht terugkomt, of op een zodanige plaats in het gewricht terechtkomt dat geen blokkade meer optreedt.

BOURDIOL

Deze Fransman is eigenlijk een verzamelaar van verschillende therapieën, waaruit hij zijn eigen systeem heeft ontwikkeld. Aan elk niveau van de wervelkolom heeft hij, na het bestuderen van de anatomische bewegingsmogelijkheden en functies, de beste manipulatie-techniek gekoppeld.

Bourdiol gebruikt naast zijn manuele technieken ook veel uit de acupunctuur en ooracupunctuur waardoor zijn resultaten snel en soms wel wonderbaarlijk zijn. Door het gebruik van andere therapieën, zoals de acupunctuur is het mogelijk om na de manuele therapie, het geblokkeerd gewricht zonder pijn, weer tot een normale bewegingsuitslag te brengen.

SCHADELIJK

Oorzaken van schadelijke effecten van chiropractie en manuele therapie/geneeskunde lijken vooral te liggen in onvoldoende kennis van de ziekte die men gaat behandelen, gebrek aan anatomische kennis en onbekwaamheid in de techniek van behandelen. Een goed opgeleid manueel therapeut met de nodige ervaring zal slechts zeer zelden complicaties veroorzaken. Over de frequentie en de omvang van de schadelijke effecten ten gevolge van chiropractie is weinig exact te zeggen.

Hoewel er in Noord-Amerika per jaar zo'n 75 miljoen manuele behandelingen plaatsvinden, is het aantal gevallen waarin ernstige lichamelijke schade optrad en dat in de literatuur is vermeld, gering volgens verschillende auteurs.

In Australië is een onderzoek gehouden onder de patiënten van chiropractors. Drie procent van de 484 personen was ontevreden over de behandeling. Bij geen van de vijftien gevallen kon men bewijsmateriaal vinden voor de vaak gehoorde stelling dat de behandeling door chiropractors grote gevaren met zich meebracht voor de patiënt. Auteurs informeerden bij verzekeringsmaatschappijen die de beroepsverzekeringen van de genezers verzorgden. Zij vonden dat de schadeclaims zeer zelden voorkwamen.

INDICATIE

Het indicatiegebied voor de manuele therapie is eigenlijk groot. Alle gewrichtsklachten met bewegingsbeperking vallen hieronder. Door de zenuwvoorziening vanuit de wervelkolom kunnen bij dislocaties van de wervelkolom de verschillende orgaanklachten ontstaan. Ook de psychische klachten kunnen hun oorzaak hebben in de wervelkolomblokkades. U kunt dus met allerlei pijnklachten en psychische klachten terecht bij de manuele therapeut. Een gedegen onderzoek door uw huisarts, die eventueel röntgenfoto's laat maken, is wel een vereiste. Een behandeling bij de manueel therapeut hoeft absoluut geen pijn te doen. Hooguit is het geluid, dat vaak bij de manipulatie gehoord wordt, eventjes eng.

Op Curaçao moet ik jammer genoeg bekennen dat het sinds jaren een chaos is. Deze chaos wordt met de dag groter. In elke windstreek van het eiland kan je een 'kraker' vinden. Met of zonder opleiding, met of zonder assistentes die hij wederom zelf heeft opgeleid. Vanaf de fysiotherapie tot de meest duistere vormen die men onder de natuurgeneeswijze schuift, bestaat geen controle. Tevergeefs heeft men verscheidene malen geprobeerd om vanuit de GGD en Volksgezondheid een vage lijn te kunnen trekken in deze duisternis.

Men is nog niet verd gekomen dan een tariefbe ling voor fysiotherapeu Het beroep 'fysiotherapie' echter niet beschermd, wa door er nu nog in het ja 1993 verschillende 'fysioth rapeuten' rondlopen, die n nooit een achterdeur van e opleiding hebben gezien. De enige manier om e beetje zekerheid te hebbe is om als patiënte te zorg dat u altijd verwezen wo door uw huisarts naar e bekwame manueel ther peut..... en dan is te hop dat uw huisarts zelf op hoogte is van wat eigenl 'manuele therapie' is.

Liever heimwee dan Holland

door René Van Nie

Curaçao

Curaçao heeft veel weg van een wispelturige, onberekenbare, beeldschone vrouw. Om die reden was het liefde op het eerste gezicht toen ik begin jaren zeventig op het eiland aankwam waar ik meteen werd geconfronteerd met de service. Die kon ik nergens vinden. In geen hotel, winkel of overheidsinstelling. De eerste paar dagen was dat even wennen. Maar daarna begon ik het een beetje te begrijpen.

Vanaf dat moment liet ik het na om in een winkel de verkoopsters meteen 'lastig' te vallen met mijn bestelling maar wachtte even geduldig terwijl de dames met elkaar babbelden zonder me een blik waardig te keuren. Na een minuut of drie ging ik dan nonchalant op de toonbank leunen, slaakte een kreet van bewondering en roemde hun haar of halsketting. Meestal gaf dat de doorslag en werd ik weliswaar heel *poko poko*, uiteindelijk op mijn wenken bediend.

De 'service' in het hotel was van hetzelfde laken een pak en in het begin lieten de dames me een zee van tijd om over het helblauwe water te staren zonder uitzicht op eitjes met bacon en waterige koffie. Nog jong, energiek en vrijgezel loste ik dit probleem op door 'verkering' te zoeken met een dienster die 'in de markt was', waardoor mijn vakantie perfect werd. Want een Curaçaose vrouw zorgt goed voor haar man of minnaar.

Vandaag de dag is de service er een stuk op vooruit gegaan. Ook in de hotels valt er over de bediening niet zo veel meer te klagen. Waar ik zeer gelukkig mee ben. Want ik vrees de dames niet meer zo makkelijk te kunnen verleiden als twintig jaar geleden en hing het ontbijt nog steeds af van mijn charmes dan zou ik elke ochtend honger lijden. Gelukkig blijft er 's middags en 's avonds nog genoeg over om heerlijk te eten op het warse eiland. Niet zozeer in de hotels of restaurants met een buitenlandse naam, maar gewoon lokaal. Net als Bonaire heeft Curaçao een lokale keuken die absoluut perfect is en waar arm en rijk elkaar vinden, samen geschoven aan ruwe houten tafels waarop, meer voor het gemak dan voor de gezelligheid, plastic kleedjes en bloemen. Restaurants waar geen blind paard schade kan doen maar men de sterren van de hemel kookt.

Loop je door Willemstad dan krijg je het idee in de grote mensenwereld te zijn ook al houdt het met een paar straten op en zou veel van de koopwaar in de jaren zestig niet misstaan. Maar het gaat om het gevoel en de 'adem' van mooie mensen in de tropen die zich veelal gracieus voortbewegen in strakke broeken, wapperende lawaaihemden of te nauwe topjes. Het 'eigene' van Curaçao is in al die jaren dat ik er kom, niet verloren gegaan. Er is veel veranderd, problemen escaleren en er zijn negatieve ontwikkelingen waarmee Curaçao niet achter blijft bij andere landen. Goed en fout gaan steeds meer een eigen weg en waar je enerzijds vol bewondering voor een uniek gerestaureerd landhuis kan staan, stort de boel achter je rug helemaal in. Maar je vindt altijd iets moois om wat lelijk is te kunnen verdragen want aan het einde van de rit kleurt de lucht het eiland weer sprookjesachtig mooi en waait de wind alle leed van die dag uit over zee zodat er genoeg ruimte ontstaat de nacht te kunnen verdragen.

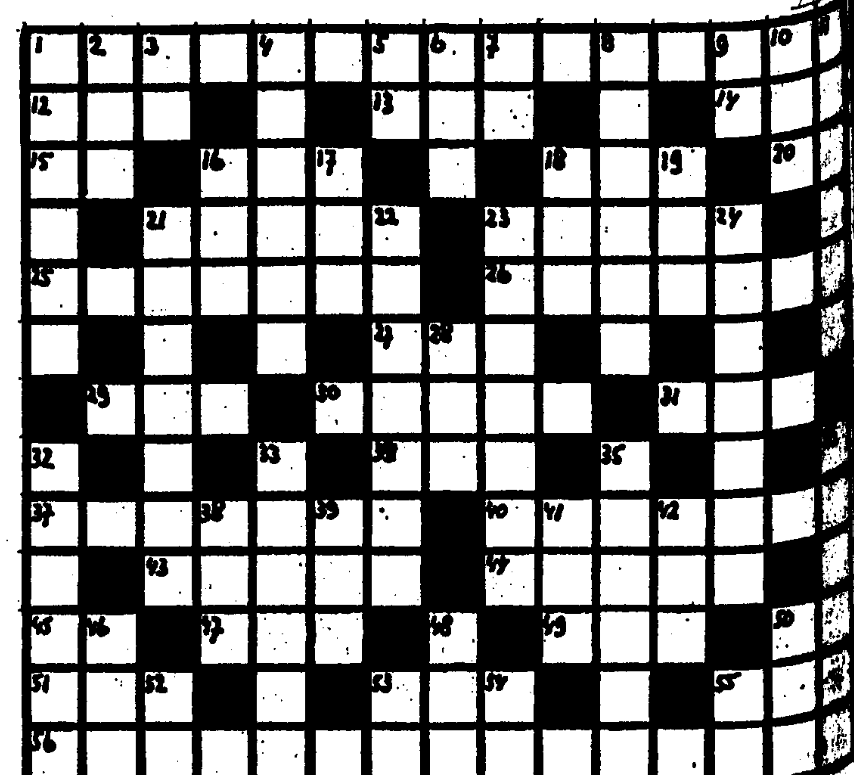
Op Curaçao is het alles of niets. Het relatief kleine eiland herbergt zo maar even een aantal schrijvers van wereldformaat. Boeli van Leeuwen, Frank Martinus Arion en Tip Marugg. Een fantastisch artiest als Elis Juliana en een groot man als Pater Brenneker waar de paus een voorbeeld aan kan nemen. En niet te vergeten talentvolle dames zoals Diana Lebacs, Laura Quast en Nydia Ecury. Alleen op muzikaal gebied wordt Curaçao overklast door Bonaire met de fabelachtige groep 'Watapana' uit het kleine Rincon. Voor het eerst op cd met 'Musika Folkloriko'. Schitterende, heel wezenlijke muziek, waardoor je de aarde en het zweet ruikt. En het gevoel krijgt bij de Bonaireaan aan tafel te zitten, in zijn knoek te lopen of samen aan een bar te hangen met een biertje zonder glas. Absolute topkwaliteit en bruisend van talent. Curaçao en Bonaire herbergen ware kunstenaars en kunnen om die reden niet stuk. Ondanks alle pogingen van sommige machtshebbers, projektont-

wikkelaars en ander ongeregeld die de eilanden in hun voordeel gebruiken. En wel of niet samen met Nederland, op één of andere manier rommelt de bevolking zich altijd wel weer omhoog. Want ze bezitten wat velen ontbreekt; de kunst om te overleven.

Maar waar ik nu op wacht is de nieuwe generatie en ik vraag me af waar de jonge Boeli, Frank, Tip of Elis blijft. En rond de opvolgsters van Diana, Laura en Nydia blijft het ook heel stil. En dat is gevaarlijk voor het eiland. De wartaal en wanorde van de politici vrees ik niet. Ze komen en gaan nadat ze hun slag hebben geslagen en de bevolking ruimt de brokstukken op. Kansarme jongeren zullen er altijd zijn. Chollers blijven stelen en snuiven. En aan de misdaad zal geen einde komen. Het maakt allemaal niet uit. Maar een land dat gewend is aan kopstukken die de Antilliaanse Cultuur als geen ander weten uit te dragen, komt in onoverkomelijke problemen wanneer er geen nieuwe generatie is die dat kan voortzetten. Dan verarmt Curaçao pas écht.

Kruiswoordpuzz

HORIZONTAAL: 1. hoefijzervormig staafje tot bev ging; 12. Spaanse uitroep; 13. lokspijs; 14. gesloten; 15. maanstand; 16. geboden bedrag; 18. woonboot; 20. uitroep; 21. voorstel; 23. wijnsoort; 25. werkruimte; 26. muziekinstrument; 27. afgelegen; 29. behoeftig; 30. neerslag; 31. vaas; 34. kledingstuk; 37. grondstof voor kleurfabricage; 40. voortreffelijk; 43. vruchten; 44. inwendig orgaan; 45. ten bedrage van; 47. oogholte; 48. zaadkorrel van een vrucht; 50. persoonlijk voornaam woord; 51. vlaktemaat; 53. boom; 55. honingdrank; 56. plaats waar ernstvuurwerken worden gemaakt.

VERTICAAL: 1. drassig land; 2. vogel; 3. voorzetsel; 4. ontroering; 5. bazige vrouw; 6. knaagdier; 7. spil; 8. knaagdier; 9. sportevenement; 10. baan; 11. eerstaankomende; 16. rondvoorwerp; 17. aanwijzend voornaamwoord; 18. bloeiwijze; 19. aardewerk; 21. sprookjesfiguur; 22. rijk aan ondervinding; 23. strijkbout om een zeis scherp te maken; 24. vogel; 28. ik; 32. water; 33. muziekinstrument; 35. water; 36. poets; 38. haarpluk; 39. buitendijks land; 41. klap; 42. precies; 46. spoedig; 48. alvorens; 50. water; 52. getijde; 53. lidwoord; 54. ondernemingsvorm; 55. titel.

Winnaar vorige week

UIT HET GROTE aantal inzendingen van de Amigoe Puzzel van verleden week is uiteindelijk als gelukkige winnaar van de weekprijs van 25 gulden getrokken:

H. Greymans
W. Gr. St. Joris 251
Curaçao

De winnaar kan zijn/haar prijs na identificatie afhalen op het kantoor van de Amigoe: Curaçao - Scherpenheuvel z/n, tot drie uur n.m.; Aruba - Kaya G.F. Betico Croes 110 tijdens kantooruren.
Oplossingen moeten ingediend zijn op Curaçao vóór donderdagmorgen tien uur en op Aruba vóór woensdag middag vijf uur.
Gelieve duidelijk op de enveloppe te vermelden:

AMIGOE PUZZEL

Curaçao: POB 577, Aruba: Caya G.F. Betico Croes 110 en Bonaire: Kaya Gobernador Debrot 152 t.n.v. Hubert Linkels.

Oplossing vorige week

HORIZONTAAL: 1. scheepsregister; 12. tel; 13. tor; 14. vlo; 15. al; 16. per; 18. rad; 20. S.G.; 21. leges; 23. mulat; 25. eboniet; 26. eminent; 27. rit; 29. spa; 30. poeet; 31. dek; 34. pro; 37. etalage; 40. ocarina; 43. teler; 44. roman; 45. ar; 47. lak; 49. les; 50. fa; 51. dom; 53. nut; 55. Lea; 56. egelantierappel.

VERTICAAL: 1. stapel; 2. cel; 3. HL.; 4. elegie; 5. St.; 6. Rob; 7. er; 8. Italië; 9. tv; 10. Els; 11. rogate; 16. pen; 17. ree; 18. rum; 19. dan; 21. loopkat; 22. stroper; 23. meteoor; 24. tegenin; 28. ler; 32. genade; 33. Malaga; 35. camera; 36. kabaal; 38. lel; 39. gek; 41. col; 42. ras; 46. rog; 48. lui; 50. fee; 52. me; 53. N.T.; 54. te; 55. lp.